

**T.C.
HALIÇ ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
TÜRK MÜSİKİSİ ANASANAT DALI**

**ORDU-GÜRGENTEPE GÜVENÇ ABDAL OCAĞINDA
MÜZİK VE SEMAH KÜLTÜRÜ**

YÜKSEK LİSANS TEZİ

**Hazırlayan
Tolga Volkan ASLAN**

**Danışmanı
Öğr. Gör. Sungu OKAN**

İstanbul – 2012

**T.C.
HALIÇ ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
TÜRK MÜSİKİSİ ANASANAT DALI**

**ORDU-GÜRGENTEPE GÜVENÇ ABDAL OCAĞINDA
MÜZİK VE SEMAH KÜLTÜRÜ**

YÜKSEK LİSANS TEZİ

**Hazırlayan
Tolga Volkan ASLAN**

**Danışmanı
Öğr. Gör. Sungu OKAN**

İstanbul – 2012

T.C.
HALIÇ ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ MÜDÜRLÜĞÜNE

Türk Musikisi Anasanat Dalı Türk Musikisi Programı Tezli Yüksek Lisans öğrencisi **Tolga Volkan ASLAN**'ın tarafından hazırlanan "**Ordu Gürgentepe Güvenç Apdal Ocağında Müzik ve Semah Kültürü**" adlı bu çalışma jürimizce Yüksek Lisans Tezi olarak kabul edilmiştir.

Sınav Tarihi : 25.01.2012

(Jüri Üyesinin Ünvanı , Adı , Soyadı ve Kurumu) :

İmzası :

Jüri Üyesi: Öğr.Gör. Sungu OKAN
Danışman- Mimar Sinan Güzel Sanatlar Üniv. Öğr.Gör.

.....

Jüri Üyesi: Doç.Dr.Serpil MÜRTEZAOĞLU
İTÜ.Öğr.Üyesi

.....

Jüri Üyesi : Yrd.Doç.Çetin KÖRÜKÇÜ
HAL.Üniv.Türk Musikisi ASD.Öğr.Üyesi

.....

Jüri Üyesi : Prof. Dr.Metin BALAY
Yeditepe Üniv.Öğr.Üyesi (Yedek)

.....

Jüri Üyesi : Doç.Dr.Pınar SOMAKÇI
HAL.Üniv.Türk Musikisi ASD Öğr.Üyesi (Yedek)

.....

ÖNSÖZ

Türkiye’de Alevîlik ve Bektaşîlik uzun yıllardır tarihî, dinî, siyasî ve kültürel boyutları ile tartışılmaktadır. Bu tartışmalar Alevîlik ve Bektaşîliğe dışarıdan yaklaşımlarla yapıldığı kadar, Alevî ve Bektaşîlerin kendi içlerinde de devam etmektedir. Asırlardan beri yazılı kurallar dışında Dedelerin, Babaların gözetimi ve aktarıcılığında yol kurallarını ve dini ritüellerini devam ettiren bu yapı, her bölgede çeşitli farklılıklar barındırmıştır. Alevîlik-Bektaşîlik içerisinde Karadeniz Bölgesindeki Alevî nüfusunun varlığı ve kültürel özellikleri çok bilinmemektedir. Aslında bu tez fikrinin ortaya çıkışı da bu bilinmezliği kısmen de olsa gidermek, yeni ve özgün çalışmalara bir ışık tutmak amaçlıdır. Çalışmamıza konu olan Güvenç Abdal Kültü, Karadeniz Alevîliğinin en önemli kilometre taşlarından biridir. Bu kültürün etrafında toplanmış, bu ocağın talibi birçok Karadenizli bulunmaktadır. Yolunu, süreğini bugünlere taşımış Güvenç Abdallılar’ı tanıma çabası için merakla çıkılmış bir yolculuğun sonucunda ortaya çıkan bu çalışma, Güvenç Abdal Ocağı’nda yaşatılan özelde müzik ve semah kültürünü, genelde ise Cem ritüellerini anlama çabasıdır.

Bu çalışmanın oluşmasında ve sonuçlanmasında en temel yardımcılarından olan Güvenç Abdal Dedeleri; Alişan Göktepe, Cemal Göktepe, Güvenç Dede, İmdat Dede’ye, Gürgentepe’de bana evini açan ve bütün ilişkileri kurmamı sağlayan Akın Aydemir’e, tezimin şekillenmesinin mimarı Sayın Melih Duygulu’ya ve değerli danışmanım Sayın Sungu Okan’a sonsuz teşekkürlerimle...

İÇİNDEKİLER

Sayfa No.

ÖNSÖZ	
KISALTMALAR LİSTESİ.....	IV
ŞEKİL LİSTESİ	V
TABLO LİSTESİ.....	VI
ÖZET	VII
ABSTRACT	IX
1. GİRİŞ	1
2. ORDU GÜRGENTEPE HAKKINDA BİLGİLER.....	3
2.1. Ordu İli Tarihi	3
2.1.1. Türklerin Ordu'ya Yerleşmeleri.....	4
2.1.2. Osmanlılar Döneminde Ordu Yöresi.....	4
2.1.3. Bugünkü Ordu İlinin Kuruluşu	5
2.2. Ordu İlinin Coğrafi Yapısı	5
2.3. Ordu'nun sosyal yapısı, nüfus hareketleri, göçler ve ekonomisi	6
2.4. Gürgentepe Hakkında Genel Bilgiler.....	8
2.4.1. Gürgentepe'nin Tarihi.....	9
2.4.2. Gürgentepe İlçesinin Coğrafyası ve Nüfus Bilgileri.....	9
3. GÜVENÇ ABDAL OCAĞI VE GÜVENÇ ABDAL KÜLTÜ	11
3.1. Güvenç Abdal Hakkında Bilgiler.....	11
3.1.1. Güvenç Abdal'ın Yaşadığı Dönem ve Hayatı.....	11
3.1.2. “Dünya Güzeli” Menkıbesinde Güvenç Abdal Bahsi.....	13
3.1.3. Güvenç Abdal'ın Şeceresi.....	15

3.1.4. Güvenç Abdal'ın Yaşadığı Yer Kürtün-Taşlıca.....	17
3.1.5. Güvenç Abdal ve Çepnilik	17
3.1.6. Güvenç Abdal Kültünün Alevî Kültüründeki Yeri	19
3.1.6.1. Güvenç Abdal Kültünün Yaygın Olduğu Bölgeler	22
3.1.6.2. Güvenç Abdal Ocağının Karadeniz Alevîliği İçerisindeki Yeri	26
3.1.6.3. Ordu-Gürgentepe'de Güvenç Abdal Ocağı	27
3.1.7. Güvenç Abdal Kültü Çevresinde Oluşan İnanç ve Gelenekler	29
3.1.7.1. "Kırk Budak" Kavramı.....	30
3.1.7.2. Güvenç Abdal Ocağında Erkân Geleneği	31
3.1.7.2.1.Cem Çeşitleri	33
3.1.7.2.2. Cem'de Yapılan Uygulamalar	33
4. ORDU-GÜRGENTEPE GÜVENÇ ABDAL OCAĞINDA MÜZİK VE SEMAH KÜLTÜRÜ	40
4.1. Ordu-Gürgentepe Güvenç Abdal Ocağı'nda Müzik Uygulamaları	41
4.1.1. Ordu-Gürgentepe Güvenç Abdal Ocağı'nda Konularına Göre Müzik Türleri	42
4.1.2. Ordu Gürgentepe Güvenç Abdal Ocağı'nda Müzik Türlerinin Edebi Yapıları	43
4.1.3. Ordu Gürgentepe Güvenç Abdal Ocağı'nda Melodi, Dizi Seyirlerine ve Ritmik Yapılarına Göre Müzik Türleri	55
4.2. Ordu-Gürgentepe Güvenç Abdal Ocağı'nda Semah Kültürü	63
4.2.1. Semahın Tanımı	63
4.2.2. Semahçıların Nitelikleri	64
4.2.3. Semahta Figür	65
4.2.4. Semahta Söz Unsuru	67
4.2.5. Semah Çeşitleri ve Cem Törenlerindeki Yeri	67
4.2.6. Ordu- Gürgentepe'de Semah	68
4.2.7. Güvenç Abdal-Çark ya da Gürgentepe Semahı	69
4.2.8. Mehraçlama (Kırklar Semahı).....	70

5. SONUÇ	72
6. KAYNAKLAR.....	74
7. EKLER	77
7.1. Söyleşiler	
7.1.1. Alişan Göktepe, Cemal Göktepe ve Avni Öztürk ile Güvenç Abdal Ocağı Üzerine Yapılan Söyleşi.....	78
7.1.2. Ali Ergün (Güvenç Dede), Dursun Uluşan (Deli Baba), Ali Duran Uluşan ile Güvenç Abdal Ocağı Üzerine Yapılan Söyleşi	80
7.1.3. Ordu- Gürgentepe Tikenlice Köyünde Birlik Cemi Uygulaması.....	90
7.2. Notalar	
7.2.1. Bende Şu Dünyaya Geldim Geleli	100
7.2.2. Evvel Erkân İle.....	103
7.2.3. İrfanını Bilen Gelsin.....	104
7.2.4. Medet Senden	106
7.2.5. Sefa Geldiniz	107
7.2.6. Sırrıdır Ali	109
7.2.7. Semah.....	110
7.2.8. Bir Çift Turna.....	114
7.2.9. Ya Ali	115
7.2.10. Kurban Tekmillemesi.....	118
7.2.11. Uyan Ya Muhammet.....	119
7.2.12. Ya Hüseyin Senden Medet.....	120
7.2.13. Ah Hüseyin Vah Hüseyin.....	122
8. ÖZGEÇMİŞ	124

KISALTMALAR

- a.g.k.** : Adı geçen kaynak
a.g.m. : Adı geçen makale
a.g.g. : Adı geçen görüşme
bkz. : Bakınız
C. : Cilt
H.z. :Hazreti
M.Ö. : Milattan önce
M.S. : Milattan sonra
S. : Sayı
s. : Sayfa

ŞEKİL LİSTESİ

Sayfa No.

Şekil 2.1 : Ordu İli Haritası	6
Şekil 4.1 : Örnek Ses Dizisi (Bende Şu Dünyaya Geldim Geleli)	57
Şekil 4.2 : Örnek Ses Dizisi (Evvel Erkan İle).....	57
Şekil 4.3 : Örnek Ses Dizisi (İrfanını Bilen Gelsin).....	58
Şekil 4.4 : Örnek Ses Dizisi (Medet Senden).....	58
Şekil 4.5 : Örnek Ses Dizisi (Sefa Geldiniz).....	59
Şekil 4.6 : Örnek Ses Dizisi (Sırrıdır Ali)	59
Şekil 4.7 : Örnek Ses Dizisi (Semah).....	60
Şekil 4.8 : Örnek Ses Dizisi (Bir Çift Turna).....	60
Şekil 4.9 : Örnek Ses Dizisi (Ya Ali).....	61
Şekil 4.10 : Örnek Ses Dizisi (Ah Hüseyin Vah Hüseyin).....	61
Şekil 4.11 : Örnek Ses Dizisi (Kurban Tekmillemesi).....	62
Şekil 4.12 : Örnek Ses Dizisi (Uyan Ya Muhammet).....	62
Şekil 4.13 : Örnek Ses Dizisi (Ya Hüseyin Senden Medet).....	63
Şekil 4.14 : Örnek Ses Dizisi	64
Şekil 4.15 : Çin’de Dansı Simgeleyen Resimsel İdeogramlar	67
Şekil 4.16 : Semah da Duruş	71

TABLO LİSTESİ

	Sayfa No.
Tablo 2.1 : 1927-2009 Ordu İli nüfus hareketleri	7
Tablo 3.1 : Güvenç Abdal'ın Şeceresi	15

GENEL BİLGİLER

Adı ve Soyadı : T.Volkan Aslan
Ana Sanat Dalı : Sosyal Bilimler Enstitüsü
Programı : Türk Müziği
Tez Danışmanı : Öğr. Gör. Sungu Okan
Tez Türü ve Tarihi: Yüksek Lisans – Ocak 2012

ORDU- GÜRGENTEPE GÜVENÇ ABDAL OCAĞI'NDA MÜZİK VE SEMAH KÜLTÜRÜ

ÖZET

Alevî- Bektaşî kültürü, bir inanç sisteminin yüzyıllar boyunca oluşturmuş olduğu pratiğin ve birçok coğrafyadan aldığı tüm birikimlerin sentezidir. 13.yüzyıl'dan başlayarak oluşan bu kültürel yapı yaşadığımız toprakların özellikle müzik kültürüne büyük bir etkide bulunmuştur. Bu toplumun semahları ise dansın kökeni konusunda büyük izler taşımaktadır. 13. yüzyıl'da Anadolu topraklarına yayılan dedelerin, babaların öncülüğünde oluşmaya başlayan kültür; birçok bölgede "Ocakların" oluşumunu sağlamıştır. Güvenç Abdal'ın da Hacı Bektaş-ı Veli'den aldığı görevle yola çıktığı ve Karadeniz'i mesken tuttuğu söylenmektedir. Velâyetname' de menkıbesi bulunan ender şahsiyetlerden biri olan Güvenç Abdal'ın önemini 12 hizmet sahiplerinden biri olmasından da anlayabiliyoruz. Güvenç Abdal Ocağı Gümüşhane- Kürtünde kurulmuş talipleri ise daha çok Karadeniz Bölgesi olmak üzere Türkiye'nin birçok yerine dağılmışlardır. Bugün, Ordu, Samsun, Sinop, Düzce, İzmit, Trabzon ve Sivas'ta Güvenç Abdal taliplerinin yaşadıkları bilinmektedir.

Bu çalışmada Ordu-Gürgentepe'de yaşayan Güvenç Abdal Ocağı taliplerinin müzik ve semah kültürlerini aktarabilme çabası bulunmaktadır. Bu çaba ile birlikte

yayınlanmış birçok eser taranmış, bunlar sözlü kaynakların anlatımı ile desteklenmiştir. Çalışmamızda Güvenç Abdal'ın kimliği, kimliği üzerinden oluşan menkıbeleri, Güvenç Abdal Kültü çevresinde oluşan inanç gelenekleri ve yayılma alanları incelendikten sonra, bölgede ve İstanbul'da Ordu-Gürgentepe Güvenç Abdal Ocağı cemlerinde ve muhabbetlerinde derlenmiş müzik ve semahlara yer verilmiştir.

Anahtar Kelimeler: Alevî- Bektaşî, Güvenç Abdal, Ordu-Gürgentepe, Müzik, Semah

GENERAL KNOWLEDGE

Name and Surname : T.Volkan ASLAN
Field : Institute Social Science
Program : Turkish Music Master Branch
Supervisor : Lecturer Sungu Okan
Degree Awarded and Date : Master – July 2011

MUSIC AND *SEMAH* CULTURE IN ORDU- GÜRGENTEPE GÜVENÇ ABDAL OCAĞI

The Alevi-Bektashi culture is made up as a result of practice which is formed by a belief system during centuries and by the accumulations it received from various geographies. This cultural structure which started to form since the 13th century had great influence especially on the musical culture of the land where we live. And the *semah* tradition which is an inseparable part of this culture contains great signs about the roots of dance. The culture which started to form since the 13th century after the pioneering grandfathers (*dede*) and fathers (*baba*) who outspread into the Anatolian land, in many regions came together around the centres which are named as the *ocaks* (focus). It is told that, Güvenç Abdal, who gave his name to the Güvenç Abdal Ocağı which is the subject matter of this study, started his road with a task to which he is assigned by Hacı Bektash-ı Veli and resided in the Black Sea region. We can understand the significance of Güvenç Abdal, who is one of the rare persons having an epic (*menkibe*) in the Vilayetname, also from the fact that he is one of the owners of the 12 services (imam). The Güvenç Abdal Ocağı is established in Kürtün town of Gümüşhane and its postulants outspread to various places in Turkey, primarily in the Black Sea region. Today it is known that the postulants of the Güvenç Abdal Ocağı live in Ordu, Düzce, İzmit, Trabzon and Sivas.

In this study, there is an attempt to convey the music and *semah* cultures of the postulants of the Güvenç Abdal Ocağı who live in Ordu, Gürgentepe. In this attempt, various studies which are written and published about the Güvenç Abdal cult, on which there are few written resources, are surveyed and the data thus achieved are fed with the narratives of the oral resources. After an examination of the identity of Güvenç Abdal and his epics which are written over it, the traditions of belief which are formed around the Güvenç Abdal Culte and the areas of outspreading of this focus, the music and the *semahs* which are collected from the “Ordu-Gürgentepe Güvenç Abdal Ocağı” *cem* ceremonies and conversations which are carried in the region and in Istanbul are presented. We only want the data which we achieved during our studies to be meaningful for the future studies about the “Güvenç Abdal Ocağı”.

Key Words: Alevi- Bektashi, Güvenç Abdal, Ordu-Gürgentepe, Music, *Semah*

1. GİRİŞ

Anadolu, dinler, mezhepler ve tarikatlar açısından bakıldığında büyük bir zenginlik içermektedir. Farklı din, mezhep ve tarikata mensup insanların yaşadığı bir coğrafyada, kültürel çeşitlilik de doğal bir sonuç olarak ortaya çıkmaktadır.

Alevîlik-Bektaşîlik ise bu kültürel çeşitliliğin oluşmasında en büyük özneleri oluşturmaktadır. 13. yüzyıl'dan itibaren bu gelenek Anadolu coğrafyasının müziğini doğrudan etkilemiştir. İbadetinin içerisinde müzik ve dans unsurunu barındıran ve bağlamayı kutsal sayan bu topluluk, Anadolu'nun müzik dağarcığını zenginleştirmiştir.

13. yüzyıl'dan itibaren Anadolu'da değişik adlarla varlık gösteren Alevî-Bektaşî kültürünün en önemli teşkilatı ise ocaklardır. Güvenç Abdal Ocağı, Güvenç Abdal tarafından kurulduğu varsayılan bir ocaktır. Çalışmamızdaki tespitlerle 13. yüzyılda yaşamış olduğu düşünülen Güvenç Abdal, Hacı Bektaş-ı Veli halifelerindedir.¹ Gümüşhane İlinin Kürtün İlçesi'nin Taşlıca Köyü'nde yaşadığı Güvenç Abdal Ocağı Dedeleri ve çalışmamızda yararlandığımız kaynaklar tarafından aktarılan Güvenç Abdal, buradan halifesi Hacı Bektaş-ı Veli'nin yanına geri dönmüştür. Güvenç Abdal'ın Hacı Bektaş-ı Veli Velâyetnamesi'nde² bir de menkıbesi³ bulunmaktadır. Hacı Bektaş-ı Veli Türbesi'nde temsili mezarı bulunan Güvenç Abdal'ın diğer bir mezarının da Gümüşhane ilinin Kürtün ilçesi Taşlıca köyünde olduğu rivayet edilmektedir.

Güvenç Abdal üzerine çok fazla yazılı kaynak bulunmamakla beraber, çalışmamız içerisinde bu bilgiler sözlü kaynakların yanı sıra, Gazi Üniversitesi Hacı Bektaş-ı Veli Araştırma Merkezi'nin yayın organı olan Hacı Bektaş-ı Veli Dergisi'nde yayınlanan makaleleri, Abdûlbaki Gölpınarlı, Prof Dr. Bedri Noyan,

¹ Abdûlbaki Gölpınarlı, "Vilayet-name", 5

² Vilâyetname: Çoğu tanınmış veya tarihe geçmiş kişilerin ahvaline (durumuna) ait fıkralar hikâyeler.

³ Menkıbe: Tarikat liderlerini hayatların, menkıbelerini anlatan kitaplar.

Ahmet Yaşar Ocak, Abdülbaki Gölpınarlı ve Nejat Birdoğan'ın çalışmaları ile beslenmiştir.

Güvenç Abdal Ocağı dedeleri ve talipleri çoğunlukla Karadeniz Bölgesi'nde yaşamaktadırlar. Güvenç Abdal soyundan geldiklerini söyleyen dedeler, cemlerini, görgülerini, kurbanlarını kısaca ocağın süreğini devam ettirmektedirler. Güvenç Abdal'ın adını taşıyan ocak, Gümüşhane merkez olmak üzere Trabzon, Giresun, Ordu, Samsun, Tokat, Düzce, Zonguldak, Kocaeli, Sivas, Yozgat, Çorum, Erzurum, Kars illerine uzanan geniş bir alanda etkinlik sahasına sahiptir.⁴ Ordu-Gürgentepe'ye gelişlerini 200 yıllık bir geçmişe dayandıran Güvenç Abdal dedeleri bu bölgede düzenli yürütülen ibadetin en önemli unsurlarıdır. Çalışmamız sırasında Alişan Göktepe, Cemal Göktepe, Dursun Uluşan (Deli Baba), Ali Duran Uluşan, İmdat Çelebi, Ali Ergün (Güvenç Dede) gibi Güvenç Abdal Ocağının önemli dedeleri ile söyleşiler yapılmıştır.

Çalışmamız içerisinde derlenen nefesler, Ordu-Gürgentepe ve İstanbul'daki cemlerde ve muhabbetlerde derlenmiştir. Alişan Dede, Cemal Dede, Güvenç Dede, ve İmdat Dede'nin gerek cemlerde, gerekse söyleşilerde okudukları ezgiler notaya alınmıştır. Çalışmamızda yöresel terminolojiyi dikkate alarak derlenen ezgilerle ilgili olarak "nefes" terimini kullanmayı uygun bulmaktayız. Ayrıca türsel bakımdan konularına göre farklılaşan nefesler de çalışmamızda yer almaktadır.

Semah kayıtları ise Ordu-Gürgentepe Tikenlice Köyü'nde katıldığımız Birlik Ceminden, Esenyurt Cem Evi'nde Hızır Ceminden ve Alişan Dedenin evinde semahlar üzerine söyleşimizden derlenmiştir.

Ordu-Gürgentepe Güvenç Abdal Ocağı'nın uygulamaları genel olarak Güvenç Abdal Ocağı'nı anlamak açısından önemli bir yer teşkil etmektedir. Çünkü bu bölgedeki dedeler birçok şehirdeki Güvenç Abdal Ocağı taliplerinin cemlerini yürütmektedirler. Çalışmamızın bu alanda çalışma yapacak kişilerin önünü açması en büyük dileğimizdir.

⁴ Coşkun Kökel, "Güvenç Abdal Ocağı Üzerine Bir Değerlendirme", **Hacı Bektaş Veli Araştırma Dergisi**, Sayı35, Güz 2005

2. ORDU-GÜRGENTEPE HAKKINDA GENEL BİLGİLER

2.1. Ordu İli Tarihi

Çalışmaya konu olan Gürgentepe, Ordu iline bağlı bir ilçedir. Karadeniz bölgesinin Orta Karadeniz bölümünde bulunan Ordu'ya ilk yerleşimin M.Ö. 8. yüzyıla kadar gittiği söylenirken, il merkezinde bilinen ilk yerleşme yerinin Kirazlıman Mezarlığı yanındaki Bozukkale (Kotyora) olduğu rivayet edilmektedir. MÖ 675'lerden itibaren Orta ve Doğu Karadeniz Bölgesi'nde, Kimmerler, Miletliler, Persler, Makedonyalı İskender ve komutanlarının hâkim olduğu aktarılmaktadır. Bundan sonra ise yöreye Pontus Devleti hâkim olurken, bu devletin de 63 yılında Roma İmparatorluğu tarafından ortadan kaldırıldığı aktarılmaktadır.¹

Ordu'da bulunan en eski yerleşim yerleri ile ilgili bilgiler şu şekilde verilmektedir: Fatsa merkezde bulunan tarihi Cıngırt Arkeolojik Yerleşmesi'nin MÖ bu coğrafyada hüküm süren Pont Polemenyum krallarının ve cariyelerinin mesire yeri olduğu aktarılmaktadır. Perşembe ilçesi sınırları içerisinde bulunan Yason Burnu'nun ise çok eski zamanlara kadar insan yerleşmesine sahne olduğu bilgisi verilmektedir. Bu bölgenin dünyaca ünlü Argonot Efsanesi'nin² geçtiği mekânlardan biri olduğu da bilinmektedir. Gölköy Kalesi'nin ise Pers Kralı Dara (Daryüs) tarafından M.Ö. 5. yüzyıl'da yaptırıldığı aktarılmaktadır. Bu bölgede milattan önceki çağlarda yaşayan insanların madencilik yaptığına dair izlere bugün bile rastlanmaktadır. Ulubey Çubuklu, Mesudiye Meletios ve Ünye Kalesi gibi tarihi kaleler 2500 yıl öncelerinden kalmaz. Türklerin 14. yüzyıl'da Ordu ve yöresine geldiği düşünülmektedir. Bu yüzyılda yörede, Roma ve daha sonra da Trabzon Rum Devleti (1204–1461) hâkimiyet kurmuştur.³

¹<http://www.ordukulturturizm.gov.tr> (Ordu Valiliği Resmi İnternet Sitesi)

² M.Ö 7 yüzyılda geçtiği düşünülen Yunan efsanesi.

³“Ordu” madd., *Yurt Ansiklopedisi*, Anadolu Yayıncılık, C. IX, s. 6262

2.1.1. Türklerin Ordu'ya Yerleşmeleri

Türklerin Ordu'ya 14. yüzyılda girdikleri belirtilmektedir. Hacı Emir Beyliği'nden Süleyman Bey 1396–97'de önce Giresun'u fethetmiş, bunun ardından Niksar'ın doğu taraflarındaki bölgede Hacı Emir Beyliği'ni kurmuştur. Hacı Emir Beyliği'nin 14. yüzyıl sonlarında doğuya doğru genişlediği ve bu Türk beyliğinin önde gelen yöneticilerinden biri olan Süleyman Bey'in, 1396-97'de Giresun şehrini zapt ettiği bilinmektedir. Süleyman Bey'in bu fethiyle birlikte bölgeye Çepni, Döğer, Eymir, Karkın, Alan-Yuntlu, Bayındır, İğdir gibi Oğuz Boyları'nın gelip yerleştiği aktarılmaktadır. Bundan çok kısa bir süre sonra yine aynı bey tarafından Ordu toprakları fethedilmiştir. 1270'li yıllarda buralarda yaşayan Hacı Emiroğlu Beyliği'nin ancak 130 yıl gibi uzun bir süreden sonra Ordu'nun merkezine 4 km. uzaklıkta olan Ulubey yolu üzerinde bulunan Eskipazar'a geldikleri aktarılmaktadır.⁴

2.1.2. Osmanlılar Döneminde Ordu Yöresi

Ordu bölgesi Osmanlı Padişahı Yıldırım Beyazıt (1360–1403) zamanında Osmanlı İmparatorluğu'nun topraklarına dâhil edilmiştir. 1455 tarihli Osmanlı Tapu Tahrir Defterlerinde Ordu hakkında önemli bilgiler bulunmaktadır. Trabzon'dan 65 yıl önce Türk bölgesi haline gelen Ordu'da Türklerin dışında Rum ve Ermeni topluluklarının da yaşadığı bilinmektedir. Bunların oranının, Türk nüfusa göre çok düşük olduğu "Osmanlı Tapu Tahrir" kayıtlarında belirtilmiştir. Gayri Türk olanların en yüksek olduğu 17. yüzyılın başlarında bile Türklere oranı sadece % 7,9'dur. 15. yüzyılın ilk yarısında Ordu topraklarında 6.651 Müslüman Türk ve 526 Türk olmayan hane bulunduğu aktarılmıştır. "Bunlardan 326 hanenin, Selçuklular'dan beri Milas (Mesudiye) Hapsamana (Gölköy) topraklarında yaşadığı, günümüzde halen birçok yer ve eser isminin Türkçe olup, o günlerden kaldığı bilinmektedir. Ordu ilinde Çepni yerleşiminin de bulunduğu malumdur."⁵

⁴Bahaeddin Yediyıldız, Ünal Üstün; **Ordu Yöresi Tarihi Kaynakları**, Ankara, 1992, birinci cildin önsözü

⁵Bahaeddin Yediyıldız, Ünal Üstün; a.g.e, s. 13

2.1.3. Bugünkü Ordu İlinin Kuruluşu

Ordu ilinin bugünkü kuruluş mekânı üzerine kaynakların bize sağladığı bilgiler şu şekildedir. Ordu şehri kurulmadan önce Kirazlımanı Mevkii'nin bu bölge açısından çok büyük önem taşıdığı aktarılmaktadır. Bu bölgeye ilk yerleşimin gemiciler tarafından yapıldığı, Ordu'nun ilk mescidi olan Abdullah Reis Mescidi'nin 1872 yılında bu bölgeye inşa edildiği bilinmektedir.

Eskipazar'ın önemini yitirmesinden sonra, bugünkü Bucak mahallesi giderek şenlenmeye ve kalabalıklaşmaya başlamıştır. (19. asrın başları) Zaten Bucak, aynı adla yüz yıllardan beri bir köy yerleşmesiydi. Nefs-i Bucak adıyla neredeyse bir kaza merkezi haline gelen Bucak'ın mahalleleri şunlardır: Selimiye, Aziziye, Saray, Kirazlımanı, Taşbaşı ve Düz Mahalle. Bucak adı 1869 yılında değiştirilmiş ve Ordu adı resmi kayıtlarda kullanılmaya başlamıştır.⁶

Bu dönemle birlikte Ordu'nun (Bucak) bir kaza merkezi olduğu, 1869 yılında ise ilk belediye teşkilatının kurulduğu aktarılmaktadır. Kaynaklara göre ilk belediye başkanı Hasan Ağa'dır. O zamanlar Ordu'da Perşembe, Aybastı, Ulubey ve Hapsamana isiminde nahiyeler bulunduğu aktarılmaktadır. Hapsamana ise şimdiki Gölköy'dür.⁷

2.2. Ordu İlinin Coğrafi Yapısı

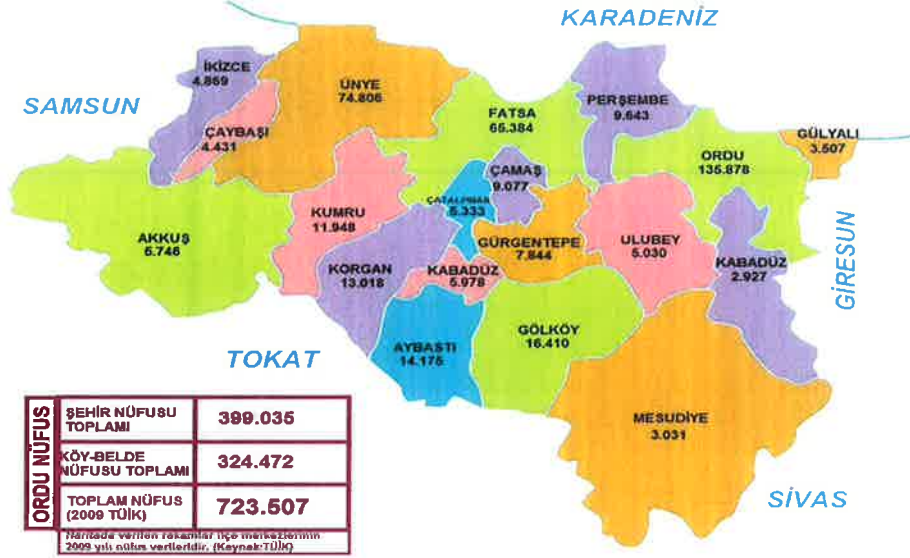
Ordu il merkezi 41° kuzey paraleli ve 37° ve 38° doğu meridyenleri arasında, Karadeniz Bölgesi'nin, Orta Karadeniz bölümünde yer almaktadır.

“İlin doğudaki doğal sınırı olarak, güney-kuzey doğrultulu Pazarsuyu Vadisi ile ilin en yüksek noktası Karagöl Dağı (3105 m) ve daha güneyindeki Yedigöz Yaylası sayılabilir. Terme ve Çarşamba Ovaları ile Yeşilırmak Vadisi ilin batıdaki doğal

⁶[http:// www.ordukulturturizm.gov.tr](http://www.ordukulturturizm.gov.tr), (Ordu Valiliği Resmi İnternet Sitesi)

⁷<http://www.ordukulturturizm.gov.tr>

sınırıdır.”⁸ Ordu ilinin genel olarak dağlık olduğu bilinmektedir. Canik ve Doğu Karadeniz dağları bu bölge içerisinde yer almaktadır. Dağlar kıyıya paralel uzanmaktadır. Batıdan doğuya doğru yükseklikleri artan bu dağların, akarsular tarafından kesilerek derin vadiler veya yaylalar meydana getirdikleri ve bu yaylalarda yüksek tepeler bulunduğu aktarılmaktadır. İlin en yüksek tepesi 3038 m ile Kırkkızlar Tepesi’dir.⁹

Şekil-2.1. Ordu İli Haritası¹⁰

2.3. Ordu'nun sosyal yapısı, nüfus hareketleri, göçler ve ekonomisi

Ordu ilinin nüfus hareketliliği üzerine Yurt Ansiklopedisi'nde en son 1980 yılında yayımlanan ve geriye doğru verilen verilere göre, Ordu nüfus yoğunluğu bakımından Türkiye'nin en önemli illerinden biri olarak gösterilmektedir. 1980 yılında il nüfusu 713.500 olarak gözükmürken il nüfusunun ülke toplam nüfusu içindeki payı %1,6 olarak belirtilmektedir.

⁸ “Ordu” madd., Yurt Ansiklopedisi, Anadolu Yayıncılık, C. IX s. 6249

⁹ <http://www.ordukuturturizm.gov.tr>

¹⁰ <http://www.ordukuturturizm.gov.tr>

Ordu İl Nüfusunun Gelişimi

Yıllar	Nüfus
1927	202.354
1935	283.054
1940	305.017
1945	333.008
1950	373.028
1955	407.687
1960	469.379
1965	543.863
1970	605.721
1975	664.290
1980	713.535
2009	723.507(TÜİK)

Tablo- 2.1. 1927-2009 Ordu ili nüfus hareketleri.¹¹

1950'lerde başlayan ve giderek hızlanan il dışına yapılan göç, Ordu nüfusunun artışını olumsuz olarak etkilemiştir. 1950'lerde nüfus artışı, ilde binde 30 iken 1960-1970 arası göçün etkisi ile binde 17,8'e düşmüştür. İlerleyen yıllarda biraz artan bu oran, 1960'ların ikinci yarısından başlayarak giderek azalmıştır. 1965-70 arası binde 22,5'e 1970 ile 1975 arası binde 17,5 ve 1975-1980 arası, Cumhuriyet dönemi içerisindeki en düşük rakamlara ulaştığı aktarılmaktadır.¹²

Cumhuriyet'in ilk yıllarında Ordu'nun üç ilçesi olduğu bilinmektedir. 1927 genel nüfus sayımında Merkez ilçenin nüfusu 113.004, Ünye 50.411, Fatsa ise 37.887 olarak aktarılmaktadır. 1933'de Şebinkarahisar'a bağlı Mesudiye Ordu'nun ilçesi olmuştur. 1936'da Merkeze bağlı Gölköy bucağı ilçe yapılmış yine Merkez'e bağlı Aybastı bucağı ise Gökaya'ya bağlanmıştır. 1945'te Merkez'e bağlı bir başka bucak olan Perşembe de ilçe yapılmıştır. 1954'te Ünye'nin Karakuş (Akkuş) bucağı

¹¹ "Ordu" madd., **Yurt Ansiklopedisi**, Anadolu Yayıncılık, C.IX, s.6256

¹² "Ordu" madd., **Yurt Ansiklopedisi**, Anadolu Yayıncılık, C.IX, s.6256

ilçe yapılmış, 1960'da ise Aybastı bucağı Gökaya'dan ayrılarak ilçe yapılmıştır. Merkez ilçeye bağlı olan Uluğbey bucağı ile Fatsa'ya bağlı Kumru ve Korgan bucaklarının ayrı ayrı ilçe olması ile bu sayı 11'i bulmuştur.¹³ Bugün Ordu ilinin Merkez dâhil olmak üzere 17 ilçesi bulunmaktadır. Gürgentepe ise 1987 yılında ilçe olmuştur.

Ordu ilinin genel ekonomik yapısının tarım, ticaret ve kısmen de olsa sanayiye dayanmakta olduğu aktarılmaktadır. Fındık üretimi için gerekli olan hava koşullarına sahip dünya üzerindeki ender bölgelerden biri olduğu bilinmektedir. Dünya fındık üretiminin % 75'i bu bölgeden karşılanmaktadır. Fındık üretiminin yanı sıra alt sektörler olarak sayılsa da, hayvancılık, arıcılık, balıkçılık ve ormancılık da ekonomik olarak önemli sayılmaktadır. El sanatları ve halıcılık da gelir getirici sektörler arasında gösterilmektedir. Bitkisel üretimde fındığın dışında mısır, patates ve tahılların önemli yer tuttuğu, yüksek kesimlerde hayvancılığın yaygın olduğu büyük, küçükbaş hayvancılık ve tavukçuluğun gelişimi için çalışmalar yapıldığı aktarılmaktadır.¹⁴

Ordu ilinde 110.000' nin üzerindeki fındık üreticisi tarafından ortalama 166.031 ton fındık üretimi gerçekleştirildiği, tarla ürünleri içerisinde ekiliş alanına bakıldığında tahılların ilk sırayı aldığı, Ticaret ve Sanayi Odası verilerinde yer almaktadır. 1960'lardan sonra yapılmaya başlanan arıcılıkla ilgili olarak ise Tarım İl Müdürlüğü verilerine göre kovan sayısı bakımından Türkiye ikincisi, toplam bal üretimi ve kovan başına bal verimi açısından Türkiye birincisidir.

2.4. Gürgentepe Hakkında Bilgiler

Burada çalışmaya konu olan Gürgentepe'nin tarihi ve sosyo-kültürel yapısı hakkında kısa bilgiler vermeyi uygun buluyoruz. Bu çevrede yaşanan kültürün, tarihsel ve mekânsal boyutlarını ortaya koymanın yararlı olacağı muhakkaktır.

¹³ "Ordu" madd., **Yurt Ansiklopedisi**, Anadolu Yayıncılık, C.IX, s.6256

¹⁴ <http://www.ordukulturturizm.gov.tr>

2.4.1. Gurgentepe'nin Tarihi

Gurgentepe Ordu–Sivas karayolunun 48. kilometresi üzerinde bulunan bölgenin adıdır. 1275 rakımlı, uzun yıllar küçük bir yerleşim yeri olarak kalmış bir bölge olduğu aktarılmaktadır. Şehrin bugünkü bulunduğu yere hanlar yapıldığı, Ordu-Sivas güzergâhında bulunan bu hanların, uzun yıllar konar-göçer tüccarların dinlenme-konaklama ve alışveriş merkezi olarak hizmet verdiği aktarılmaktadır. 1940'lı ve 1950'li yıllarda yeniden yapılan, motorlu araçların karayolu taşımacılığına açılan yol "Hanyanı" ismi ile kısa sürede gelişmeye başlamıştır. Zaman içerisinde bölge civar köylerin ilgisiyle panayır ve pazaryeri özelliğini kazanır. Bununla birlikte cuma günleri tertiplenen güreşler ve bu güreşlere katılan kalabalıkların ilgisinin bugünkü Hıdırellez geleneğini daha yaygınlaştırdığı söylenmektedir. "Han sahibi olan Ağızlar köyünden Ali Çavuş ve Akmesic köyünden Hamdi Yılmaz, Okçabel köyünden Kadıoğulları, Tikenlice köyünden Somunoğulları ilk defa buraya yerleşerek bu konaklama ve pazar yerinin canlanmasını sağlamışlardır."¹⁵ Ağızlar ve Akmesic köylerinin birleşmeleri sonucu 7 Ağustos 1955 tarihinde, Gököy ilçesine bağlı bir belediye teşkilatı kurularak bölgenin Gurgentepe ismini aldığı aktarılmaktadır.¹⁶

4 Temmuz 1987 gün ve 3392 sayılı kanunla Gurgentepe beldesinin, ilçe olduğu bilinmektedir. Gurgentepe ilçesine Gököy'den Işıktepe Kasabası, Okçabel, Muratçık, Direkli köyleri, Fatsa'dan Eskiköy kasabası, Hasancık, Bahtiyarlar köyleri, Ulubey'den Tikenlice ve Ohtamış köyünün daha önce mahallesi olan Gülbelen ve Gültepe köyleri bağlanmıştır. Şu anda ilçe Ağızlar, Akmesic, Akören, Akyurt, Döşek, Göller, Muratçık ve Okçabel mahalleleri, Işıktepe ve Eskiköy beldeleri, Alaseher, Bahtiyarlar, Tuzla, Gülbelen, Gültepe, Hasancık, Tepeköy köylerinden oluşmaktadır.

2.4.2. Gurgentepe İlçesinin Coğrafyası ve Nüfus Bilgileri

Gurgentepe ilçesi, 40–41 derece kuzey enlemleri (paralelleri) ile 36–38 derece doğu boylamları arasında yer almaktadır. İl merkezine uzaklığı 48 kilometre

¹⁵<http://www.gurgentepe.bel.tr> (Ordu Belediyesi Resmi İnternet Sitesi)

¹⁶<http://www.gurgentepe.bel.tr>

yüzölçümü 213 kilometrekaredir. Sarp ve dağlık bir arazi yapısına sahiptir. Doğudan Ulubey, batıdan Çatalpınar, kuzeyden Perşembe ve Fatsa, güneyden Gölköy, kuzeybatıdan Çamaş, güneybatıdan Kabataş ilçeleriyle çevrili olan Gurgentepe, Canik Dağları ile Giresun Dağları'nın kesişim noktası üzerindedir. İlçe merkezinin rakımı 1275 metredir. Genelde arazinin bütün yönlerden ilçenin kurulu olduğu merkeze doğru yükselmesi nedeni ile Ordu iline bağlı diğer ilçeler arasında farklılık gösterir. İlçe Ordu-Sivas karayolu üzerinde yer almaktadır.¹⁷

Karadeniz ikliminin genel özellikleri ilçede her mevsim görülür. Kuzey rüzgârlarının getirdiği nem dolayısıyla bol miktarda yağış almaktadır. Buna karşılık ilçenin büyük kısmı deniz iklimi ile kara ikliminin kesiştiği noktada olduğundan kara ve deniz ikliminin etkilerinin birlikte yaşandığı aktarılmaktadır. Yazları ılıman ve yağışlı geçerken, kışları soğuk ve kar yağışlı geçmektedir. Yılın belirli mevsimlerine has olmamak kaydıyla sis görüldüğü bilinmektedir. “İlçenin nüfusu, 2000 yılının genel nüfus sayımına göre 43.000 kişidir. Bunun 18.600’ü ilçe merkezinde, 24.400’ü ise kasaba ve köylerde yaşamaktadır. İlçe merkezine bağlı; 3 belde, 11 köy ve 6 mahalle mevcuttur.”¹⁸

¹⁷<http://www.gurgentepe.bel.tr>

¹⁸<http://www.gurgentepe.bel.tr>

3. GÜVENÇ ABDAL OCAĞI VE GÜVENÇ ABDAL KÜLTÜ

3.1. Güvenç Abdal Hakkında Bilgiler

3.1.1. Güvenç Abdal'ın Yaşadığı Dönem ve Hayatı

13. yüzyıl, Anadolu açısından özellikle inanç boyutu ile düşünüldüğünde adeta bir dönüm noktasıdır. Bu dönemde, Anadolu'da inanç ve düşünce konusunda birçok önder şahsiyetin yaşadığı kabul edilmektedir. Bu yüzyıl içinde Anadolu Selçuklu Devleti'nin zayıflayarak yıkıldığı (1308), Moğollar'ın baskısından kaçan özellikle konar-göçer Türkmenler'in Anadolu Selçuklu Devleti içerisinde tam olarak barınmadığı ve birçok dervişin Anadolu'ya dağılmasına vesile olan Babai İsyamı'nın meydana geldiği bilinmektedir. Yine *Baba İlyas*, *Baba İshak*, *Hacı Bektaş-ı Veli*, *Dede Garkın*, *Barak Baba*, *Sarı Saltık* gibi inanç ve düşünce önderlerinin bu yüzyılda yaşadığı bilinmektedir. Ayrıca *Kalenderîlik*, *Vefailik*, *Haydarîlik*, *Yesevîlik* gibi birçok heteredoks tarikatın Anadolu'da vücut bulmasının bu toprakların tarihinin değişmesine yol açtığı söylenebilir.¹⁹ Yine bu yüzyılda Ahmet Yesevi'nin 1166-67 olarak kabul edilen ölümüne rağmen okulunun (halifelerinin) hâlâ faaliyette olduğu ve Hacı Bektaş-ı Veli gibi kişilerin burada eğitimden geçtiği yine birçok kaynağın ortak fikridir.²⁰

13.yüzyıl'da Hacı Bektaş-ı Veli'nin halifelerinden olduğu söylenen ve Ahmet Yesevî okulundan eğitim aldığı ileri sürülen bir dervişten daha bahsedilmektedir. Bu dervişin adı Güvenç Abdal'dır. Güvenç Abdal'ın adının Genç Abdal da olabileceği söylendiği gibi²¹ Hacı Bektaş-ı Veli'nin ona bu ismi verdiği, asıl adının Gülenç Abdal

¹⁹ Ahmet Yaşar Ocak; *Babaîler İsyamı*, İstanbul, 2000, s.38-39

²⁰ Mehmet Fuat Köprülü; *Türk Edebiyatında İlk Mutasavvıflar*, Ankara, 2007, s.128

²¹ Abdûlbaki Gölpınarlı; *Velâyet-name*, İstanbul, 1995, s. 5

olduğu da söylenmektedir.²² Velâyetnamede adı “Dünya Güzeli” menkıbesi ile anılan bu dervişin, Gümüşhane ilinin Kürtün ilçesine bağlı Taşlıca köyünü mekân tuttuğu belirtilmektedir. Abdûlbaki Gölpınarlı, “Alevî Bektaşî Nefesleri” adlı kitabında Genç Abdal adlı bir dervişin Hacı Bektaş-ı Veli Velâyetnamesi’nde anlatıldığını aktarmaktadır. Yine aynı eserdeki değerlendirmesinde Gölpınarlı, 16. yüzyıl’da yaşayan ve Hacı Bektaş tekkesine dedebaba²³ olan Sersem Abdal’ın (Sersem Ali Dede Baba) bir şiirinde, Genç Abdal’ı Hacı Bektaş-ı Veli ve Sarı Saltuk ile beraber anmasını örneklendirerek, Hacı Bektaş-ı Veli ile aynı dönemde yaşamış olabileceğini söylemektedir. Asıl adının ise “Güvenç” iken halk ağzında “Genç” diye anılagelmiş olabileceğini aktarmaktadır.²⁴ Bu bilgiler Güvenç Abdal’ın Hacı Bektaş-ı Veli ile aynı çağda yaşamış olabileceği düşüncesini doğrulamaktadır. Hacı Bektaş-ı Veli’nin ise 13. yüzyılda yaşadığını Baba İlyas’ın torununun oğlu Elvan Çelebi (ö:1359) tarafından yazılan ve Baba İlyas’ın söylencelere dayalı yaşam öyküsünün anlatıldığı “Menâkıbu'l-Kudsiyye fi Menâsıbu'l-Ünsiyye'den” öğrenmekteyiz. Bu eserde Hacı Bektaş-ı Veli, Baba İlyas’ın halifeleri arasında sayılmaktadır.²⁵ Eflâki’nin 1318–1353 yılları arasında yazdığı, Menâkıbu'l-Ârîfin adlı kitabı da, Hacı Bektaş-ı Veli’nin Rum beldesinde ayaklanmaya sebep olan Baba Resûl’ün halife-i hası (gözde müridi) olduğunu ifade ederek, bu bilgiyi doğrulamaktadır. Tarihçi Âşıkpaşazâde’nin (ö:1481) 1478’de yazdığı Vakayinâme’sinden, Hacı Bektaş-ı Veli’nin kardeşi Mentеш ile Horasan’dan gelerek, 1240 yılındaki Babaî ayaklanmasının öncüsü Baba İlyas’ın yanında yerlerini aldıklarını öğrenmekteyiz. Baba İlyas’ın örgütlediği ve Baba İshak’ın yönettiği 1240’ daki Babaî ayaklanmasında Sivas’ta öldüğü anlaşılan Mentеш ile kardeşi Hacı Bektaş-ı Veli’nin yollarının, ayaklanmadan önce ayrıldığı; Hacı Bektaş-ı Veli’nin, Babaîlerin kırımı ile sonuçlanan, Malya Ovası’ndaki savaşa katılmadığı ve Sulucakarahöyük’e (Hacıbektaş’a) geldiği anlatılmaktadır.²⁶

Velâyetname’nin dışında Güvenç Abdal’ın soy bilgisi de tıpkı Hacı Bektaş-ı Veli gibi 7. İmam Musa-i Kâzım’a dayandırılmaktadır.²⁷ Hacı Bektaş-ı Veli’nin soy şeceresi İmam Musa-i Kâzım’a dayandırılırken, Abdûlbaki Gölpınarlı’nın bu soy şeceresi ile ilgili işaret ettiği eksikliği unutmamak gerekiyor. “183 hicride (799) vefat

²²Emrullah Eraslan; **Güvenç Abdal Dünya Güzeli ve Kırk Budak**, 104

²³Bektaşîlikte “Pîr” postuna oturan Bektaşî babasının aldığı unvandır.

²⁴Abdûlbaki Gölpınarlı; **Alevî Bektaşî Nefesleri**, İstanbul, 1992, s. 11

²⁵Ahmet Yaşar Ocak; a.g.e., s 178

²⁶ Abdûlbaki Gölpınarlı; **Türkiye’de Mezhepler ve Tarikatlar**, İstanbul, 1997, s. 264

²⁷ Emrullah Eraslan; **Güvenç Abdal Dünya Güzeli ve Kırk Budak**, s.78

eden İmam Kâzım'la Hacı Bektaş'ın arasında bir soy zincirinde yalnız üç (Velâyetname), sonradan düzülen başka bir soy zincirinde on bir kişinin bulunması (Mîr'at'ül- Makaasîd; s.181) bu nispetin değerini gösterir."²⁸

Yine Güvenç Abdal'ın soy şeceresine ilişkin kaynakta Hacı Bektaş-ı Veli ile amca çocukları olduğu, amcalarından birinin de yine Anadolu'nun ünlü erenlerinden Dede Garkın olduğu aktarılmaktadır. "Seyyid Etumî'nin iki oğlu olmuş, ilki Dede Garkın diğeri ise Şeyh Numan'dır. Seyyid Etumî şecereye göre Güvenç Abdal'ın babasıdır.²⁹ Bazı kaynaklarda ise Baba İlyas'ın Dede Garkın'ın halifesi olduğu aktarılmaktadır.³⁰ Ahmet Yaşar Ocak'ın aktardığına göre Baba İlyas, Dede Garkın'ın, Hacı Bektaş-ı Veli de Baba İlyas'ın halifesi olarak gösterilmektedir. Doğal olarak aynı inanç ve düşünce zümresinin insanları olarak Vefaî tarikatına mensup oldukları aktarılmaktadır. Yine Babaî isyanı içinde adı geçen ve önemli bir Türkmen ereni olarak belirtilen Sarı Saltık ile de Güvenç Abdal'ın "musahip kardeş"³¹ oldukları sık sık dile getirilmektedir.³² Bu doğrultuda Güvenç Abdal'ın da bu zümre ve tarikatın mensubu olması ihtimaller dâhilindedir.

3.1.2. "Dünya Güzeli" Menkıbe'sinde Güvenç Abdal Bahsi

"Menkıbe", "menkabe" veya "menâkıb" olarak da ifade elden terim, "tanınmış veya tarihe geçmiş kimselerin ahvaline ait fıkralar, hikâyeler" olarak tarif edilmektedir.³³ Güvenç Abdal'ın adının geçtiği "Dünya Güzeli" menkıbesinde Güvenç Abdal, Hacı Bektaş-ı Veli'ye Şeyhlik, Müritlik, Muhiblik ve Âşıklığın anlamını sormaktadır. Bu soruya istinaden Hacı Bektaş-ı Veli onu bir yolculuğa çıkarır ve bu soruların cevabını bulmasını sağlar. Menkıbeye göre Hacı Bektaş-ı Veli, Güvenç Abdal'a bir sarrafta bin altını olduğunu onu alıp kendisine getirmesini söyler. Güvenç Abdal bu altınların nerede olduğunu sormadan yola çıkar. Yolu Hindistan'a (Delhi) düşer. Hindistan'da bir sarrafa rastlar, sarraf onu tanır. Hünkâra zamanında söz verdiği bin altını verir. Güvenç Abdal altını alıp dönecekken bir kıza

²⁸ Abdûlbaki Gölpınarlı, a.g.e, s. 266

²⁹ Emrullah Eraslan; a.g.e, 77

³⁰ Ahmet Yaşar Ocak; a.g.e, s.110-114

³¹ Alevî inancının önemli kurumlarından biri olan Mûsahiplik, kelime itibarıyla dünya ve ahiret (yol) kardeşliği anlamına gelmektedir.

³² Alemdar Yalçın; "Güvenç Abdal Ocağı", **Hacı Bektaş Veli Araştırma Dergisi**, Sayı 35, Güz 2005

³³ Ferit Devellioğlu; **Osmanlıca-Türkçe Ansiklopedik Lûgat**, Ankara, 2008, s.615

denk gelir. Kız anlatıldığına göre bir dünya güzelidir ve tacı da “Kırk Budak” dır.³⁴ Güvenç Abdal dünya güzeline (Duhter) tutulur. Lakin Duhter nüfuslu kişilerin kızıdır, Güvenç Abdal da buna mukabil Hacı Bektaş-ı Veli’ye götürmesi gereken altınları kızın önüne serer. Menkıbenin bu kısmını Noyan’a ait “Hacı Bektaş-ı Veli Manzum Vilayetnamesi” adlı kaynaktan olduğu gibi aktarıyoruz.

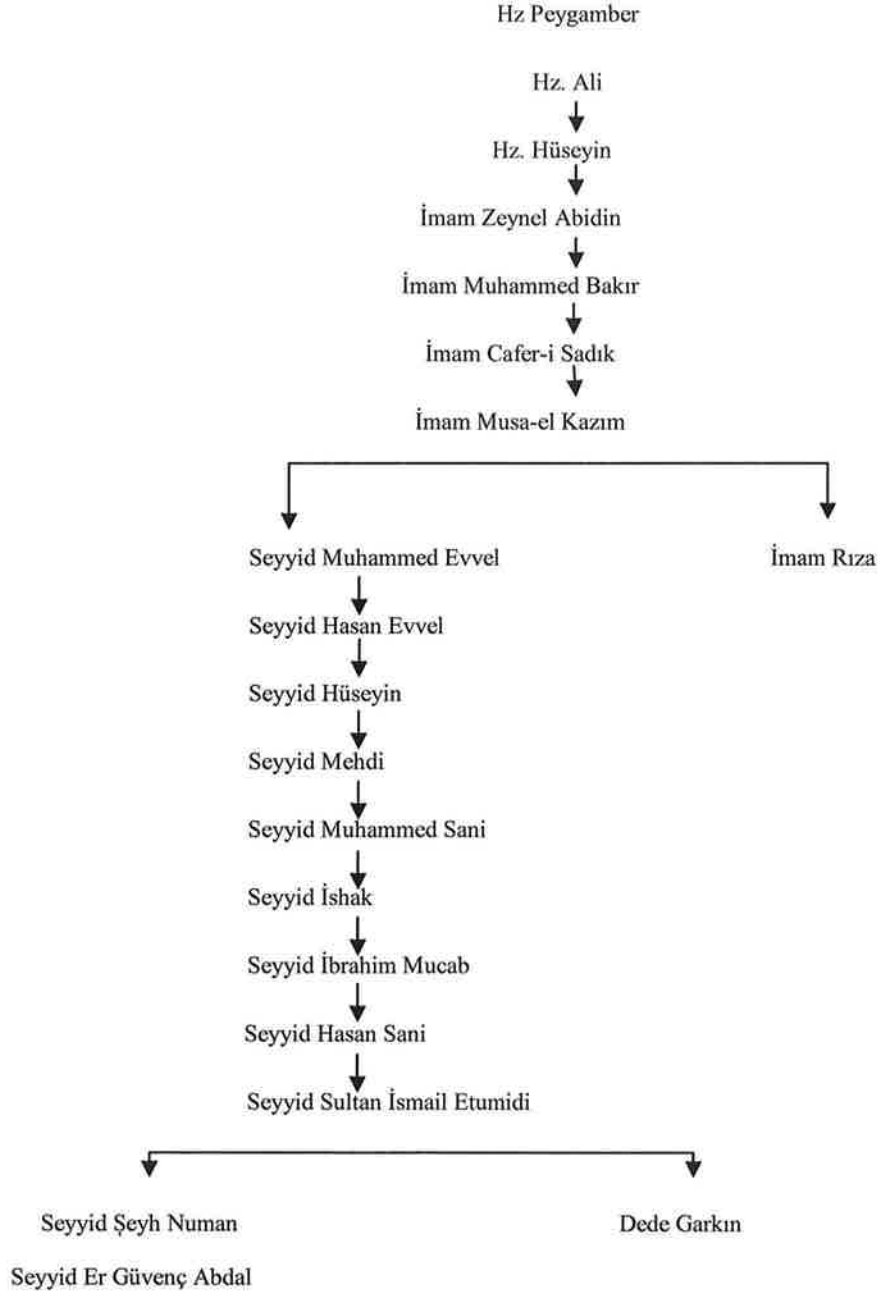
(...) hâsıl kelam altuna tama ettiler. Güvenci nihani (gizlice) Duhter nazarına irdirdi. Heman kim Güvenç Abdal Maşukan nazarına irdi. Çıkardı ol üçbin altunu önüne koydu. Duhter dahi kabul etti. Mahasal (sonucu), şeytan yoluna gitmeye niyet ettiler. Temam Güvenç şu ayağı ucuna oturduğunleyin (oturunca) ansızdan duvar yarıldı bir el çıktı. Güvenci göğsünden kaktı Güvenç yıkıldı.³⁵

Menkıbenin sonunda Hacı Bektaş-ı Veli onları bir günaha girmekten kurtarır. Dünya Güzeli, hizmetçisi ve Güvenç Abdal, Hacı Bektaş-ı Veli’nin yanına gelirler. Bu menkıbede Güvenç Abdal’ın sorgusuz sualsiz yola çıkarak müritliği, sarrafın yıllar sonra sözünde durarak muhipliği, Dünya Güzeli’nin âşıklığı, Hacı Bektaş-ı Veli’nin ise şeyhliği temsil ettiğine inanılmaktadır.

³⁴ Kırk Budak kavramı Güvenç Abdal Kültü Çevresinde Oluşan İnanç ve Gelenekler bölümünde anlatılmaktadır.

³⁵ Bedri Noyan; **Hacı Bektaş-ı Veli Manzum Vilayetnamesi**, İstanbul, 1996, s. 98

3.1.3. Güvenç Abdal'ın Şeceresi

Tablo 3.1. Eraslan'ın çalışmasına göre Güvenç Abdal'ın şeceresi.³⁶

³⁶ Emrullah Eraslan; **Güvenç Abdal Dünya Güzeli ve Kırk Budak**, s. 75

Güvenç Abdal ocağı üzerine amatör bir çalışma yaparak, çalışmalarını bir kitapta toplayan Emrullah Eraslan'ın Gümüşhane ilinin Kürtün ilçesi Taşlıca köyünde Güvenç Abdal soyundan olduğu belirtilen Hüseyin Güvendi'den aldığı şecere yukarıdaki şekilde aktarılmaktadır. Bu şecereyi doğrular biçimde Gazi Üniversitesi Hacı Bektaş-ı Veli Araştırma Merkezi de bir araştırma yapmış, Taşlıca köyünde 1526 tarihli şecereyi, 2005 yılında inceleyerek aşağıdaki belgeyi yayımlamıştır.

Belgenin sağ tarafında büyük daireler içinde dört halifenin isimleri ile Güvenç Abdal'ın soy şeceresi yer almaktadır. Son peygamber Hazreti Muhammed selam ona olsun, doğru kişi Ebi Bekr radiyallahü anh, iyiyi kötüden ayıran Ömer radiyallahü teala anh, iki nur sahibi Osman radiyallahü anh, Allahın Aslanı, peygamberin halifesi ve emirül müminin, Ebu Talib oğlu Ali radiyallahü anh, onun oğlu Hüseyin, onun oğlu Abdullah onun oğlu Aliyyül Ekber onun oğlu el imamül ma'sum el mazlumul maktul Kasım, onun oğlu Zeynel Abidin, onun oğlu el İmam Muhammed Bakır, onun oğlu el İmamül Ca'fer es Sadık, onun oğlu Musa Kazım er Rıza, onun oğlu İbrahim Sani, onun oğlu Hasan onun oğlu Ali, onun oğlu Sultan İsmail Atumidi, Dede Kargın onun oğlu Abdullah onun oğlu el A'rac onun oğlu Şeyh Numan onun oğlu Erkulunc(Erkuvelnc) Abdal.³⁷

Söz konusu şecerede Güvenç Abdal'dan sonraki kuşakların da isimleri yer almaktadır.

³⁷ Alemdar Yalçın, a.g.m

3.1.4. Güvenç Abdal'ın Yaşadığı Yer Kürtün-Taşlıca

Dünya Güzeli Menkıbe'sinde ve Velâyetname'de Güvenç Abdal'ın daha önce Gümüşhane-Kürtün' de yaşadığına dair bir rivayete rastlamıyoruz. Başka kaynaklar ve sözlü anlatımlarda Güvenç Abdal'ın Kürtün' de 32 yıl yaşadıktan sonra pîrine gittiği aktarılmaktadır. Ancak çeşitli kaynaklar Kürtün'e Ahmet Yesevi okulundan geldiğini aktarırken, bazı kaynaklar ise Güvenç Abdal'ı Hacı Bektaş-ı Veli'nin buraya yolladığını hatta sonrasında tekrar pîrinin yanına dönen tek halife olduğunu aktarmaktadırlar.³⁸ Emrullah Eraslan ve dedelerin sözlü anlatımlarına göre Seyyid Er Güvenç Abdal, Nişabur'da doğmuştur. Dut ağacından olan kösevi veya asanın Gümüşhane'nin Kürtün İlçesi'nin Taşlıca Köyü'ne düştüğü ve Güvenç Abdal'ın buraya yerleştiği aktarılmaktadır. Güvenç Abdal'ın burada 32 yıl kaldığı, Harşit Çayı ortasında bulunan kaleyi zapt ettiği, daha sonra buralara evlatlarını yerleştirerek pîrinin yanına döndüğü söylenmektedir.³⁹ Güvenç Abdal'ın, Kürtün'de Şeyh Kara Ahmet adında birinin yanına geldiği daha sonra onun üç kızından büyük olanı Emine (Şeyh Kara Ahmet ona küçük kızlarını söylediği halde o total olan Emine'nin bu duruma içerleyeceğini düşünerek onunla evlenmiştir.) ile evlendiği aktarılmaktadır.⁴⁰ Kürtün'de Güvendi Yaylası'nda sislerin içinde gözden kaybolarak tekrar pîrinin yanına döndüğü, "Dünya Güzeli" olayının da bundan sonra meydana geldiği aktarılmaktadır.⁴¹ Bugün Hacı Bektaş-ı Veli Türbesi'nde Güvenç Abdal, dünya güzeli ve hizmetçisinin türbeleri bulunmaktadır. Güvenç Abdal her yıl Güvendi Yaylası'nda gözden kaybolduğu yerde oluşturulan mezarında anılmaktadır.

3.1.5. Güvenç Abdal ve Çepnilik

Güvenç Abdal'ların soy bakımından yirmi dört Oğuz Boyu'ndan birisi olan Çepnilere bağlı olduğu kabul edilmektedir. Trabzon Rum İmparatorluğu döneminde Çepniler'in Trabzon Rum İmparatorluğu'na güneyden yapılan seferlere katıldıkları,

³⁸ Güvenç Abdal Çalıştayı Sonuç Bildirgesi, Kod: 34-135/117 Tarih: 10.01.2010 Sayı: 2009/25

³⁹ Deli Baba ile yapılan söyleşinin tam metni için bkz. Ekler 7.1.2

⁴⁰ Emrullah Eraslan; a.g.e s. 93

⁴¹ Deli Baba ile yapılan söyleşinin tam metni için bkz. Ekler 7.1.2

1380'lerde Çepniler'in kışlıklarının Yukarı Harşit Vadisi'ne kadar gitmiş olduğu aktarılmaktadır. 15. yüzyıl'ın birinci yarısında ise Eynesil-Kürtün-Dereli-Giresun arasındaki bölgenin tamamen Çepniler'in elinde olduğu bilinmektedir.⁴²

Yavuz Sultan Selim (1470–1520) 1508'de Trabzon valisi iken Safevîler lehinde ayaklanma ve karışıklık çıkaranların Çepni Türkleri olduğu, bunların 16. yüzyıl'da Trabzon, Gümüşhane, Bayburt, Giresun ve Canik (Ordu ve Samsun) bölgesinde oturduğu aktarılmaktadır.⁴³

Çepnilerle ilgili olarak Faruk Sümer'in çalışmasında değindiği şu hususlar çalışmamız açısından da önem arz etmektedir: Sümer, Trabzon Sancağında Türkler'in yoğun bir şekilde sancağın batı kesiminde yani Eynesil-Kürtün, Dereli, Giresun-Tirebolu arasındaki geniş yörede yaşadıklarını belirtmektedir. Bu Türkler'in ise Osmanlılar gelmeden önce bu bölgede olduklarını, 16. yüzyıldan itibaren bu bölgeye geldiklerini ifade etmektedir. Çepniler'in Kürtün'den hareket ederek Harşit Vadisi yolu ile Karadeniz'e ulaştıklarını ve bu bölgeye yerleştiklerini aktarmaktadır. Bölgede Gazi Üniversitesi'nin yaptığı çalışmalarda, Gümüşhane ili Kürtün ilçesi Taşlıca köyü; Trabzon ili Akçaabat ilçesi Eskiköy; Düzce ili Gölyaka ilçesi Yunus Efendi köyü; İzmit ili Kandıra ilçesi Ballar köyünde yerleşik Güvenç Abdal Ocaklılar'ın kendilerini Güvenç Abdal Ocağı'na bağlı Çepni Alevîsi olarak tanımladıkları tespit edilmiştir.⁴⁴

İnceleyebildiğimiz ve yukarıda geçen tüm anlatımlarda Kürtün bölgesinin bir Çepni yerleşim alanı olduğu vurgulanmaktadır. Ancak buradan hareket ederek tüm Güvenç Abdal taliplerinin Çepni olduğunu söylemek, en azından şu an için doğru olmayacaktır. Ordu-Gürgentepe ve Zonguldak-Ereğli-Gümeli'deki çalışmalarımız esnasında yaptığımız söyleşilerde Çepnilik üzerine herhangi bir söylem ortaya konulmamıştır. Güvenç Abdal dedeleri ile yaptığımız söyleşilerde Güvenç Abdal şahsiyeti ve ocağı, inanç yönleri ile aktarılmış, kimlik olarak Güvenç Abdal dedeliği, talipliği ön plana çıkmıştır. Söyleşilerde “Çepni Alevîsi” gibi bir tanımlama yapılmamıştır. Yine Sümer'in Çepniler üzerine yaptığı çalışmada yer adlarından yola çıkarak bir değerlendirme yapmış ve bu bölgede Çepnilerin dışında başka Türk

⁴² Faruk Sümer; *Çepniler*, İstanbul, 1992, s. 130

⁴³ <http://www.gumushane.gov.tr> (Gümüşhane Valiliği Resmi İnternet Sitesi)

⁴⁴ Coşkun Kökel; *Güvenç Abdal Ocağı Üzerine Bir Değerlendirme*, Gazi Üniversitesi, Türk Kültürü ve Hacı Bektaş Veli, Araştırma Merkezi, Hacı Bektaş Veli Araştırma Dergisi, Sayı 35, Güz 2005

boylarının da olduğunu aktarmıştır. Bu da Çepnilik dışındaki farklı ihtimallerinde göz önünde bulundurulması gerekliliğini doğrulamaktadır.

Bayramlı hanedanı Habilya denilen Ordu Yöresi ile Giresun'u feth ederek oralarda yoğun bir Türk nüfusunun yurt tutmalarını sağlamış bu Türk nüfusuda başta Çepniler (4 yer adı) olmak üzere, başlıca Eymür (2 yer adı), Döğer (1 yer adı), Avşar (1 yer adı), Karkın (1 yer adı), Bayındır (1 yer adı), Yüreğir (1 yer adı), Alayuntlu (1 yer adı), ve İğdir (1 yer adı) boylarına mensup obalar tarafından meydana getirilmiştir.⁴⁵

3.1.6. Güvenç Abdal Kültürünün Alevî Kültüründeki Yeri

Güvenç Abdal, her şeyden önce Hacı Bektaş-ı Velâyetnamesi'nde adı geçen bir dervîştir. Onunla ilgili menkıbede Alevîlik ve Bektaşîlik kültürlerinin içerisinde çok önemli kavramlar olan *müritlek*, *muhiplik*, *âşıklık* ve *şeyhlik* kavramları işlenmiştir. Bektaşîlikte “âşık”, “muhib”, “derviş”, “baba” ve “halife” dereceleri vardır.⁴⁶Bunun yanı sıra Güvenç Abdal, Karadeniz Bölgesi'nde etkinliği olan ve birçok talibi olan bir ocağın lideri olarak gösterilmektedir. Bugün hâlen araştırılan Çepnilik ve Alevîlik bağlantısında bir mihenk taşı görevini üstlenmektedir. Karadeniz'in kapılarını *İslam*, *Alevîlik*, *Türklük*, *Vefâlik* için açmış bir derviş olarak anlatılmaktadır.⁴⁷ Bunun yanı sıra birçok tarihî metinde Güvenç Abdal, Hacı Bektaş-ı Veli'ye en yakın Türkmen dedelerinden biri olarak anlatılmaktadır.

“Hünkârın tatarı idi. Bir yere name iletmek dilerse, Güvenç Abdal giderdi. Hindistan Delhi şehrinde gördüğü âlem güzeline âşık oldu. Hünkâr'a dediler, iki âşığı izdivaç eyledi. Hünkâr'ın dergâhında bir haymada yatarlar. Kerametleri saymakla dile gelmez.”⁴⁸

⁴⁵ Faruk Sümer; a.g.e, s. 326

⁴⁶ Abdûlbaki Gölpınarlı; a.g.e, s. 269

⁴⁷ Alemdar Yalçın; a.g.m

⁴⁸ Coşkun Kökel; a.g.m

Güvenç Abdal'a Alevîlik'te çok önemli sayılan 12 hizmet, 12 post sahiplerinden biri olarak birçok kaynakta işaret edilmektedir. 12 hizmet, 12 post kavramları Alevî inanç sisteminde İnsan-ı Kamil olgusunun tamamlanmasını sağlamaktadır. Güvenç Abdal, 12 hizmet kavramı içerisinde "kapıcı" olarak nitelendirilen görevin sahibidir. 12 hizmet görevi, Alevîlik'te cemlerin türlerine göre azaltılabilmekte, görev sıralaması da değişebilmektedir⁴⁹ Bu törenlerde kapıcının görevi bazı bölgelerde değişiklik gösterebilmektedir. Kapıcı, gözcülük hizmeti yaparken cem başladıktan sonra içeri kimseyi almamakta ve kapıya geleni gözcüye, gözcü de dedeye iletmektedir.⁵⁰ Biz burada Alevîlik'teki "12 hizmeti" Güvenç Abdal Ocağı'ndan derlediğimiz biçimiyle vereceğiz. Açıklamaları ise genel Alevî terminolojisine bağlı olarak kaynaklardan alarak aktarmaya çalışacağız.

On İki Hizmet

1. Tarikatçı: Hz. Hasan Müctebâ

Hz. Muhammed, Hz. Ali ve Hacı Bektaş-ı Veli'yi temsil eder. Cem erkânı başkanlığını yapar, ikrar alır nasip verir.

2. Davetçi: Hz. Hüseyin Desti Kerbelâ

İmam Hüseyin'i temsil eder. Yola girmek isteyenleri hazırlar, yol gösterir. Mürşidin en yakın yardımcısıdır.

3. Sâki: Hallacı Mansur

Tahtacılar Şemsi, içki içilmeyen Alevî bölgelerinde Şerbetçi, çoğu bölgelerde ise saki adlarını almaktadır.⁵¹

4. Zâkir: Seyyid Nesîmi

Cemde dede bağlama çalmıyorsa bağlama çalıp, nefes, dâvaz, mersiye okuyan görevlidir.⁵²

⁴⁹ Nejat Birdoğan; **Anadolu'nun Gizli Kültürü Alevîlik**, İstanbul, 2006, s. 300

⁵⁰ Hüseyin Orhan Dede; **Alevîlikte İbadet**, İstanbul, 2003, s. 39-40

⁵¹ Nejat Birdoğan; a.g.e, s. 306

⁵² Cemal Şener; **Alevîlik Nedir?**, İstanbul, 2007, s.75

5. İbriktâr: Sarı İsmail

Cemin, sofranın sonunda el temizliğini sağlama görevini yerine getiren kişidir.⁵³

6. Gözcü: Karaca Ahmet

Cemde rehberin yardımcısıdır. Cemin düzenini sağlar.⁵⁴ Gözcü postuna Karacaahmet Sultan postu da denmektedir.⁵⁵

7. Çerağcı: Kara Pîrabât Sultan

Cemevi'nin aydınlatılmasından sorumludur. Bazı yörelerde "Delilci" de denildiği aktarılmaktadır.⁵⁶

8. Sofracı: Garip Musa Sultan

Kurban ve yemek işlerine bakan kişidir.

9. Meydancı: Barak Baba

Ceme katılanlara yer gösteren, meydan görevlerini yapan kişidir.⁵⁷

10. Ferraş: Resül Baba Sultan

Cemevinin temizliğinden sorumludur. Süpürgeci de denmektedir.⁵⁸

11. Pervâne: Taptuk Emre

Pervâne ile ilgili iki kaynakta farklı açıklamalar mevcuttur. Cemal Şener'in çalışmasında semahla ilgili hizmetli olarak aktarılırken, Nejat Birdoğan'ın çalışmasında cem evinin dış denetimini yaptığı aktarılmaktadır.

12. Kapıcı: Güvenç Abdal

Cem başladıktan sonra içerip girip çıkmanın yasak olduğu bilinmektedir. Dedenin izni olursa ceme girmek ve çıkmak mümkün olabilmektedir. Kapıcı bu

⁵³ Nejat Birdoğan; a.g.e, s.306

⁵⁴ Cemal Şener; a.g.e, s. 75

⁵⁵ Nejat Birdoğan; a.g.e, s. 305

⁵⁶ Cemal Şener; a.g.e, s. 75

⁵⁷ Cemal Şener; a.g.e, s.75

⁵⁸ Nejat Birdoğan; a.g.e, s.305

uygulamadan sorumludur. Cem’de “Kapıcı”, “gözcü” ve “pervanelerin” lokmalarını yetiştirmenin sevap olduğu ve kendine has duaları ve hayırları olduğu aktarılmaktadır.⁵⁹ Kapıcı Gülam Keysani’yi temsil eder. Ceme gelen erenlerin evlerini gözetler.

3.1.6.1. Güvenç Abdal Kültü’nün Yaygın Olduğu Bölgeler

Güvenç Abdal Ocağı’nın taliplerinin bulunduğu il, ilçe ve köyler kaynaklarda bazı noktalarda farklılıklar göstermektedir. Bugüne kadar bu konu ile ilgili yayımlanan yazılarda işaret edilen yerler aşağıda verilmektedir. Güvenç Abdal Kültür ve Tanıtma Derneği başkanı Tuncay Özenç’in çalışmasında, Ordu ilinin Gürgentepe ilçesinde Akören, Akyurt, Göller, Ağızlar mahallelerinde, Tikenlice köyünde ve Işıktepe beldesinde Güvenç Abdal taliplerinin yaşadığı belirtilmektedir. Bunun dışında Özenç, Güvenç Abdal taliplerinin dağılımını şu şekilde belirtmiştir:

Ordu’da; Ulubey ilçesinde Hocaoğlu, Başcardak ve Ören köylerinde, Mesudiye ilçesinde Akkırık ve Güzelce köylerinde, Korgan ilçesinde, Çiftlik beldesinde, Gölköy ilçesinde Kozören mahallesinde, Fatsa ilçesinde; Akçay, Soğuk Pınar, Sanlıç mahallelerinde, Üzümlü ve Kılıçlı köylerinde; Ünye ilçesinde Gölevi, Yeşilkent, Balık, Şerefiye ve Dumanlı mahallelerinde, Gocuklu, Sahil ve Üçpınar köylerinde, Ordu dışında ise Samsun ilinin Terme ilçesinde, Çamlık mahallesinde, Giresun ilinin Dereli ilçesinde Meşeliyatak ve Bahçeli (Zırhan) köylerinde, Giresun ilinin Çamoluk ilçesinde Kayacacık, Kaynar, Okçaören, Pelitli, Toprakkale ve Yenice (karışık) köylerinde Giresun ili Şebinkarahisar ilçesinde Gündoğdu (Karaköy), Suboyu (Bige), Tokluagil (Leylek mahallesi dâhil) köylerinde bu ocağa ait talipler olduğu bilinmektedir. Giresun’da yaşayan Alevîlerin büyük bölümünün Alevî olduklarını inkâr etmediği ancak yol ve erkân

⁵⁹ Nejat Birdoğan; a.g.e, s.305

sürmedikleri, Trabzon Eskiköy’de ise Güvenç Abdal taliplerinin yaşamakta yol ve erkânlarını devam ettirdikleri bilinmektedir.⁶⁰

Ordu’nun çevresinde, eskiden Alevî yerleşkesi olan yerler de bulunmaktadır. Ordunun merkezine bağlı Güvenç Abdal dervişi olan üç kardeşin ismini alan Uzunisa, Uzunmusa ve Uzunmahmut köylerinin, eski Alevî köyleri olduğu, yine Ordu’nun merkeze bağlı olan Terzili, Dedeli, Yenice, Derince, Çavuşlar, Eskipazar köylerinin de eski Alevî yerleşkeleri olduğu belirtilmektedir. Bu bilgilere dayanarak Karadeniz Bölgesi’nin birçok yerinde Güvenç Abdal dervişinin yaşadığını söylemek mümkündür. Giresun’da Piraziz, Ordu ilinin Kabataş ilçesi Kuzköy’de Şit Derviş, Ordu ili Mesudiye ilçesinde Uruz Derviş gibi birçok derviş, Güvenç Abdal yolunu, erkânını Karadeniz Bölgesi’nde sürmüştür.⁶¹ Gazi Üniversitesi’nin Güvenç Abdal Ocağı üzerine yaptığı araştırmaya göre, Gümüşhane, Trabzon, Giresun, Ordu, Samsun, Tokat, Düzce, Zonguldak, Kocaeli, Sivas, Yozgat, Çorum, Erzurum, Kars illerinde Güvenç Abdal Ocağı’nın etkileri bulunmaktadır. Güvenç Abdal Ocağı genel olarak Anadolu’nun kuzeyinde, Batı’da, İzmit’in Kandıra ilçesine bağlı Ballar köyünden, Doğu Karadeniz’de Trabzon’un Akçaabat ilçesine bağlı Eskiköy’e kadar uzanan bir alanda varlığını sürdürmektedir. Karadeniz bölgesinde Trabzon, Gümüşhane, Giresun, Tokat, Ordu, Samsun, Düzce, Zonguldak, İzmit illerine bağlı köylerde Güvenç Abdal Ocağı’na bağlı Alevî-Bektaşî nüfus yaşamakta olduğu aktarılmaktadır.⁶²

Emrullah Eraslan’ın yaptığı çalışmada ise Güvenç Abdal Ocağı’ndan dağılan gruplar ve yerleşkeleri de aktarılmaktadır. Güvenç Abdal Ocağı’ndan dağılan nesilleri şu şekilde tasnif etmiştir:

⁶⁰Tuncay Özenç; 2008 Haziran Ayında Avrupa da yayın yapan Alevîlerin Sesi Dergisinin 107. sayısında yayınladığı yazıda;

⁶¹ Tuncay Özenç; a.g.m

⁶² Coşkun Kökel; a.g.m

Karadonoğulları: Niksar-Geyikgölü köyünde ve Gürgentepe'de oturup yaşamışlar ve halen de yaşamaktadırlar. Bu soy Karadonlu Can Baba soyundandır. Geyik Gölü'nde Karadonoğlu Deli Baba ve onun oğlu Hamdullah Hamdullah'ın oğulları Mehmet Dede ve Hasan Dede vardı. Mehmet Dede'nin Hamdullah, Ali (Deli Baba) ve İmam Hüseyin adlarında 3 oğlu yaşamaktadır. Hasan Dede'nin oğulları: Hamdullah, Şükrü ve diğerleri Gürgentepe'de oturmaktadır. Diğer 5 grup ki bunlar Halil Nureddin Sahib-el Seccade mevcudunun soyundan ve dolayısı ile Ergüvenç Abdal'ın küçük oğlu ve Kürtün Taşlıca'da yatmakta olan Abdal-Kulu Hıdır Baba'nın soyundandır. Ali Şeyh Oğulları Kürtün Taşlıca ve Dereli-Geyras'da yaşamışlardır. Şu anda Fatsa ve İstanbul'da yaşayanlar da vardır. Veli-Gazi Serden-Geçti (Veli Şeyh Oğulları): Niksar ve Gürgentepe dolaylarında varlık göstermişlerdir. Niksar-Kazlapa köyünde Mehmet Şeyh adında bir zat ve onun kardeşleri yaşamışlardı. Mehmet Şeyh'in Cemal ve Kazım Dede olmak üzere 2 oğlu vardı, şimdi İstanbul'da onların çocuklarından yaşayanlar vardır, hatta Niksar çevresinde de oturmakta yaşamakta olanlar vardır. Hıdır Şeyh Oğulları (Hıdır-Bahşi) Ordu-Gürgentepe'de Alişan Efendiler diye nam yapmış bir kabiledir. Alişan Efendi Hacı Bektaş dergâhında kaynar kazanı kaynatmakla da meşhur olmuştur. Oğulları, Hüseyin, Niyazi, Hıdır ve yeğenleri, Dursun, Nazım Hoca vardır. Hüseyin Dede vefat etti, oğulları ve torunları vardır. Dursun Ali adında bir torunu Dedelik yapmaktadır. Ünye ve Terme çevresinde de akrabaları vardır. Pirgaip oğulları ve Seyyid şeyh Pir-Gaip (sahib'el seccasde) bu soy Ordu-Gürgentepe civarında oturmaktadır. Pir-Gaip'in Ali Efendi, Haydar Efendi, Cemal Efendi diye oğullarını biliyoruz ve yeğenleri de vardır. Ali Efendi ile Haydar Efendi vefat ettiler, oğulları vardır. Uruz oğulları ve Uğur oğulları vardır. Onlar da Gürgentepe ve İstanbul'da yaşamaktadırlar. Gürgentepe'de Uruz'oğun Şükrü diye bildiğimiz bir zat vardır. İstanbul'da oturmakta olan Deli Baba diye anılan Dursun Dede vardır. Daha çok akrabaları olduğu da bilinmektedir. Seyyid Ergüvenç Abdal ocağına bağlı bölgeler ise şöyledir. Doğu Karadeniz bölgesinde Akçaabat'a bağlı olan köyler 1- Eskiköy, 2- Lalank, 3-Kemer, 4- Kaboo, 5- Marzali, 6- Taşlıtepe'dir. Giresun, Torul, Görele, Dereli arasında Seyyid, Yenice, Hisar, Candarlı, Enezli, Halkalı, Firuzlu, Şaban köyleri bilinmekle beraber daha birçok köy olduğu, birçok köyün de sünileştirildiği bilinmektedir. Merkezi Trabzon'da olan küçük bir

Rum İmparatorluğu'nu ortadan kaldıran Seyyid Ergüvenç Abdalın çocukları ve taraftarlarıdır. Çoğunluğu Ordu, Gürgentepe, Uluğbey, Gölköyü, olmak üzere daha sonra yalı boyu Fatsa, Ünye, Terme, Çarşamba, yörelerine de yerleşmişlerdir. Niksar ilçesinin birçok köyünün Güvenç Abdal Ocağı'na bağlı olduğunu görmekteyiz. Batı Karadeniz bölgesinde Ereğli ve Düzce yakınlarında da köyler olduğu gibi Doğu Anadolu'yu Erzurum, Erzincan, Gümüşhane yörelerinde de bağlı köyler vardır.⁶³

Sıla Erol'un Sivas'ın Koyulhisar ilçesinde yaptığı çalışmalarda ise İskenderşehy ve Dilekli köylerin de ve Güvenç Abdal taliplerinin yaşadığı tespit edilmiştir.⁶⁴

Ayhan Aydın'ın yaptığı röportajlarda ise Ordu'daki Alevî yerleşimi (Güvenç Abdal diye ayırmadan genel bir tanımlama yapmıştır.) şöyle aktarılmaktadır:

Ünye'de Kirazbeli, Erenyurt, Gocuklu, Ballık, Üçpınar, Dumanlı, (köy ve mahalleleri), Fatsa'da Sarnıç, Akaya, Bolaman, Güvercinlik, İnönü, Çullu, Mandıra, 8300 haneden fazla olmak üzere Korgan'da Çiftlik beldesi, Gürgentepe'de Akören, Ağızlar, Gölyanı, Akyurt, (yarı yarıya Alevî), Gölbelen, Işıktepe beldesi (bin hane), Uluğbey, Örenköyü (200 hane), Başçardak, (60–70 hane), Hocoğlu (150), Kumanlar (Çiftlik Mahallesi, 60 hane), Şıhlılar köyü (Değirmendere Mahallesi, Harıtlıoğlu Mahallesi), Durakköyü, (Eğrek Mahallesi), Tepekışal Mahallesi, Gölköy, Kozören köyü (300 hane), Mesudiye'de: Akkırık köyü, Gözelce, Türkköy.⁶⁵

Bu araştırmalarda farklılıklar gözükse de Güvenç Abdal Ocağı'nın özellikle Ordu-Gürgentepe özelinde bir yaygınlık ve merkezileşme özelliği gösterdiği sonucu çıkarılabilmektedir.

⁶³Emrullah Eraslan; a.g.e, s.81-82

⁶⁴Sıla Erol, **Koyulhisar (Sivas) ve Yakın Çevresinde Dinsel Pratiklerin Müzikal Yansımaları**, Haliç Üniversitesi Sosyal Bilimler Fakültesi, yayınlanmamış yüksek lisans tezi

⁶⁵ Ayhan Aydın; **Ordu'da Musahiplik Kavli**, 2002, İstanbul

3.1.6.2. Güvenç Abdal Ocağı'nın Karadeniz Alevîliği İçerisindeki Yeri

Yukarıda bahsi geçen kaynaklarda ortak olarak Güvenç Abdal Ocağı taliplerinin bulunduğu iller içinde Gümüşhane, Giresun, Tokat, Ordu, Samsun, Düzce, Zonguldak, İzmit isimleri ön plana çıkmaktadır. Karadeniz'deki Alevîlik bölgeye ait kaynaklar kısıtlı olduğu için genel olarak çok bilinen bir durum değildir. Özellikle bazı kaynaklarda Ordu ile Sinop arasında Nalcı Alevîlerinin yaşadığı belirtilmektedir.⁶⁶ Halil Bedii Yönetken'in çalışmasında Ordu ilinin Ünye ilçesinde kendilerine rastladığını Sarı Halil, Ballık, Deniz Bükü, Göbü gibi yerlerde yaşadıklarını belirtmektedir. Cemal Dede ile yaptığımız söyleşi de Güvenç Abdal Ocağı dışında bölgede Zeynel Abidin Ocağı'nın da bulunduğunu iki ocak arasında cem uygulamalarında bazı farklılıklar olduğunu aktarmıştır.⁶⁷ Ordu-Gürgentepe'de yaptığımız söyleşilerde Nalcılar ile ilgili sorumuza bölgede dedelik yapan "Deli Baba" lakaplı Dursun Uluşan, Nalcıların da kendi talipleri olduğunu bu isminin sultanla geçen vakaya dayandığını aktarmıştır.⁶⁸ Karadeniz Bölgesi'nde Alevîlerin yaşadığı söylenen yerleri yukarıdaki bölümlerde aktarmıştık. Karadeniz Bölgesi'ne Alevîlik inancını ve Hacı Bektaş-ı Veli'nin öğretilerini getiren kişinin Güvenç Abdal olduğu, değişik bölgelere yayılmasının da Güvenç Abdal soyluları veya dedeleri tarafından sağlandığı anlatılmaktadır. Güvenç Abdal, Hacı Bektaş-ı Veli'den aldığı görevle geldiği Kürtün'de bir uç beyliği gibi, Türk ve İslam (Alevîlik) bayraktarlığı yaptığının birçok kaynağın ortak fikri olduğu görülmektedir. Karadeniz Bölgesi'nde Çepni nüfus olarak sayılan kişiler arasında da saygın bir yeri olduğu belirtilmektedir.⁶⁹ Güvenç Abdal taliplerinin, çeşitli sebeplerden ötürü Karadeniz'in değişik bölgelerine dağılmış oldukları da kaynaklarda belirtilmektedir.

⁶⁶ Halil Bedii Yönetken; "Sıraç ve Nalcı Alevîlerinde, Semaha Dair Birkaç Söz", **Folklorla Doğru Dergisi**, Boğaziçi Üniversitesi Folklor Kulübü Yayınları, İstanbul, 1970, sayı 4, s. 28 ve Peter Alford Andrews'in Türkiye'deki etnik grupların tespiti üzerine yaptığı **Ethnic Groups in the Republic of Turkey** isimli çalışmasında Nalcı Alevîleri ile ilgili bilgiler bulunmaktadır.

⁶⁷ Cemal Dede ile yapılan söyleşinin tam metni için bkz. Ekler 7.1.1

⁶⁸ Deli Baba ile yapılan söyleşinin tam metni için bkz. Ekler 7.1.2

⁶⁹ Alemdar Yalçın; ag.m.

3.1.6.3. Ordu-Gürgentepe'de Güvenç Abdal Ocağı

Çalışmamız sırasında yaptığımız söyleşilerden edindiğimiz bilgiye göre, Ordu-Gürgentepe'de yaşayan Güvenç Abdal dedeleri ve talipleri anayurtlarının Kürtün, Taşlıca olduğunu söylemektedirler. Kimilerine göre Güvenç Abdal dedeleri buraları beğenerek seçmiş,⁷⁰ kimi kaynaklara göre ise zorunlu göçler, sürgünlerle buralara kadar gelinmiştir. Ordu'nun yerleşim bölgesi olarak Türklere açılması Gümüşhane'den daha yeni bir durumdur. 1200'lü yıllarda Ordu, Trabzon Rum İmparatorluğu'nun sınırları içerisinde gözükmektedir. Latinlerin Bizans'ın başkenti Konstantinopolis'i 1204 yılında ele geçirmesi üzerine, Komnenos ailesinden Aleksios ve David'in, Gürcülerin de yardımıyla Trabzon Devleti'ni (1204–1461) kurdukları bilinmektedir.⁷¹

Ordu ve yöresi, Fatih Sultan Mehmet zamanında fethedilene kadar (1455) Trabzon, Rum Devleti olarak gözükmekteydi. Ancak bilinen bir başka durum da 1270'lerden 1380'lere kadar bu bölgede Türk beylikleri ile ciddi mücadelelerin yaşanması idi. 1223'de Selçuklular tarafından gerçekleştirilen Trabzon seferi, sonuç vermese de, Trabzon Devleti'nin genel olarak Selçuklulara bağımlı olduğu aktarılmaktadır. Bu tarihlerde özellikle Güvenç Abdal Ocağı'nın merkezi sayılan Kürtün Taşlıca yani Harşit Çayı etrafında yaşayan Türker'in sahile doğru inme niyetinde oldukları ve bunu başardıkları aktarılmaktadır.

Harşit Çayı bölgesinde yaşayanların Ordu-Gürgentepe civarına gelmeleri ve yerleşmeleri uzun bir süre almış olmalıdır. Güvenç Abdal Ocağı taliplerinin bölgede yaşanan çeşitli olaylarla farklı farklı bölgelere dağılmış oldukları aktarılmaktadır. Yavuz Sultan Selim ile Şah İsmail arasında yaşanan Çaldıran Savaşı (1514) öncesi ve sonrasında bölgede göçlerin yaşandığı bilinmektedir. Yediyıldız ve Üstün'ün "Ordu Yöresinin Tarihi Kaynakları" isimli çalışmalarında bu durum şöyle ifade edilmektedirler:

⁷⁰Deli Baba ile yapılan söyleşinin tam metni için bkz. Ekler 7.1.2

⁷¹Bahaeddin Yediyıldız, Ünal Üstün; a.g.e, s.13

Yavuz Sultan Selim 1508'de Trabzon valisi iken Anadolu'da başlayan Şii ayaklanmaları yüzünden Trabzon'dan Bayburt'a kadar uzanan bir sefer yapmıştır. Bu bölgede Safeviler lehinde ayaklanma ve karışıklık çıkaranlar Çepni Türkleridir. 16. yüzyılda onlardan bir bölümü Halep Türkmenleri, mühim bir kümede Sivas, Tokat ve Amasya bölgesindeki Ulu Yörük arasında yaşadığı gibi yine bu boya mensup pek kalabalık bir topluluk da Trabzon, Gümüşhane, Bayburt, Giresun ve Canik (Ordu ve Samsun) bölgesinde bulunuyorlardı. İşte Safevilerin hizmetindeki Çepniler de bu sayılan topluluk ve bölgeden idiler.⁷²

1826 yılında 2. Mahmut'un Yeniçeri Ocağı'nı kaldırması ve yeniçerileri tasfiye etmesinin sonuçları yaşanan göçlerinde bölgeye tesir ettiği muhakkaktır. Güvenç Abdal Ocağı'nın birçok yeniçeri verdiği ve Fatih Sultan Mehmet tarafından 500 altınla ödüllendirildikleri aktarılmaktadır.⁷³ 1878 yılında Osmanlı Rus Harbi'nde Rusların Harşit Çayı'na kadar inmesi ile bölgede yaşanan hareketliliğin ve kaçışın etkileri ile bir göç olayının daha yaşandığı aktarılmaktadır. Rusların 1916'da Gümüşhane'yi işgal etmesi ile bölgede yaşayanların bir göç daha yaşadıkları, son olarak da Güvenç Abdal Ocağı'nın son göçü Cumhuriyet döneminde vermiş olduğu ve bu göç ile Terme'ye gelen kabilede halen daha doğum yeri hanesinde Kürtün yazan insanlar yaşadığı aktarılmaktadır.⁷⁴

Güvenç Dede ile İstanbul'da yaptığımız söyleşide ise Ordu-Gürgentepe'de Güvenç Abdal yerleşimi üzerine şu bilgileri vermektedir:

Bizim soyumuz Celâli Paşa'ya kadar gitmektedir. Celali Ali Paşa'yı Osmanlı kadıları attıkları bir iftira ile boğdurdular. Celâli Ali Paşa'nın ölümü ile Güvenç Abdal Ocağı'nda bir ikilem doğuyor. Benim dedem ile Hüseyinşih yola çıkıyorlar.

⁷²Bahaeddin Yediyıldız, Ünal, Üstün; a.g.e, s.8

⁷³Tuncay Özenç; a.g.m.

⁷⁴Tuncay Özenç; a.g.m.

Hüseyinşih'in ömrü yetmiyor. Hüseyinşih'in dedesinin ismini verdiği oğlu Alişih ile benim dedem Giresun Dereli'ye yerleşiyorlar. Bir kısmı oradan çıkıp Ordu, Tokat, Niksar göçüyorlar. Düzkıran denen bir hoy vardır. Bu bölgeye yerleşiyorlar. Çok gezdiği için Durak Derviş denen bir dedemiz var. O bu bölgede Hakk'a yürüyor. "Burada durdu" diyorlar ve "bir daha gitmeyeceğiz" diyerek bu bölgede kalıyorlar. Durak Derviş'in oğlu ise Çiçek Dede'dir. Bizim Gürgentepe'de 390 küsur yıllık geçmişimiz var. Şu anda Ağören (Akören) Dedeler Mahallesi'ndeki mezarlığı dedelerimiz kuruyorlar ve büyük dedemiz Çiçek Dede de orada yatıyor. Çiçek Dede'nin çocuğu Molla Hasan Koziren köyündendir. Molla Mehmet, benim dedemdir. Eskiden medrese okuyanlara Molla diyorlarmış. Alişan Efendi, Erzade, Molla Hasan oğulları ile beraber Gürgentepe'ye yerleşiyor. Alişan Efendi'nin Hüseyin, Cemal, Şükrü, Dursun, Alişan diye oğulları var. Benim dedem Çiçek Dede'nin oğlu Molla Mehmet'dir. Dedemin dört kızı bir oğlu oluyor. Oğlunun adı Kazım Dede o da on dört yaşında yetim kalıyor, bu yüzden onun amcası Alişan Dede tarafından yetiştiriliyor.⁷⁵

Bugün Ordu-Gürgentepe'de Alevî ve Sünnî nüfus oranı yarı yarıyadır. Ordu-Gürgentepe Alevîleri kendilerini Güvenç Abdal talipleri olarak tanıtmaktadırlar. Akören, Akyurt, Göller, Ağızlar mahallelerinde, Tikenlice köyünde ve Işıktepe beldesinde Güvenç Abdal talipleri, ritüelleri ile Güvenç Abdal yolunu yaşattıklarını söylemektedirler.

3.1.7. Güvenç Abdal Kültü Çevresinde Oluşan İnanç ve Gelenekler

Güvenç Abdal kültü kendi ocağının dışında da bilinen bazı inanışlara sahiptir. "Kırk Budak" bunlardan biridir. Bunun yanı sıra kendi erkân gelenekleri içerisinde diğer ocaklardan farklı olarak yaşattıkları ritüeller de mevcuttur.

⁷⁵Güvenç Dede ile yapılan söyleşinin tam metni için bkz. Ekler 7.1.2

3.1.7.1. “Kırk Budak” Kavramı

Hacı Bektaş-ı Veli Velâyetnamesi'nin Güvenç Abdal ile ilgili bölümünde, “Dünya Güzeli'nin güzellik tacı olan Kırk Budak'ı Hacı Bektaş-ı Veli'ye hediye olarak getirdiği” belirtilir.⁷⁶ Bugün “Kırk Budak” Hacı Bektaş-ı Veli Türbesi'nde Kırklar Meydanı'nda durmaktadır. Buradaki Kırk Budak'tan başka yalnızca bir adet daha Kırk Budak bulunmaktadır. O da Balım Sultan'ın türbesinde bulunan Kırk Budak'tır. Kırk Budaklar asıl olarak ışık verme görevi gören şamdanlardır. Şamdan ve Çerağ'ın Alevîlik'te çok önemli bir yere sahip oldukları malumdur. Kırk Budak'taki semboller ve malzemeler üzerine aktarılanları şöyle sıralandırabiliriz:

Ağaç: Şamdanlar kırk budaklı birer büyük ağaç görünümündedirler.⁷⁷ Alevî-Bektaşî kültüründe “ağaç kültü” önemli bir yer tutmakla beraber, bununla ilgili menkıbeler Menakıb-ı Hacı Bektaş-i Veli'de ve Vilayetname-i Sultan Şucauddin'de⁷⁸ bulunmaktadır.⁷⁹

Sayılar: Dergâhta adı geçen şamdanlarda dört, kırk ve on iki sayısının sistemli bir şekilde kullanılması, bazı sembolik anlamların varlığını göstermektedir. Dört kapı kırk makamın dışında, Alevî-Bektaşî kültüründe “kırk abdal” inancı vardır. Alevî-Bektaşî kültüründe on iki rakamının önemi ise on iki imamı simgelemesi nedeniyledir. Bu sayıya ‘altın zincir’ denir.⁸⁰

Ejder: Şamdanlar'da kullanılan bir başka figür ise ejder figürüdür. Ejder figürünün dünyada birçok kültürde kullanıldığı bilinmektedir. Alevîlik ve Bektaşîlik'ten öncede var olan bir kült olduğu aktarılmaktadır. Ejderha ile mücadele, Hacı Bektaş-ı Veli menakıpnamesinde Sarı Saltık'la, aynı eserde Selim Han Oğlu Kılıçarslan'la, Hacım

⁷⁶ Bedri Noyan; a.g.e, s. 100

⁷⁷ Lütfi ye Gökteş Kaya; “Alevî- Bektaşî Kültüründe ‘Kırk Budak’ ”Üzerine, **Hacı Bektaş Veli Araştırma Dergisi**, Sayı 40, Güz 2006

⁷⁸ 15. yüzyılın ilk yarısında yaşamış ve Çelebi Mehmet ve 2. Murad devirlerini görmüş, Rum Abdalları zümresine mensup önemli bir şahsiyettir.

⁷⁹ Ahmet Yaşar Ocak, **Bektaşî Menakıpnamelerinde İslam Öncesi İnanç Motifleri**, İstanbul, 1983, s.82

⁸⁰ Lütfi ye Gökteş Kaya; a.g.m

Sultan'ın kendi menakıpnamesinde, Otman Baba Menakıpnamesi'nde karşımıza çıkmaktadır.⁸¹

El: Alevî-Bektaşî inancında “Pençe-i Âl-i Abâ” olarak bilinen uygulamada elin başparmağı Hz. Muhammed'i, işaret parmağı Hz. Ali'yi, orta parmağı Fadime Ana'yı, yüzük parmağı Hasan'ı, küçük parmağı ise Hüseyin'i simgelemektedir. Ahzâb Suresi'nin 33. ayetinin tefsirinde “Pençe-i Âl-i Abâ” şöyle geçmektedir; Hz. Peygamber bir sabah siyah kıldan yapılmış bir aba giyerek dışarı çıkar ve sırasıyla yanına gelen Fatma, Ali, Hasan ve Hüseyin'i abasının altına alır. Onların “Ehl-i Beyt” olduklarını söyler. Bu nedenle bu beş kişiye aba altına alınanlar anlamına gelen “Pençe-i Âli Abâ” denir.⁸²Günümüzde birçok Alevî yerleşmesinde özellikle de kadınların yaşamında “el” in önemli bir yeri vardır. Fadime Ana'nın eli dedikleri el, onlar için uğur, bereket ve çabukluğun simgesidir.

Kuş: Alevî-Bektaşî inançları göz önüne alınarak kuş figürlerinde turna, güvercin gibi kuş türlerinin kullanıldığı bilinmektedir. Hz. Ali'nin ve Hacı Bektaş-ı Veli'nin güvercin donuna girdikleri ve bu şekilde birçok keramet gösterdikleri dikkate alındığında; kuşların, cinsleri ne olursa olsun, Hz. Ali'yi ve Hacı Bektaş'ı temsilen yapıldıkları muhtemeldir.⁸³ “Menakıb-ı Hacı Bektaş-ı Veli'de, Vilayetname-i Hacım Sultan Menkabe'sinde, Sultan Şucauddim Menkabe'sinde ve Saltıkname'de kuşlar ile ilgili menkıbeler karşımıza çıkmaktadır.”⁸⁴

Aslan: Alevî - Bektaşî kültüründe aslanın da önemli bir yeri vardır. Hz. Ali “Haydar”; yani aslan olarak anılmakta ve narasının aslan kükremesine benzediği söylenmektedir.

3.1.7.2. Güvenç Abdal Ocağı'nda Erkân Geleneği

Cem ayini, Güvenç Abdal kültürünün esasları doğrultusunda uygulanır. Diğer yörelerdeki Alevî ocaklarının erkân geleneklerinde var olan bir pratiktir ve cem

⁸¹ Ahmet Yaşar Ocak; a.g.e, s. 172-173

⁸² Lütfi ye Göktaş Kaya; a.g.m

⁸³ Lütfi ye Göktaş Kaya, a.g.m

⁸⁴ Ahmet Yaşar Ocak, **Bektaşî Menakıpnamelerinde İslam Öncesi İnanç Motifleri**, İstanbul, 1983, s. 166-167

kavramı zaman zaman bu ocağın uygulamalarında da karşımıza çıkmaktadır. Bunun yanı sıra bizim bugüne kadar araştırmalarda rastladığımız yalnızca Güvenç Abdal Ocağı'na ait bazı uygulamalar tespit edilmiştir. Bu uygulamalar aşağıda sıralanmıştır.

Akşam Duası: Cem başlamadan önce yapılan bir uygulamadır. Akşam duasında izlenen sıralama cemdeki gibidir, post serilir, cemaat cemdeki dizilişe uygun bir şekilde sıralanır. Salâvat-ı Şerife'yi okurlar, daha sonra su hizmeti yapılır. Daha sonra “Tövbe Estağfurullahlar” verilir. “Tövbe Estağfurullahlar” ile ilgili deyiş okunur. Daha sonra Arapça dualar okunarak Fatiha süresine bağlanır ve bitirilir.⁸⁵

Zikir: Cem içerisinde yapılan uygulamalardan biri de zikir yapılarak “hü” çekilmesidir. Erkekler önde dizlerinin üstünde, kadınlar arkada ayakta ve el ele tutuşarak öne geri hareketlerle zikir yapmakta ve “hü” çekmektedirler.

Gözcüye İmat denilmesi: Gözcü görevini gören kişiye “İmat” denmektedir.

Hizmetleri görevliler yerine daha çok dedelerin yürütmesi: Tanık olduğumuz cemlerde 12 hizmet sahiplerinden sadece Meydan Bacısı ve İmat Baba'yı aktif olarak tespit edebildik. Cem ayininde dedenin hizmetlerin işleminde aktif rol aldığını tespit etmiş bulunmaktayız.

Beyaz başörtü takılması ve bağlama biçimi: Kadınların tamamı beyaz başörtü ile ceme katılmaktadırlar, ancak örtülerin iki ucu bağlanmadan aşağı sarkık biçimde kullanılmaktadır.

Pençe-i Âl-i Abâ uygulaması: Güvenç Abdal Ocağı'nda Pençe-i Âl-i Abâ uygulaması yapılmaktadır. Görgüde erkân Pençe-i Âl-i Abâ uygulaması ile yürütülmektedir. Bu uygulamada dede, elleri ile görgüsü görülen taliplerin sırtlarını elleri ile sıvazlayarak dua etmekte, görgü işlemini yapmaktadır.

⁸⁵Ordu- Gürgentepe Tikenlice Köyü Birlik Cemi 24.07.2010, kayıtlarından derlenmiştir. Metnin tamamı için bkz. Ekler 7.1.3

3.1.7.2.1. Cem Çeşitleri

Güvenç Abdal Ocağı'nın günümüzde yaşayan dedeleri ile çalışmamız sırasında yaptığımız görüşmelerin sonucunda bugün uygulandığı söylenen cem çeşitleri; *Görgü Cemi*, *Muharrem Cemi*, *Musâhip Cemi*, *Birlik Cemidir*. Birlik Cemlerinin ise çeşitleri vardır. Kurban kesildiğinde *Kurban Cemi*, Hızır Orucu sonunda *Hızır Cemi*, cenazelerden sonra veya cenazenin yedisi, on dördü, kırkı ve elli ikisinde Kabir Cemi, fındık hasadının sonunda ise *Ekin* ve *Gülbenk* cemleri yapılmaktadır.

3.1.7.2.2. Cemde Yapılan Uygulamalar

Ordu–Gürgentepe'nin Güvenç Abdal Ocağı'na ait kayıt altına alabildiğimiz cemler ekler bölümünde “Ordu- Gürgentepe Tikenlice Köyünde Birlik Cemi” başlığı altında ayrıntıları ile yer almaktadır. Kayıt altına alınan cemler “Birlik” cemleridir. Birlik cemi aşağıda kısaca sıra ile belirtilmiştir.

Akşam Duası

a) Meydan Bacısı'nın postu sermesi

Meydan bacısı seccadeyi getirir. Gözcü Baba cemaate hitap eder; “babalar marifete, bacılar Muhammet'e salâvat” deyince, daire şeklinde oturan babalar iki dizi üstüne gelir. Bacılar da ikinci sırada yarım daire şeklinde ayakta durarak “Salâvat-ı Şerifeyi” (Allahümme Salli Ala Seyyidina Muhammed'in ve Ala Ali ve Sahbbini ve Sellim) okuyarak ayağa kalkar ve dara dururlar. Meydan bacısı, Gözcü Baba'nın da yardımıyla seccadeyi serer ve serilirken de “Lafeti İlla Ali La Seyfe İlla Zülfikar Ayeten Nasrun Minallahi ve Fetvun Garip ve Beşşiril Müminine ya Allah, Ya Muhammed, Ya Ali, Ya Pirlar Piri Hünkâr Hacı Bektaş-ı Veli Kaddes-Allahü sırrihül-Aziz” denir. Meydan Bacısı seccadeye Allah, Muhammed, Ali diyerek üç defa secde eder.

b) El suyu ile abdest alınması (Su hizmeti)

Meydan Bacısı suyu getirir. Dededen başlayarak sırayla suyu dolandırır. Önce ön sırada diz üstünde duran erkeklere daha sonra ikinci sırada ayaküstü duran bacılara suyu ulaştırır. Herkes iki elini su dolu tasın içine batırır ve yüzlerine sürer.

Meydan bacısı ise her bir kişi ile beraber elini suya sokar. Eğer elini suya sokan dede, baba, ana-bacı ise karşısındakinin elini, değil ise kendi elini öper. Bu işlem devam ederken bütün cemaatte hep bir ağızdan dedenin başlatmasıyla “Allahümmesalli Ala Seyyidina Muhammed’in ve Ala Âlini ve Sahbini ve Sellim” diyerek Salâvat-ı Şerife’yi zikrederler.

c) Tövbe Estağfurullahlar’ın alınması

Su hizmetini bitiren bacı meydana gelir dua almak üzere dara durur, dede onun hizmetine dua ettikten sonra yerine çekilir, dede cemaate “Tevbe İztifar” verdirir.

Günü günü hata eylemektir işimiz
Tövbe günahlarımıza estağfurullah
Muhammet Ali’ye bağlıdır başımız
Tövbe olsun günahlarımıza estağfurullah

diye başlayan dörtlükler okunur.

d) Dua okunması (Arapça)

İhlâs Süresi okunur ve Fâtihâ Suresi’ne bağlanır.

Cemin Uygulanışı

a) Postun serilmesi

Meydan Bacısı ve İmat Baba, dedenin karşısına gelirler. İmat Baba’nın bir elinde asa bir eli ile bir ucundan meydan bacısının tuttuğu postu (katlı biçimde) tutar. Önde erkekler diz çökmüş vaziyette (sağ el üstte sol el altta göğüs üzerinde) yarım daire şeklinde, arkada kadınlar ayakta durmaktadırlar.

Dede “gerçeğe Hö, Desturu pîr Allah Allah, hari marifet, sırrı hakikat, altı sır ola, üstü nar ola, meydancı babanın dünya güzelinin Hünkâr Hacı Bektaş-ı Veli’nin ecdadımız Güvenç Abdal’ın hümmeti adına hö ya Ali.” der. (Cemaat bu sırada sürekli olarak Allah Allah demektedir.)

İmat Baba ve Meydan Bacısı postu öperler daha sonra yere sermeye başlarlar. Asa hâlâ İmat’ın elindedir. İmat Baba “Ta ezeldendir Muhammed Âli’nin dostu, zülfikâr vardır belinde düşmana kasti, kırklar meydanına serilidir Hünkâr Hacı Bektaş-ı Veli postu” der.

Dede, “Saklıya, beклиye, gözetliye...” diyerek devamını getirir.

b) El suyu ile abdest alınması (Su hizmeti)

El suyu bir tasın içinde ortaya gelir. El suyunu Meydan Bacısı getirir. Meydan Bacısı önce Ana-Bacı'nın sonra Baba veya Dikme Dede'nin sonra da Dede'nin ellerini tasa sokmalarını sağlar. Her seferinde Meydan Bacısı da elini tasa sokar. Sonrasında bu kişilerin ellerini öper. Daha sonra bunu salondaki herkese uygular. Eğer el sürenler kendisinden büyükse, onların elini, küçük veya yaşıtı ise kendi elini öperek işleme devam eder. Abdest alınırken iki elin parmakları suya batırılarak yüze sürülür. Su hizmeti devam ederken hep bir ağızdan Salâvat-ı Şerîfe okunur. Bacı sırayı tamam ettikten sonra İmat Baba ile kendisi de abdestini yeniler ve yerine çekilir. Bittiğinde Dede bir dua okur. Aynı anda Meydan Bacısı tası ortaya getirir. İmat Baba ve Meydan Bacısı secde edip Dede'nin önünde postu öperler. Dede, "Allah Allah içirimiz kale ola, dışarımız sitar ola, sen bizi sakla Hz Hünkâr efendimiz, saklıya beklie Gözcü Karacaahmet'in hümmeti arzına, Allah Allah darın dîvanın kabul ola anan, atan, pirin Mikâilden şefaaf bulasın hö ya Ali dilli başlısın"

c) Rızalıkların alınması (İmat ile Cemaat arasında)

İmat Baba, (ayakta esasına eğilerek) "Gerçeğin demine hö mümine ya Ali eşikte içerde olan babalar, bacılar, birbirinizden hoşnut gani teselli misiniz?" der. Cemaat, "Hoşnut gani teselliyiz." der. İmat Baba (asaya eğilerek) "İsteği olan istesin, yarası olan sızlasın, er meydanı pîr meydanı ker meydanı, aşığa mana mümine nişan şah aşkına şah nişan. Asamı elime aldım pirim Mikâil'i kalbimde bildim şu cemaate bir sual sordum, ikrarınızı aldım inkârınızı boynunuza saldım sağ olana Muhammed'e salâvat."

Dede, (Dede konuşurken erkekler secdeye eğilip başparmaklarını dua boyunca öperler kadınlar arkada ayakta başparmaklarını sürekli öperler.) "Eşkin meşk ola, meşkin müşk ola, hak teâlâ cesedine can verdi baba, kalbe iman verdi. Çenen talip, dilin mürşid, erenler meydanında Muhammed Ali postunda mürşid huzurunda ne gördün ne işittin?" der.

İmat Baba, (aynı pozisyonda) "Allah Allah er gördüm, pîr gördüm eksikliğini aldım dergâha geldim. Alın malımızı gösterin yolumuzu, hak versin imanımızı aman medet mürüvvet kanımız içeri akar dışarı akmaz. Medet mürüvvet pîrdendir." der.

Dede, (Cemaat secdeden kalkar.) "İkrarda imanda deste demanda yıkmada yapmada ağlatmada güldürmede ev halinde gönül halinde konun komşu halinde niceleri ilk baba. Er hak mı, pîr hak mı, aşna müsayip çindeş meşref dört kapı, kırk makam, üç

sünnet, yedi farz, bin bir menzil hak baba. Şeriat, tarîkat, mârifet, sırrı hakîkat hak mı? Ananelerimize göre yedi gün Hızır orucu, kırk sekiz Perşembe, üç gün masum pak, on iki gün muharrem hak konun komşun ile küslükleri yok ederek hak Muhammed Ali meydanında mürşit huzurunda yılda bir görgü hak baba. Hakk'a hak diyenin, bereyi bekleyenin demine hö mümine ya Ali. Eşikten içeride olan babalar bacılar mümin müslim ala etna Muhammed Ali postunda oturan İmat Baba, Gözcü Baba cümnenizin vekili oldu sizleri temsilen Muhammed Ali postuna çıktı İmat Baba'dan hoşnut, razı, gani teselli misiniz bu makama layık mıdır?" der.

Cemaat, "Hoşnut, razı, gani teselliyiz" derler.

Dede, "İmat Baba cemaatin sana rızalık verdi, bu makama layık gördü. Sen de cemaatinden rıza mısın?" der.

İmat Baba, "Yol razı olandan ben de razıyım." der.

Dede, " Dışardan bir isteklin olursa darığan, tercmanığan, kuzuğan, kurbanığan razı mısın?"

İmat Baba asayı öper.

Dede, "Kul kuldan razı olsak cümlemizden razı olsun, tunç gönülleri mum eylesin mum gönüllerimizi nur eylesin. (Cemaat sürekli Allah Allah der.)

d) Tövbe Estağfurullahlar'ın alınması

Dede, cemaatle beraber "La İlahe İllallah Hak Pirsin Muhammeddir Resulullah bir daha diyelim, La İlahe İllallah Hak pirsin Muhammeddir Resulullah Aliyen Veliyullah Veliyen Aliyullah tövbe olsun günahlarımıza estağfurullah" der.

Cemaat, "Estağfurullah" diyerek cevap verir.

Dede, "Günah kıldık hüda için bağışla tövbe olsun günahlarımız." der.

Cemaat tekrar "Estağfurullah" diyerek cevap verir.

Dede, "Muhammed Mustafa, Ali-el Mürteza, Hasanı Mücteba, Hüseyin-i Kerbelâ, İmam-ı Zeyneli, Muhammed Bakır, Cafer-i Sâdık, Hüseyin-i Kâzım, İmam Rıza, Takî Nakî Askerî, Mehdî yüzü gözü hürmetine bağışla tövbe olsun günahlarımıza estağfurullah" der.

Erkekler secdeye eğilir.

Dede, "Direk ola, dayak ola şaşırılmaya düşürmeye şaşandan düşenden can aldın eşkine Allah Allah." der. (Cemaat kalkar, dua devam eder.)

e) Saka suyunun hazırlanması

Dede, postun üstüne gelir. Meydan Bacısı bir tepside sürahi, iki bardak su, taş ve kaşık getirir. Su ve şekeri dua ederek karıştırır. Üç kahve fincanı getirilir.

Dede, “Kerbelâ’yı deşti, bundan can verenler içti, bundan aktı gözüm yaşı sebil oldu saka İmam Hüseyin. “Bağış olsun içenlere, Allahümme ziyd” diyerek önce Meydan Bacısı’na su verir sonra da İmat Baba’ya. Su içildikten sonra, üçü tepside tutarlar. Cemaat kalkar erkekler önde el ele tutuşur, bacılar arkada cemaat sağa sola sallanarak, Mersiye⁸⁶ okurlar.

Eşkile bir Allah

Şunca yıllar ne yatarsın uyan ya Muhammed uyan
Şahâbeler salın getirsin uyan ya Muhammed uyan
Hak la ilahe illallah(2) Hakmuhammed Resullulah
Alîyullah Velîyullah(2) Hak mürşid-i Kâmil’ullah

mersiyesi okunur.

f) Saka suyunun içilmesi

Dede, “Muhammed’in sırrına Âli’nin nûruna yol Târık aşkına diyelim Allah Allah höö,” der. Saka suyu dağıtılır. Cemaât hazırlanan şekerli sudan içer. Meydan bacısı sürahiden herkese su verir. Su içilirken Kerbelâ Mersiyesi okunur.

Su vermediler ol cana içe idi kana kana
Fatıma’ya yan yana şah Hasan şah Hüseyin
Ah Hüseyin vah Hüseyin Kerbelâ’da şehid olan
Şah Hasan (Şah) İmam Hüseyin

İmat Baba dedenin karşısına bir bardak fincan ve sürahi ile gelir. Dede bardağı alır, İmat suyu doldururken, Dede, “Kerbelâ’yı deşti bundan can verenler içti bundan aktı gözüm yaşı sebil oldu sakka İmam Hüseyin diyerek kendi eliyle İmat’a sudan içirir. İmat Dede’nin elini öper. “Bağış olsun içenlere Allah Allah” der.

⁸⁶ Mersiye, terimi için tezin üçüncü bölümüne bkz.

Dede, “Allahümme zeyid” der.

Cemaattakiler, “Kör olsun sana zeyd” diyerek cevap verirler.

g) Niyazlaşma

Dede, “Edep erkân götüre sır ola herkes makamına otura” dedikten sonra sözlerine şu şekilde devam eder.

“Kıblegâhımız Muhammed Mustafa, secdegâhımız Ali-el Murtaza canı başı hak yoluna vermişiz. Allah Allah yürüyenler için” der ve cemaat birbirine niyaz eder.

g) Zikir bölümü

Bu bölümde cemaat yavaş yavaş öne geri hareketlenerek zikre başlar.

Allah la ilâhe illallah aziz Allah, celil Allah, kâni Allah, kadir Allah la ilahe illallah. Entel hadi, Veysel Hak, Veysel Hadi, illahü Ali'm hüü hüü deyince tevhid başlar cemaat “hüü” derken Aşık şu dûvaz-ı îmamı⁸⁷ okur:

Meded ya Allah meded gel dertlere derman eyle
Yetiş ya Ali Muhammed gel dertlere derman eyle
Hasan Hüseyin meşkine hidayet eyle düşküne
Zeynel Abidin aşkına gel dertlere derman eyle
İmam Bakır'ın katına Cafer'in ilmi zatına
Musa-î Kâzım hürmetine gel dertlere derman eyle
İmam Rıza'ya varalım takiye yüzler sürelim
Göster cemalin görelim gel dertlere derman eyle
Biz Nâki'nin aşıkıyız, Akberî'nin kemteriyiz
Tüm günahlardan beriyiz gel dertlere derman eyle
Sen aşk ile dilek dile Muhammed mehdi gele
Dedem oğlu sacde kıla gel dertlere derman eyle
Hü diyelim ya Ali canda mihmanımsın Ali
Âlemlerin umudusun Pîr Hacı-Bektaş-ı Veli
Allah, Allah, Allah
Zikir le ilahe illallah (cemaat hü çekiyor.)

h) Miraçlama (Kırklar Semahı)

Dede, “İmat, bacı ile meydana geldi. İçeri girdi selam verdi” der.

Dede, “Essalâmun aleyküm ve rahmetullah selam” der. Cemaat “Aleyküm selam” diyerek cevap verir. İmat Baba ve Meydan Bacısı kırklar semahına başlarlar.

⁸⁷ Dûvaz-ı îmam, terimi için tezin üçüncü bölümüne bkz.

Yörük olur gönül kuşu
Evliya söyletir başı
Hizmetini bilen kişi
İrfanda niyaz eylesin
İnsin Hakk'a secde eylesin

Son kıtada “Ya Hatayî'm böyledir gülüm serverim” derken dururlar ve dedenin karşısında secde ederler. Meydan Bacısı, İmat'ın elini öper. Cemaat niyazlaşır.

i) Postun kaldırılması

Meydan Bacısı postta diz çöker, cemaat hep beraber Allah Muhammed ya Ali derken Meydan Bacısı postu silermiş gibi yapar ve postu toplar.

Dede, “Desturu pîr Allah Allah, sır ola ecdâdımız Güvenç Abdal” der.

İmat Baba, “Elif Allah, bin Muhammed, cim Cebrail ayın Ali pîrimiz Hünkâr Hacı Bektaş-ı Veli semahlar döne günahlar yana aşk ile diyelim Allah Allah” der.

Dede, “Cemimiz mübarek ola” der. İmat Baba, dedenin elini öper. Dede, “Gıyam muradı İmam Hüseyin Efendime sıtk ile oku farzı ilahiyi” der.

İmat Baba, “Sıtk ile okurum farzı ilahîyi severim gül yüzlü şahı budur. Fatma anamızın darı divanı dua edin erenler rabbimden olsun ihsanı.” diyerek cevap verir.

Dede, “Hö Ali ber cemâli Muhammed Mustafa Pîr kemâli İmam Hasan İmam Hüseyin Allah ibadetlerimizi kabul eylesin davet sahibinin davetini kabul eylesin.” der.

Son niyazlaşma da bekçi de ayağa kalkar diğerleri hâlâ oturmaktadır.

Dede, “Seyidi kâinat Muhammed Mustafa salâvat.” der ve Kuran okuyarak sonunda Fâtiha sûresine bağlar.

4. ORDU-GÜRGENTEPE GÜVENÇ ABDAL OCAĞINDA MÜZİK VE SEMAH KÜLTÜRÜ

4.1. Ordu-Gürgentepe Güvenç Abdal Ocağı'nda Müzik Uygulamaları

Alevî-Bektaşî müziği konu, ezgi karakteri ve biçimsel bakımdan zenginlikler içermektedir. Alevî-Bektaşî müziğinde müzik türleri olarak “Deyiş”, “Dûvaz-Îmam”, “Cûş havası”, “Deyiş”, “Nevruziye”, “Şathiye”, “Semah” gibi terimler ön plana çıkmaktadır. Ancak bunları bir halk müziği türü olarak değerlendirmek yanlış olur. Aslında bu terimler Alevî-Bektaşî müziğinin ve edebiyatının birer alt ürünüdür.

Aslında bunların bir kısmı söylenen şiirin tematik (konusal) yapısını, bir kısmı ezgi karakterini, bir kısmı da oyun-müzik beraberliğinden oluşan Alevî danslarını ifade etmektedir. Dolayısıyla müzikle ilgili olmayan pek çok terim Dûvaz-îmam, Nevruziye, Devriye gibi Alevî Bektaşî kültüründe ezgi eşliğinde söylenen şiirler olduğu için adeta bir müzik türüymüş gibi değerlendirilmektedir.⁸⁸

Bir kısım müzikal türler vardır. Biz burada bu müzik türlerinin öncelikle genel geçer anlamlarını vereceğiz. Bu türlerin elbette ki yörelere göre değişen anlam

⁸⁸Melih Duygulu; *Alevî-Bektaşî Müziğinde Deyişler*, İstanbul, 1997, s. 12

ve fonksiyonları da mevcuttur. Bunlarla ilgili detaylar, gelecekte yapılacak monografilerle tespit edilmelidir.

Alevî-Bektaşî kültürünün müzikal uygulamaları arasında en göze çarpan ve bizim de Güvenç Abdal Ocağı'ndaki çalışmalarımız sırasında kayıt altına alma fırsatını bulduğumuz bir kısım müzikal türler vardır. Biz burada bu müzik türlerinin öncelikle genel geçer anlamlarını vereceğiz.

Dûvaz-İmam:

Dûvaz-İmam tanımlaması ile ilgili olarak “İçinde On İki İmam’ın sırasıyla adının geçtiği lirik Alevî-Bektaşî şiiri ve müzik türü.” ifadesi kullanılmaktadır.⁸⁹

Diğer bir tanımlama da ise “İçinde On iki İmam’ın adı geçen şiirlere ‘Dûvazdeh İmam’ yahut Alevîlerin söyleyişince ‘Dûvaz-İmam’, yahut kısaca ‘Dûvaz’ denir.”⁹⁰ şeklindedir.

Miraçlama:

Alevî-Bektaşî geleneğinde çok önemli bir yer teşkil eden miraçlama, bu geleneğin müziği ve semahında da kendine yer bulmaktadır.

“Hz. Muhammed ile Hz. Ali’nin kırklar meydanında buluşmasını anlatan ve epik bir karakter gösteren Alevî-Bektaşî şiiri ve müziği türü.”⁹¹

Semah:

Cem hizmeti içerisinde yer alan semahlar Melih Duygulu tarafından şu şekilde tarif edilmektedir.

“Alevî Bektaşî topluluklarının dini inançları doğrultusunda gerçekleştirdikleri müzikli oyunlar.”⁹²

Mersiye:

Ordu-Gürgentepe Güvenç Abdal Ocağı’nda karşımıza sıkça çıkan bu türle ilgili olarak aşağıdaki tanımlamalar yapılmaktadır.

⁸⁹ Melih Duygulu; a.g.e, s.12

⁹⁰ Abdûlbaki Gölpınarlı, *Alevî Bektaşî Nefesleri*, İstanbul, 1992, s.46

⁹¹ Melih Duygulu, a.g.e, s.12

⁹² Melih Duygulu, a.g.e, s.12

“Daha çok Hz. Hüseyin’in Kerbelâ’da öldürülmesinin anlatıldığı epik karakterli Alevî-Bektaşî müziği ve şiiri türü.”⁹³, “Halk Edebiyatımızda ‘ağıt’ denen mersiye nev’ine Alevî-Bektaşî edebiyatında da rastlıyoruz. Ancak bu edebiyatta ağıt, bilhassa İmam Hüseyin için yazılagelmiştir.”⁹⁴

Methiye:

Özellikle Hz. Ali’nin ve Hz. Hüseyin’in iyi ve güzel yönlerini ön plana çıkaran türdür.

Bu saydıklarımızın dışında Nevrûziye, Devrîye, Şathîye gibi konu bakımından farklılık gösteren türler de vardır.

Ordu- Gürgentepe’de Güvenç Abdal Ocağı’na mensup olan yöreler de yapmış olduğumuz çalışmaların sonunda derlemiş olduğumuz ezgilerin konularına veya alt türlere göre tasnifi aşağıda verilmiştir.

4.1.1. Ordu-Gürgentepe Güvenç Abdal Ocağı’nda Konularına Göre Müzik Türleri

11’li ve 8’li hece ölçüsünde söylenmiş değişik âşıkların koşmalarından oluşan, her türlü manzum esere yörede *beyit*, *nefes* ve *dûvaz- imam* denilmektedir.

Alan araştırmalarımız sırasında tespit ettiğimiz bu üç terimin en genel manada kullanılanı “nefes”tir. Bu bakımdan biz çalışmamız içerisinde yöresel terminolojisinin de dışında kalmadan “nefes” terimini kullanmayı uygun buluyoruz. Ayrıca türsel bakımdan konularına göre farklılaşan nefesler de vardır. Örneğin her bakımda nefes özelliği gösterse de Kerbelâ vakasını anlatan koşmalara mersiye adı verilir.

Mersiyeler

a) Ah Hüseyin, Vah Hüseyin

⁹³ Melih Duygulu, a.g.e, s. 12

⁹⁴ Abdûlbaki Gölpınarlı, a.g.e, s.58

b) Uyan Yâ Muhammed Uyan

c) Yâ Hüseyin Senden Medet

Semahlar

a) Çark Semahı veya Güvenç Abdal Semahı

Methiyeler

a) Sırrıdır Ali

b)Yâ Ali

Nefesler

a) Evvel Erkân ile (Yol kurallarını anlatır)

b) İrfanını Bilen Gelsin (Yol kurallarını anlatır)

c)Kurban Tekmillemesi (Yol kurallarını anlatır)

d) Ben de Şu Dünyaya Geldim Geleli

e) Medet Senden Medet

f) Sefâ Geldiniz (Giriş Nefesi)

g) Bir Çift Turna

Bu ezgiler tarafımızca notaya alınmış ve tezimizin “ekler” kısmında sunulmuştur.

4.1.2. Ordu-Gürgentepe Güvenç Abdal Ocağı’nda Müzik Türlerinin Edebi Yapıları

Koşma

Edebiyatımızda en çok kullanılan türlerden biri olan “koşma” Alevî-Bektaşî sözlü geleneğinin içinde de yaygındır.

Koşma terimi günümüzde, on bir heceli dörtlüklerden meydana gelen ve özel bir uyak örgüsü olan âşık şiirleri için kullanılmaktadır. Koşmalar bazen sekiz heceli de olabiliyor. Alevîler ve Bektaşîler arasında bu terim pek fazla kullanılmamaktadır. Alevî-Bektaşî geleneğinde üç dörtlükten az deyiş söylenmez. Bazı yörelerde (Elbistan, Tokat) bunun üst sınırının 12 dörtlük olduğu söyleniyor ki burada her dörtlüğün on iki imamlardan birinin ruhuna adandığı inancı vardır. En az üç kıta deyiş söylemeyi de bazı Alevîler Allah-Muhammed-Ali üçlemesiyle açıklamaya çalışıyorlar... Yani her kıta birine ithaf ediliyor. Bu türün başlıca iki uyak düzeni vardır. İlk dörtlüğün birinci ve üçüncü dizeleri ya birbirleriyle uyaklıdır ya da bağımsızdır. İkinci ile dördüncü dizeler ise her zaman uyaklıdır; dördüncü dizeler ise uyakça ilk dörtlüğün ikinci ve dördüncü dizelerine bağlıdır. Bu açıklamanın şematik dökümü şöyledir:

1) xaxa- bbba- ccca-....

2) abab- cccb- çççb-....⁹⁵

Ordu Gürgentepe’de derlediğimiz ezgilerin edebi bakımdan incelemesi aşağıdaki gibidir: (Burada hece karakterini, uyak düzenini, türsel çeşitliliği ve temayı esas alarak bu çalışmayı yapmış bulunmaktayız.)

a) Ben de Şu Dünyaya Geldim Geleli

Ben de şu dünyaya geldim geleli	a	6+5 = 11’li hece ölçüsü
Emanetten bir don giymişe döndüm	b	
Çıktı sahibine aldı elinden	a	
Viraneden uyluk yaymışa döndüm	b	
Abdal Pir Sultan’ım bu dünya fani	c	
Baştanbaşa kimler sürdü bu devranı	c	
O dostun sözleri incitti beni	c	
Yüce dağ başında donmuşa döndüm	b	

Biçimine Göre: Eksik kıtalı olmakla birlikte Koşma diyebiliriz.

⁹⁵ Melih Duygulu, a.g.e, s. 37

Türüne Göre: Nefes

b) Evvel Erkan İle

Evvel erkân ile evvel yolunan	a	6+5 = 11'li hece ölçüsü
Gelsin hizmet ehli hizmet eylesin	b	
Yaradanim yardım etsin kuluna	a	
Gelsin hizmet ehli hizmet eylesin	b	
Dolduğumuz evler dolsun nurdan	a	
Biz de böyle gördük uludan pirden	a	
Yardımcımız olsun ol Şah-ı Merdân	a	
Eylesin erenler semah eylesin	b	
Semah eyleyenler Hakkın hasıdır	c	
Semah eylemeyen Hakkın nesidir	c	
Abdal Pir Sultan'ım er nefesidir	c	
Eylesin erenler semah eylesin.	b	

Biçimine Yapısına Göre: Koşma

Türüne Göre: Nefes (Yol kurallarını anlatır.)

c) İrfanını Bilen Gelsin

Yörük olur gönül kuşu	a	4+4 = 8'li hece ölçüsü
Evliyalar söyletir başı	a	
İrfanını bilen kişi	a	
İrfanda niyaz eylesin	b	
İnsin Hakka secd eylesin	b	
İrfana gelen bacılar	c	
Görmesin hali acılar	c	
Yol ehli müslüm bacılar	c	
İrfanda niyaz eylesin	b	
İnsin Hakka secdeylesin	b	
İrfanını bilen gelsin	d	
Ali katarına dursun	d	
Ehli Beyt'e yüzler sürsün	d	
İrfanda niyaz eylesin	b	
İnsin Hakka secdeylesin	b	

Ali katarı bu katar	e
Meclisimiz kırklar örter	e
Evliyalar semah tutar	e
İrfanda niyaz eylesin	b
İnsin Hakka secdeylesin	b

Kul Budala dünya fani	f
Veren alır tatlı canı	f
Kusura kalmayan Ali	f
İrfanda niyaz eylesin	b
İnsin Hakka secdeylesin	b

Biçimine Göre: Koşma

Türüne Göre: Nefes (Yol kurallarını anlatır.)

d) Medet Senden Medet

Medet senden medet ey Mürvet kâni	a	6+5 = 11'1 hece ölçüsü
Ya Muhammed sana imdâda geldim	b	
Karlı dağlar gibi yığın günahım	c	
Ya Muhammed sana imdâda geldim	b	
Muhammed'dir gönlümüzün aynası	d	
Salâvat verenin nur olur sesi	d	
On sekiz bin âlemin Mustafa'sı	d	
Ya Muhammed sana imdâda geldim	b	
Muhammed din için çekmiş emekler	e	
Salâvat ver kabul olur dilekler	e	
Cennetin kapısın açar melekler	e	
Ya Muhammed sana imdada geldim	b	
Kâbe'nin kapısı bina yapısı	f	
İmân etse asilerin hepsi	f	
Beş vakit okunur Âyet-el Kürsî	f	
Ya Muhammed sana imdada geldim	b	

Biçimine Göre: Koşma

Türüne Göre: Nefes (Yol kurallarını anlatır.)

e) Sefa Geldiniz

Nereden nasîb ettiniz geldiniz dostlar	a	8+5=13'lü hece ölçüsü
Erenler cemine sefâ geldiniz	b	6+5 =11'li hece ölçüsü
Galmadı takatım tükendi sabrım	c	
Kırklar cemine sefâ geldiniz	b	

Dost Dost Dost

Alî'ül alâdır kırkların başı kırkların başı	d
Akıttın gözümde kan ile yaşı	d
Hazreti Hüseyin ser çeşme başı	d
Cenneti alâya sefâ geldiniz	b

Sefa geldiniz dost dost dost

Ötüşür Bülbüller Hu ba avazına	e
Kurban olam baharına yazına	e
Hazreti Fatma Ali'nin eşi	f
Erenler cemine sefâ geldiniz	b

Güvencî'yem böyle bizim işimiz	g
Kırklar meclisinde engür ezeriz	g
Hazreti Hünkâr bizim pîrimiz	g
Cenneti alâya sefâ geldiniz.	b

Yukarıda kayıt altına alınan eserde dedenin bazı bölümleri fazladan, bazı bölümleri eksik okunmuş olma ihtimali yüksektir.

Biçimine Göre: Koşma

Türüne Göre: Giriş Nefesi

f) Sırrıdır Ali

Ezelin ezelin ebedi billâh	a	6+5 = 11'li hece ölçüsü
Kudret kandilinin nurudur Ali	b	
Geçtin arî ol gani padişah	a	
Hakkın sırrıdır Ali	b	

Aş yüzünde aslan gördü Muhammed c
Hatemin ağzına verdi nahmet c
Bu sırrın aslına erdi Muhammed c
Erenlerin sırrıdır Ali b

Onda türlü türlü cilveler oldu e
Üçler Beşler Kırklar Yediler geldi e
Bu cemden nasibin alanlar aldı. e
Alanların sırrı dur Ali b

Genç Abdal'ım bildim sevgi sıracı f
Sık gel yakın olur güruhu Nâci f
Evliyanın enbiyanın sırtacı f
Er Hacı Bektaşî Veli'nin sırrıdır Ali b

Kavuşturan Şah-ı Merdân Âli'dir b
Pirim Hacı Bektaşî Veli'dir b
Cümlemizin muradını verir b
Bu Kerem Kânidir b
Son kıta duaya bağlanmadan önce okunur.

Biçimine Göre: Koşma

Türüne Göre: Methiye

g) Semah (Çarh, Güvenç Abdal Semahı)

Verdiği ikrarda yar durmam dersin a 6+5 = 11'li hece ölçüsü
Mürşidin emrine itaat eyle b
Haram helal demez bulduğun yersen a
Müminlik davasından feragat eyle b

El aman aman aman var yürü yürü bağlantı

.....
Sarfettik bu yolda eldeki varı
Kudretin yok ise haca varmaya
Gücü Beytullah'tır ziyaret eyle

Hele Leyla Leyla var yürü yürü bağlantı

Destur olsun yürüyelim gaziler bağlantı (çark bölümüne)
Gönül her gördüğü yeri arzular hü

Bu bölüm mani olarak yazılmıştır. Birinci bölümden farklı bir nefes söylenmektedir.

Ördek ördek yeşil ördek	a	4+4 = 8 heceli
Kanadını düşür ördek	a	
Çift gittin tek geldin	x	
Hani senin eşin ördek	a	
Ördekler göle döndü	a	
Gözyaşların sele döndü	a	
Yar gideli üç gün oldu	a	
Ovalar çöle döndü	a	

Hele Leyla Leyla

Biçimine Göre: Koşma (Kararsız hece yapısı var.)

Türüne Göre: Semah

h) Bir Çift Turna

Çevrilir çevrilir de yar yar güle konmaya	a	7+7= 14'lü hece ölçüsü
Korkar ki yâd avcılar var yollarda yollarda	a	
Dost sakın ey sevdiğim derun kışıldır	b	6+5= 11'li hece ölçüsü
Yağmur yağdı ciğerlerim üşüdür	b	7+4= 11'li hece ölçüsü
Konup göçmek evliyalara işidir	c	4+7 = 11'li hece ölçüsü
Konup göç ki söylenesin dillerde	a	4+7 = 11'li hece ölçüsü
Eşinden ayrıldın da nedir fergatın	d	7+5 = 12'li hece ölçüsü
Kırk yıl budağında bir sema tutun	d	6+5 = 11'li hece ölçüsü
Orda Güvenç Abdal'ın var evrah uzadın	e	8+5 = 13'lü hece ölçüsü
O geçirir bizi coşkun çaylardan (sellerden)	x	6+5= 11'li hece ölçüsü

Biçimine Göre: Koşma

Türüne Göre: Nefes

i) Ya Ali

Senin aşkın beni edebin ile	a	6+5 = 11' li hece ölçüsü
Kaynaya kaynaya doldum ya Ali	b	
Hak olduk kul diye iki cihanda	a	
Koynunda ip kopan geldim ya Ali	b	
Bir zaman Zülfikâr bir zaman düldül	c	
Selman olur idi hizmette deli	d	
Açıldı derasan mürşidi kâmil	c	
Eyle bir aslan Sûphan ya Ali	d	
Haydar adın ilmin kürzünü satan	e	
Sahibatı seni cümlesi anar	f	
Merdân Ali sana en yakışan	e	
Binbir adın biri kerâr ya Ali	d	

Biçimine Göre: Koşma

Türüne Göre: Methiye

j) Kurban Tekmillemesi

Erenler-Evliyalar Kırklar Yediler	a	7+5 = 12'li hece ölçüsü
On iki imamlar kurbanıym ben	b	7+5 = 12'li hece ölçüsü
Okundu tekbir yönüm kibleye	c	5+5 = 10'lu hece ölçüsü
On iki imamlar kurbanıym ben	b	6+5 = 11'li hece ölçüsü
Anam kısır koyun atam Cebraîl	d	6+5 = 11'li hece ölçüsü
Nefesinde oldum hükmüyle Celil	d	6+5 = 11'li hece ölçüsü
Bilendi bıçaklar misali Halil	d	6+5 = 11'li hece ölçüsü
On iki imamlar kurbanıym ben	b	6+5 = 11'li hece ölçüsü
Yılda yedi kere yünüm kırktılar	e	6+5 = 11'li hece ölçüsü
Lokmamı libah libah dağıttılar	e	7+4 = 11'li hece ölçüsü
İbrahim'in sürüsüne kattılar	e	8+3 = 11'li hece ölçüsü
On iki imamlar kurbanıym ben	b	6+5 = 11'li hece ölçüsü
Sakalak koç ile bile yayıldım	f	6+5 = 11'li hece ölçüsü
Feriştahlar çekti orada sayıldım	f	6+5 = 11'li hece ölçüsü
Hak emriyle yeri göğü doyurdum	f	6+5 = 11'li hece ölçüsü
On iki imamlar kurbanıym ben	b	6+5 = 11'li hece ölçüsü

Derviş Ali nahak kanımı dökmem	g	6+5 = 11'li hece ölçüsü
Hak için ölmeyi kasevet çekmem	g	6+5 = 11'li hece ölçüsü
Pirim gelmeyince postumdan çıkmam	g	6+5 = 11'li hece ölçüsü
On iki imamlar kurbanıyım ben	b	6+5 = 11'li hece ölçüsü

Biçimine Göre: Koşma

Türüne Göre: Nefes (Yol kurallarını anlatır.)

k) Uyan Ya Muhammed Uyan

Şunca yıllar ne yatarsın	a	4+4 = 8'li hece ölçüsü
Uyan ya Muhammed uyan	b	
Sahabeler salın getirsin	a	
Uyan ya Muhammed uyan	b	
Hak la ilahe illallahu(2)	c	
Hak Muhammed Resullulah	c	
Aliyullah Veliyullah(2)	c	
Hak mürşîd-i Kâmil'ullah	c	
Seninle yatanlar uyandı	d	
Alêm nuruna boyandı	d	
Ümmetler sana güvendi	d	
Uyan ya Muhammed uyan	b	
Hak la ilahe illallah	c	
Hak Muhammed Resullulah	c	
Aliyullah Veliyullah	c	
Hak mürşîd-i Kâmil'ullah	c	
Şu dört masum yârin ile	e	
Âlem aydın nurun ile	e	
Cümle eshabların ile	e	
Uyan ya Muhammed uyan	b	
Hak la ilahe illallahu	c	
Hak Muhammed Resullulah	c	
Aliyullah Veliyullah	c	
Hak mürşîd-i Kâmil'ullah	c	
Cümle kuşlar ötmedi mi	f	
Kavil karar etmedi mi	f	
Mevlam destur vermedi mi	f	
Uyan ya Muhammed uyan	b	

Hak la ilahe illallahu c
Hak Muhammed Resullulah c
Aliyullah Veliyullah c
Hak mürşîd-i Kâmil'ullah c

(Âşık)Dervîş Yunus söyler sözü g
Kan yaş döker iki gözü g
Evvel ahır kurtar bizi g
Uyan ya Muhammed uyan b

Hak la ilahe illallahu c
Hak Muhammed Resullulah c
Aliyullah Veliyullah c
Hak mürşîd-i Kâmil'ullah c

Biçimine Göre: Koşma

Türüne Göre: Mersiye

D) Ya Hüseyin Senden Medet

Kurretû'l-ayn-ı Habîb-i âhir Kîbriyâ'sınyâ Hüseyin
Nûr-u çeşm-i Şâh-ı Merdân Mürtezâ'sın yâ Hüseyin

Hem ciğerpâre-î Zehra Fatıma Hayrûn-nisâ
Ehl-i Beyt-i Müctebâ Âl-i Abâ'sın yâ Hüseyin

Ya Hüseyin yâreb
Yâreb yâreb yâreb bağlanti
Ya Hüseyin senden Medet
Vâlidin şanında dendi "Lâ-fetâ illâ Ali"
Mazhar-ı sırr-ı etummi "Lâ-fetâ sın yâ Hüseyin"

Sana gül ile dokunan umut eder bir mağrifet
Gonca-î gülşen sarayı Mustafa'sın yâ Hüseyin

Ya Hüseyin yâreb
Yareb yareb yâreb bağlanti
Ya Hüseyin senden Medet

Sadhezâran lânet olsun ol' Yezîd'in cânına
Nice kasderdi sana nûr-i Hûdâ'sın yâ Hüseyin

Ehl-i mahşer dest-i Hayder'den içerken kevseri
Sen susuzlukla şehî-dî Kerbelâ'sın yâ Hüseyin

Ya Hüseyin yâreb
Yareb yareb yâreb
Ya Hüseyin senden Medet

bağlantı

Kıl şefâat Ârif'e ceddin Muhammed aşkına
Arsa-î mahşerde makbülü'r recâsın ya Hüseyin

Ya Hüseyin yâreb
Yareb yareb yâreb
Ya Hüseyin senden Medet

bağlantı

Biçimine Göre: Aruz

Türüne Göre: Mersiye

Manî

Türk halk edebiyatı içinde anonim halk şiirinin en yaygın türü manilerdir. Yedi heceli ve dört dizeli bağımsız kıtalar olarak tanımlayabildiğimiz manilerin uyak düzeni genellikle a a x a biçimindedir.⁹⁶

Ordu-Gürgentepe Güvenç Abdal Ocağı üzerinde yaptığımız araştırmalarda fazla rastlanmamakla birlikte, yalnızca semahın içinde bir bölüm ve aşağıdaki eser mani olarak okunmuştur.

a) Ah Hüseyin Vah Hüseyin

Su vermediler ol cana	a	5+3 = 8'li hece ölçüsü
İçe idi kana kana	a	4+4 = 8'li hece ölçüsü
Fatma ana yana yana	a	4+4 = 8'li hece ölçüsü
Şah Hasan Şah Hüseyin	x	3+5 = 8'li hece ölçüsü

Ah Hüseyin vah Hüseyin Kerbelâ'da şehid olan
Şah Hasan Şah İmam Hüseyin

Bağlantı

⁹⁶ Melih Duygulu, a.g.e, s. 44

Kerbelâ'ya yağmur yağdı	b	4+4 = 8'li hece ölçüsü
Dertli sinem yaralandı	b	4+4 = 8'li hece ölçüsü
Yana yana ağlayalım	b	4+4 = 8'li hece ölçüsü
Şah Hasan Şah İmam Hüseyin	x	3+3+3 = 9'lu hece ölçüsü

Ah Hüseyin vah Hüseyin Kerbelâ'da şehid olan Bağlantı
Şah Hasan Şah İmam Hüseyin

Yatırdılar Kerbelâ içinde
Nurlar yağdı siyah saçında
İki elleri al kan içinde
Şah Hasan İmam Hüseyin

Ah Hüseyin vah Hüseyin Kerbelâ'da şehid olan
Şah Hasan Şah İmam Hüseyin

Gelsin bizim ile gelenler
Kerbelâ'da şehit olanlar
Şah Hasan Şah İmam Hüseyin

Ah Hüseyin vah Hüseyin Kerbelâ'da şehid olan
Şah Hasan Şah İmam Hüseyin

Kerbelâ'da derin kuyu
Kâfirler vermedi bir içim suyu
Ol masumlar Ali soyu
Şah Hasan Şah İmam Hüseyin

Ah Hüseyin vah Hüseyin Kerbelâ'da şehid olan
Şah Hasan (Şah) İmam Hüseyin

Kerbelâ'dan aşırıdılar
Akılcığın şaşırıdılar
Sağ kolunu düşürdüler
Şah Hasan Şah İmam Hüseyin

Ah Hüseyin vah Hüseyin Kerbelâ'da şehid olan
Şah Hasan Şah İmam Hüseyin

Ali bindi ol düldüle
Hem Kanber önünde bile
Gözyaşlarını sile sile
Şah Hasan İmam Hüseyin

Ah Hüseyin vah Hüseyin Kerbelâ'da şehid olan
Şah Hasan İmam Hüseyin

Âşık Yunus söyler sözü
Kan yaş döker iki gözü
Ağlar Muhammed'in kızı
Şah Hasan İmam Hüseyin

Ah Hüseyin vah Hüseyin Kerbelâ'da şehid olan
Şah Hasan İmam Hüseyin

Biçimine Göre: Koşma

Türüne Göre: Mersiye

4.1.3. Ordu- Gürgentepe Güvenç Abdal Ocağı'nda Melodi, Dizi, Seyirlerine ve Ritmik Yapılarına Göre Müzik Türleri

Güvenç Abdal Ocağında derlediğimiz ezgilerde ise ortaya çıkan dizi seyri şu şekildedir:

a) Bende Şu Dünyaya Geldim Geleli

Ses Genliği:

Şekil-4.1

Alevî-Bektaşî müziğinde sık rastlanan dizilerdendir. İnci bir seyir izlemektedir.

Ritmik Yapı:

Bu nefesin metrik yapısını inceleyecek olursak 4 süreli başladığını, müzik cümlelerine göre 3, 5 ve 6 süreli de olabildiğini görmekteyiz. Bir dörtlüğün (metronom) değeri 96'dır.

b) Evvel Erkân İle

Ses Genliği:

Şekil -4.2

Alevî- Bektaşî müziğinde en çok görülen dizidir. “Evvel Erkan İle” isimli nefes inici bir seyir izlemektedir.

Ritmik Yapı:

4 süreli bir nefestir. Bir dörtlüğün metronom değeri 96’dır.

c) İrfânını Bilen Gelsin:

Ses Genliği:

Şekil -4.3

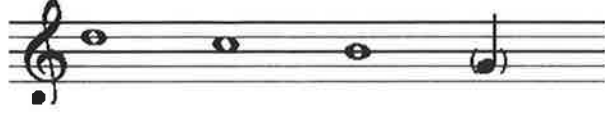
La tonunda karar vermektedir. İnici bir seyir izlemektedir.

Ritmik Yapı:

4 süreli bir nefestir. Bir dörtlüğün metronom değeri 96’dır.

d) Medet Senden:

Ses Genliği:

Şekil-4.4

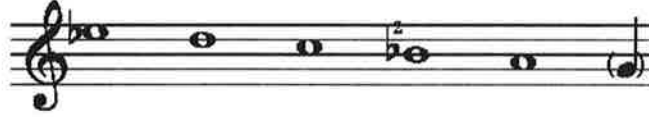
“Medet Senden” isimli nefes de Si bemol iki tonunda karar verilmektedir. Sol perdesi yeden olarak kullanılmaktadır. İnici-çıkıcı bir seyir izlemektedir.

Ritmik Yapı:

4 süreli bir nefestir. Bir dörtlüğün metronom değeri 90’dır.

e) Sefa Geldiniz

Ses Genliği:

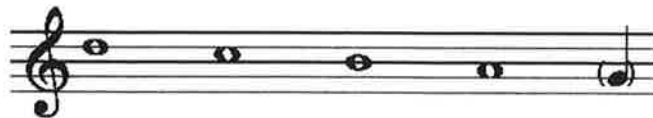
Şekil-4.5

Ritmik Yapı:

Nefes dört süreli olsa da karar bölümlerinde serbest ritimli seyrettiği gözükmektedir. Bir dörtlüğün metronom değeri 90’dır.

f) Sırrıdır Ali

Ses Genliği:

Şekil-4.6

“Ali” isimli eserde La tonunda karar verilirken Si sesi yaygın olduğu üzere Si bemol iki olarak değil Si olarak çalınmakta ve okunmaktadır. Ezgi inici bir seyir takip etmektedir.

Ritmik Yapı:

Beş süreli usûlde çalınmaktadır. 2+3 düzenindedir. Karar bölümleri serbest ritimle çalınmaktadır. Ölçülerde zaman zaman yavaşlamalar olmaktadır. Bir sekizliğin metronom değeri 240’dır. Ancak yavaşlamalar esnasında metronom değeri düşmektedir.

g) Semah

Ses Genliği:

Şekil-4.7

“Çark semahı, Güvenç Abdal semahı, Gürgentepe semahı” gibi isimler alan semahın donanımın da “Mi bemol” aldığını görürüz. Yeldirme bölümünde Mi bemolü iki koma daha tiz duyarız.

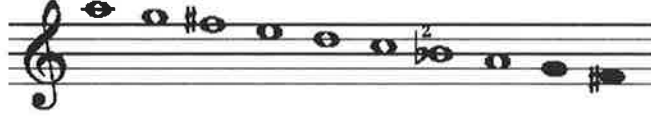
Ritmik Yapı:

Güvenç Abdal, Gürgentepe semahı, çark semahı olarak çeşitli adlar alan semahın 1. bölümü 4 sürelidir. Ancak çalımda sözlerin girmesi ile beraber sürelerde sarkma ve değişmeler olmakta, bazı bölümler 5, 6, 7 ve 8 zamanlı çalınabilmektedir. Yörede bu bölüm ağırlama olarak adlandırılmaktadır. Arada ikinci bölüme geçmeden bir serbest bölüm çalınmakta ve okunmakta ardından *çark-çarh* olarak adlandırılan bölüme geçilmektedir. Bu bölümde hız artmaktadır. 7 zamanlı çalımlarda metronom bir 16’lık değer üzerinden 105 metronomu bulmaktadır. Hızlı bölüm

yavaşlayarak tekrar ağırlama bölümüne dönülmekte ardından ikinci defa hızlı bölüm tekrar edilmektedir.

h) Bir Çift Durna

Ses Genliği:

Şekil-4.8

İnici bir seyir izlemektedir.

Ritmik Yapı:

Serbest ritimli bir eserdir.

i) Yâ Ali

Ses Genliği:

Şekil-4.9

La tonunda karar veren ezgide “Si” sesi naturel olarak yer almaktadır. İnici bir seyirdedir.

Ritmik Yapı:

Dört süreli başlayan sonu serbest ritimle biten bir nefestir. Dört süreli bölümün bir dörtlüğü 90 metronomdur.

j) Ah Hüseyin Vah Hüseyin

Ses Genliği:

Şekil-4.10

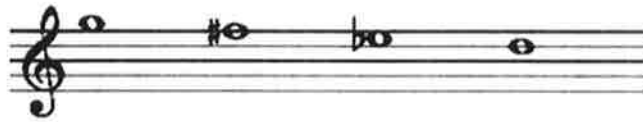
Do tonunda karar veren nefes de “Fa” sesi diyez olarak duyulmaktadır. İnici bir seyirdedir.

Ritmik Yapı:

Serbest ritimli bir ezgidir.

k) Kurban Tekmillemesi

Ses Genliği:

Şekil-4.11

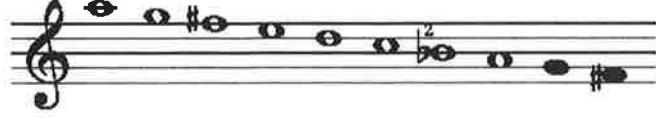
“Kurban Tekmillemesi” olarak bilinen ezgi “fa”, “mi bemol iki, re ve do sesleri üzerinde gezinmektedir. Tam bir karar diyemesek de, bitiş hissini Fa sesi üzerinde verdiğini söyleyebiliriz.

Ritmik Yapı:

Serbest ritimli bir ezgidir.

l) Uyan Ya Muhammed

Ses Genliği:

Şekil-4.12

La tonunda karar vermektedir. İnici bir seyir izlemektedir.

Ritmik Yapı:

Serbest ritimli bir ezgidir.

m) Ya Hüseyin Senden Medet

Ses Genliği:

Şekil-4.13

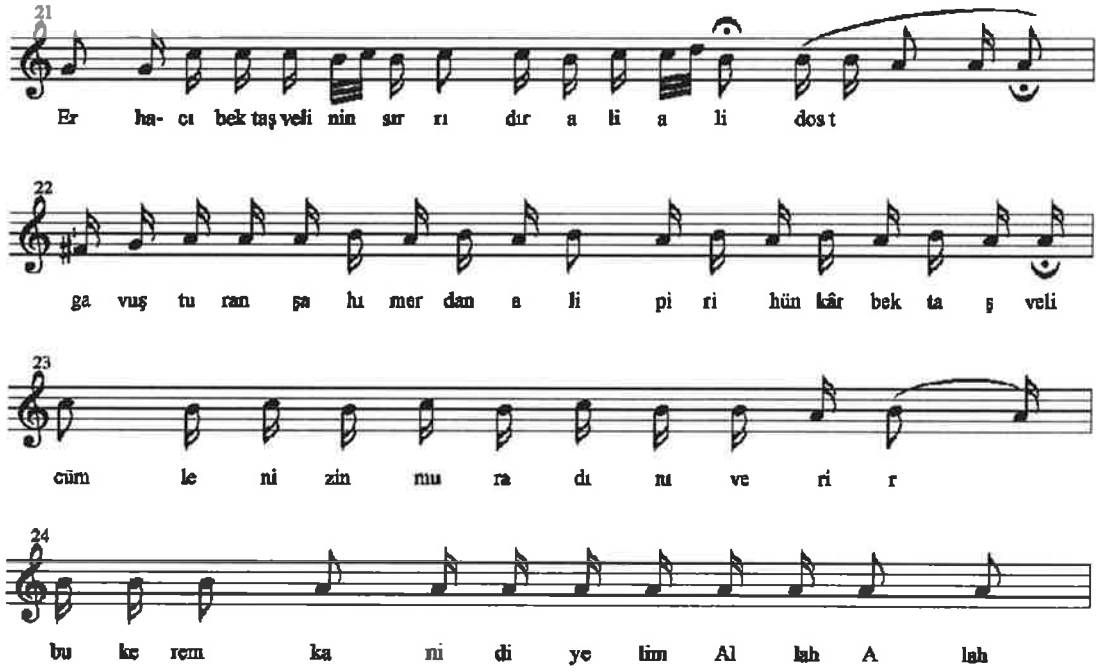
Ordu-Gürgentepe Güvenç Abdal Ocağı'nda Mersiye adı altında okunan en yaygın türdür. Sözler değişse de serbest ritimle okunan melodi seyri değişmemektedir. Çalanın veya okuyanın ustalığına göre nağmeleri zenginleşerek veya oktav sesler kullanılarak ortaya konulan ezgi ve türleri araştırma yaptığımız alanda oldukça yaygındır. Rast makamı eserde ağırlıklı olarak kendini hissettirmektedir.

Ritmik Yapı:

Serbest ritimli bir ezgidir.

Güvenç Abdal Ocağındaki müzik uygulamalarında göze çarpan bir diğer özellik de bu nefeslerin sonuna eklenen aşağıdaki sözlerle birlikte söylenen serbest ritimli ezgidir. Bu sözlerin ardından Dede duasını vermektedir.

Er Hacı Bektâş-ı Velî'nin sırrıdır Ali
Gavuşturan Şâh-ı Merdân Ali'dir
Cümlemizin murâdını verir
Bu kerem kâni diyelim Allah Allah

21
Er ha- cı bek taş veli nin sır rı dır a li a li dost

22
ga vuş tu ran pa hu mer dan a li pi ri hün kâr bek ta ş veli

23
cüm le ni zin nu ra di nu ve ri r

24
bu ke rem ka ni di ye lim Al lah A lah

Şekil-4.14

4.2.Ordu-Gürgentepe Güvenç Abdal Ocağı'nda Semah Kültürü

4.2.1. Semahın Tanımı

“Semah” sözünün Arapça “semâ” ya da “simâ” köküne dayanmaktadır.⁹⁷ Cem törenleri Alevîlerde uygulanan dinsel ritüellerin en önemli parçalarından biridir. Cemin içinde 12 hizmetin arasında yer alan semahların, yörelere göre farklı biçimler aldığı bilinmektedir. Semahın kökeni ile ilgili ise farklı görüşler bulunmaktadır. Bunlardan biri semahın kökenini İç Asya'ya dayandıran görüştür. 6–7. yüzyıl Çin kaynakları mezar duvarındaki tasvirleri örnek göstererek Göktürklerin bir ayak ile hareketli bir topun üstünde durarak denge için kollarını yana kaldırıp diğer ayakla döndüklerini anlatmaktadır. “Rakkas, sağ ayağı ile bir top üzerinde muvazene kurmuş, sol ayağı arkaya uzanmış biçimde sanki dönmektedir. Açılmış kollarının yenleri uçuşur gibidir. Rakkasın önünde bir diz üzerine çökmüş musikişinas (müzik aleti çalan) davul çalmaktadır.”⁹⁸

Bir diğer görüş ise semahları Hacı Bektâş-ı Velî Velâyetname'sine dayandırmaktadır.

“Hacı Bektâş-ı Velî'nin Abdallarla Hırka Dağı'na gidişi sırasında Hazreti Pîr, Abdallara, “Tez varın, ateş yakın!” dedi. Abdallar etraftan çerü çöp yığıdılar, ateşlediler. Hünkâr, ateş yanınca coşup semaha girdi. Abdallar da ona uydular. Kırk kere ateşi dolandılar.”⁹⁹

İşte Hırka Dağ'ında geçtiği öne sürülen bu anlatım, semahın kökeni olarak değerlendirilmektedir.

⁹⁷ Fuat Bozkurt; **Semahlar**, İstanbul, 2008, s.1

⁹⁸ Emel Esin; **Sema**, Türk Edebiyatı Dergisi, İstanbul, 1974, sayı 36, s.12-13

⁹⁹ İlhan Cem Erseven; **Alevîlerde Semahlar**, Ankara, 2006, s.90-91

En ağırlıklı görüş ise Kırklar Meclisi¹⁰⁰ etrafında oluşan bir inanç kültürüdür. Özellikle Alevî dergâhları ve cem evlerinde bilinen bu anlatım da Hz. Muhammed'in Miraç¹⁰¹ dönüşü Kırklar Meclisi'ne rastlaması ve onlarla semah dönmesi üzerinedir. "Bizzat Hz. Muhammed ve Hz. Ali miraç yolculuğu sırasında Kırklar Meclisi'nde birlikte semah dönmüşlerdir."¹⁰² Cemlerde miraçlama cem ritüelinin son aşamasıdır. İstanbul'da Karacaahmet Cem evi'nde dedelik yapan Deniz Güngör ile yaptığımız görüşmede "Cemlerde miraçlamanın bölümlerinden biridir. On iki hizmetten biridir. En önemlisi, semahtır. Semah hak ile hak olmanın, hakkı kendi benliğinde bulmanın onun arayışı içinde olmanın adıdır. Safaf suresi 1, 2, ve 3. ayette görebilirsiniz" diyerek bu bilgiyi doğrulamıştır. Alevî dergâhlarında semahın, namaz gibi bir ibadet olduğu konusunda bir hassasiyet mevcuttur. Alevî inancındaki bütün evrelerin ayetler ışığında yapıldığı önemle vurgulanır. Semah Kur'ân-ı Kerim'in Saffat suresinin 1. 2. ve 3. ayetine dayandırılmaktadır.

4.2.2. Semahçıların Nitelikleri

Semahlarda kişiler "er", "ana", "ana-bacı", "baba", "can" gibi tanımlarla ifade edilirler. Ordu-Gürgentepe Güvenç Abdal Ocağı'nda erkeklere "baba", kadınlara ise "bacı" denmektedir. Miraçlama bölümündeki semaha imat ve meydan bacısı çıkmaktadır. İmat, Güvenç Abdal ocağında cemaatin sözcüsüdür. Meydan bacısı ise Fatma Ana'yı temsil etmektedir.¹⁰³ Miraçlama bölümünde yanlı ikisi semaha kalkarlar. Cemin sonunda dönülen ve gönüllülerin kalktığı semahta ise görev zorunluluğu aranmaz. Semahlarda kişi sayısı ile ilgili farklı bilgiler bulunmaktadır. Alevî semahlarının 3-5-7-9-12 kişi ile dönüldüğü bilinmektedir. Ancak genelde 2-4-6-8-10-12 kişilik gruplar halinde dönülmektedir. Alevî-Bektaşî inancında kutsal sayılan sayılara göre olmasına önem verilir. Bu sayılar da 3-5-7-12-14-17'dir. Bu

¹⁰⁰ Kırklar meclisi söylencesi Hz. Muhammed'in Miraç dönüşü, Hz. Ali'nin de içerisinde olduğu kırk kişiden oluşan meclise uğraması, burada bazı mucizelere tanık olup kırk kişi ile semaha durması ve onlara kemerbest bağlaması ile ilgili bir söylencedir.

¹⁰¹ Miraç ile ilgili söylencenin Alevîler arasında önemli bir yeri vardır. Buna göre Tanrı ile Muhammed arasında yalnız bir perde kalır. Muhammed, Tanrı'nın yüzünü görmek ister. Muhammed'in üstelemesi üzerine Tanrı buna izin verir. Muhammed aradaki perdeyi kaldırdığında karşısında Ali'yi görür.

¹⁰² Hüseyin Orhan; **Alevilikte İbadet**, İstanbul, 2003, s.69

¹⁰³ Güvenç Dede ile yapılan söyleşinin tamamı için bkz. Ekler 7.1.2

sayılar, dualarda ve gülbanklarda da yer almaktadır. Dualarda “Üçler, beşler, yediler, on iki imamlar, ön dört masum-u pak, on yedi kemerbest” diye söz edilerek yardım ve şefaah istenir.¹⁰⁴ Bazı semahlarda sayıların 40’a kadar çıktığı bilinmektedir.

Sonda dönülen “Çark- Gürgentepe- Güvenç Abdal Semahı” denilen semahda ise ikisi baba, ikisi bacı olarak dört kişii olarak dönülmektedir.

4.2.3. Semahta Figür

Alevilik ve Bektaşilik ile ilgili yapılan araştırmalarda semah ile ilgili bahislerde Şamanizm üzerine vurgu yapıldığı göze çarpmaktadır. Bu hususta en çok vurgulan konulardan biri ise semahdaki figürlerdir. Oyun ve Bögü isimli kitabında Metin And, bu konuyu şöyle açıklamıştır:

En önemli semâ ve samahlardaki simgesel hareketlerdir. Kitabın ilk basımında da gösterildiği gibi semâ bir elin göge, öteki elin yere doğru yönelmesini, samahlarda ise karşılıklı müziğin tartımına uygun olarak göge ve yere yönelişin yer değıştirmesini buluruz. Örneğin sağ kol yukarı bakarken, sol kol yere yönelir, sonra yer değıştirirler. Çin dili ve kültürü uzmanı L.C. Hopkings, Çin şamanı Wu’yu (kadın ve erkek olabilir), eski Çin yazı sistemleriyle göstermiştir. Bunlar resimsel ideogramlardı. Kişiler çöp adam figürleriyle gösterilir. Burada kadın ya da erkek, dans eden, yenlerini kullanan şamanın beş ideogramını aşağıya aldık.

¹⁰⁴ İlhan Cem Erseven; a.g.k, 114

Şekil 4.15

Çin'de Dansı Simgeleyen Resimsel İdeogramlar ¹⁰⁵

Yukarıdaki anlatımda görüldüğü üzere semahtaki figürlerde Orta Asya etkisinden söz edilmektedir. Bu etkinin dışında Türklerin yaşamında önemli bir yer teşkil eden koyun, at, deve gibi hayvanlar semahlardaki figürlere etki etmektedir. Örneğin Turna semahı hemen her yörede dönülmektedir. Turna figürünün Hz. Ali ile özdeşleştirildiği bilinmektedir. ¹⁰⁶

Semahlar iki ana figüre dayanır. Bunların başında, kuşun uçuşunu andıran kolların aynı anda kalkıp inişinden oluşan figür gelir. İkincisi yürüyüş ve ayak figürüdür. Bunlar arasında da bir uyum vardır. Semahlarda kol ve ayak figürleri dışında vücudun başka bölümlerinin figürleri bulunmadığı bilinmektedir. ¹⁰⁷ Semaha önce yavaş hareketlerle başlanır. Hareketler gittikçe hazırlanır. Semahlar genellikle ağırlama ve yeldirme bölümlerinden oluşur. Yeldirme, pervaz çok hızlı dönüşler bölümüdür. Ağırlamada semah dönenler ellerini kollarını sağa ve sola hareketlendirirler. Bacılar ise kollarını omuzdan daha yukarı kaldırmamak kaydıyla aynı hareketi yan tarafa doğru yaparlar. Yeldirme ise hareketlerin ivme kazandığı bölümdür. Çark, pervaz, hızlı semah diye de adlandırılır. “Uçar gibi dönüşlerle semah son bulur.” ¹⁰⁸ Ordu- Gürgentepe Güvenç Abdal ocağında, ocağın kendi ismi ile de tanımlanan semahın çark bölümü de hızın en yüksek olduğu semah türüdür.

¹⁰⁵ Metin And; **Oyun ve Bügü**, İstanbul, 2007, s. 364

¹⁰⁶ Fatma Ahsen Turan; “Şaman Ritüellerinden Alevî Semahlarına Esrarlı Yolculuk”, **Türk Kültürü ve Hacı Bektaş Veli Araştırma Dergisi**, Ankara 56, Türkiye. 2010

¹⁰⁷ Fuat Bozkurt; a.g.e, s.28

¹⁰⁸ Nejat Birdoğan; a.g.e, s. 461

4.2.4. Semahta Söz Unsuru

Bugüne kadar yapılan tespit ve çalışmaların ortak görüşüne göre semahların Türkçe sözlü olduğu bilinmektedir. Semahlarda ağırlıklı olarak “Yedi Ulu” Ozan olarak tabir edilen *Hatayî*, *Nesimî*, *Pir Sultan Abdal*, *Kaygusuz Abdal*, *Fuzulî*, *Yemînî*, *Viranî* ve *Kul Himmet*’in eserleri okunmaktadır. Yine ek olarak *Derviş Muhammed*, *Genç Abdal* gibi ozanlarında eserlerinin yoğun bir şekilde okunduğunu belirtmek gerekmektedir.¹⁰⁹ Güvenç Abdal Ocağı’nda dedelerin anlatımına göre Genç Abdal, Hatayî ve Viranî’den okunan nefesler ağırlık göstermektedir.¹¹⁰

Semahların içeriğinde anlatım olarak yol kuralları, Hz Ali sevgisi, On İki İmamlara ait güzellemeler bulunmaktadır. Yine turna, bülbül, ördek gibi hayvan tasvirleri ile anlatımlarda kullanılmaktadır. Güvenç Abdal ocağında derleme imkânı bulduğumuz semahlarda da yol kurallarının anlatıldığı “İrfanını Bilen Gelsin” isimli nefesle semah dönüldüğü tespit edilmiştir. Güvenç Abdal semahı denilen semahda da Yeşil Ördek ile ilgili anlatımlar bulabilmekteyiz. Derlediğimiz nefeslerin edebi yapıları ile ilgili tespitler müzik türleri bölümünde verilmektedir.

4.2.5. Semah Çeşitleri ve Cem Törenlerindeki Yeri

Semahlarda temel “Kırklar Semahı”dır. Kırklar Semahı, cemde miraçlamanın son aşamasında zorunlu olarak dönülür. Ardından sıra her yörenin kendi özelliklerine göre dönülen “Gönüller Semahı”na gelir. Yörelere göre semahların bu bölümde ortaya çıktığı düşünülmektedir. Çünkü bu bölüm kural ve kaide olmaksızın daha çok sazın ritimlerine uyularak dönülen serbest bir semahtır. Her yörede yörelerin figürlerine göre farklı biçimler almıştır. Bu konuda günümüze kadar yapılan çalışmaların sonucunda tespit edilen çeşitleri içinde en yaygın olanları şunlardır:

Ali Nur Semahı, Çark Semahı, Turna Semahı, Kırat Semahı, Kırklar Semahı, Gönüller Semahı, Yâ Hızır Semahı, Bengi, Miraçlama, Alaçam Semahı, Dem Geldi Semahı, Nevruz Semahı, Çapraz Semah, Muhammed Ali Semahı, Çorlu Semahı, Yatır Semahı, Çoban Baba Semahı, Cebrail Semahı, Tahtacı Semahı, Bademler

¹⁰⁹ Fuat Bozkurt; a.g.e, s.12

¹¹⁰ Cemal Dede ile yapılan söyleşinin tam metni için bkz. Ekler 7.1.1

Semahı, Uzundere Semahı, Narlıdere Semahı, Erzincan Semahı, Hubyar Semahı, Şıran Semahı, Ladik Semahı, Fethiye Semahı, Hacı Bektaş Semahı, Hamza Şıh Semahı.

4.2.6. Ordu- Gürgentepe'de Semah

Ordu-Gürgentepe Güvenç Abdal Ocağı üzerine yaptığımız çalışmalarda karakteristik olarak ortaya çıkan semah, bölgedekilerin Çark (Gürgentepe ve Güvenç Abdal Semahı) semahıdır. Cemlerin sonunda dönülen cemaatin içinden gönüllülerin döndüğü semahtır. “Ağırlama” ve “Şahlama” bölümlerinden oluşur. En az dört kişi ile (iki bacı, iki baba) dönülmesine hassasiyet gösterilmektedir. Semahın ağırlama bölümünde katılan kişiler bir daire düzeni içerisinde ilerlerken her adımda durup beklemektedirler. Dedenin önünden geçilirken sırtını dönmeme konusunda özen gösterilmekte ve dede selamlanmaktadır. İkinci bölüme geçilirken bir hazırlık aşaması göze çarpmaktadır. Hızlanmadan önce dede ritimdeki yavaşlama ve sözlerle ikinci bölüme geçileceğinin sinyalini vermektedir. Kişiler çark bölümüne hazırlanmak için tempolu bir biçimde yürürler ve bu oldukça hızlı bölüme hazırlanırlar. Hızlanmadan önce hareket daire yönünde kişilerin birbirini takip etmesi ve kolların öne geri paralel hareketi ile başlar. Daha sonra hızlanma ile birlikte özellikle sol ayağa verilen vurgu ile vücut dairenin içine döner ve kadınlar erkekler ayrı ayrı kol hareketleri ile dönmeye başlarlar. Yine dedenin saz ve söz ile verdiği işaret ile yavaşlanılır ve durulur. Daire şeklinde duran babalar ve bacılar birbirlerine destek olurlar. Birbirlerinin bellerinden tutarak tekrar semaha başlamadan dinlenirler. Daha sonra tekrar ağırlama bölümüne geçilir. Ancak burada uygulanan kol figürleri farklıdır. Burada sağ kol önde sol kol arkada vücuda doğru çekilir. Ardından “yeldirme” bölümü için aynı hazırlık yapılır ve bu bölüme aynı şekilde geçilir. Cemin içerisinde ise Kırklar Semahı dönülmektedir. Kırklar Semahı Meydan Bacısı ve İmat tarafından dönülmektedir.

4.2.7. Güvenç Abdal, Çark ya da Gürgentepe Semahı

Yörede cemin sonunda dönülen bir semahtır. En az dört kişi tarafından dönülür. Bu semaha kişiler gönüllü olarak kalkarlar. Bu bölümdeki semahla ilgili olarak Güvenç Dede “Gençlerin daha ziyade ibadet aşkının çoğalması için yapılıır.” ifadesini kullanmıştır. Bölgede bu semaha Çark, Güvenç Abdal ya da Gürgentepe semahı isimlerinin verildiğini tespit edilmiştir.

Semahın bölümleri şöyledir:

Ağırlama bölümü

Melodisi 4 sürelidir. Dede deyiş okur, babalar ve bacılar her adımda bir durarak ilerlerler.

Verdiği ikrarda yar durmam dersin
Mürşidin emrine itaât eyle
Haram helal demez bulduğun yersen
Müminlik davasından feragât eyle
El aman aman aman var yürü yürü

Ödünç aldık kardeş
Sarfettik bu yolda eldeki varı
Kudretin yok ise hac'a varmaya
Gücü Beytullah'tır ziyaret eyle

Hele Leylâ Leylâ var yürü yürü

Yeldirmeye Hazırlık

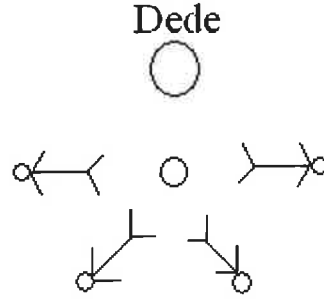
Bu bölümde dede yeldirmeye geçeceğinin işaretini verir. Babalar ve bacılar yürümeye başlarlar. Kollar aşağıda vücudun yönü gidiş istikametine doğrudur.

Destur olsun yürüyelim gaziler

Gönül her gördüğü yeri arzular hü

Yeldirme bölümü

Vücutlar dairenin merkezine dönük bir biçimde dönmeye başlarlar oldukça hızlı bir biçimde, 7 ve 9 zamanlı çalımlarla dönüşler yapılmaktadır.

Şekil 4.16. Vücutlar dairenin merkezine bakacak vaziyette

Ördek ördek yeşil ördek
Kanadını düşür ördek
Çift gittin tek geldin
Hani senin eşin ördek

Ördekler göle döndü
Gözyaşlarım sele döndü
Yar gideli üç gün oldu
Ovalar çöle döndü

Hele Leylâ Leylâ

Yeldirme bölümünün sonunda babalar ve bacılar birbirlerine tutunarak destek alırlar. Daire biçiminde dururlar. Bu duruş da bacılar belden babalar omuzdan tutarlar. Daha sonra tekrar geriye doğru açılırlar Burada birinci ağırlamadan farklı olarak kollar vücuda çekilerek yapılan bir figür bulunmaktadır. Bu defa hazırlık yapılmadan direk dedenin çalında hızlanmasıyla yeldirme bölümüne tekrar geçilir. Diğer yeldirme bölümü ile aynı şekilde dönülür.

4.2.8. Mehraçlama (Kırklar Semahı)

Bu karakteristik semahın dışında Miraçlama bölümünde imat ve meydan bacısı tarafından bir semah dönülür. İbadet içinde dönülen “büyük mehraçlama” adını alan bir semahdır. Kırklar semahı da denmektedir. Hz. Muhammed’in miraç

dönüşü Kırklar'a uğraması konu edildiğinden Kırklar Semahı veya Miraçlama isimlerini almaktadır. Yörede "mehraçlama" olarak telaffuz edilmektedir.¹¹¹

Burada melodiye göre yavaş bir biçimde sağa ve sola pozlar verilerek yavaş yavaş ilerlenerek dönülmektedir. Baba ve bacının kolları yanlarda açık bir şekilde durmakta ve bu şekilde ilerlenmektedir.

Ordu- Gürgentepe Tikenlice köyünde yapılan semahta aşağıdaki Şah İsmail'e ait "Miraçlama" okundu. Semahta bağlama kullanılmadı, Dikme Dede eseri serbest ritimle okuyarak icra etti. 2. bölümde verdiğimiz "İrfanını Bilen Gelsin" isimli eserle sözleri aynıdır.

Yörük olur gönül kuşu
Evliya söyletir başı
Hizmetini bilen kişi
İrfanda niyaz eylesin
İnsin Hakk'a secde eylesin

Bu irfanı bilen gelsin
Ali katarına girsin
Tecelleye yüzler sürsün
İnsin Hakk'a secde eylesin

Dara duran bacılar
Görmesin ağrı acılar
Yol oğlu müslüm bacılar
İrfanda niyaz eylesin

Ali katan bu katar
İnşallah kırklara yeter
Erenler de semah tutar
İnsan Hakk'a secde eylesin

Kurban olam dünya fani
Veren alır bir gün canı
Kusura kalmayan Ali
İrfanda niyaz eylesin

Şah Hatayı'm oldu tamam
İşte geldi sahip zaman
Şeyh Sofi de on iki imam
İnsin Hakk'a secde eylesin

¹¹¹ Güvenç Dede ile yapılan söyleşinin tam metni için bkz. Ekler 7.1.2

SONUÇ

Karadeniz Bölgesi'ndeki Alevî toplulukları içerisinde, Güvenç Abdal Ocağı önemli bir etki alanına sahiptir. Güvenç Abdal Ocağı mensupları Gümüşhane merkez olmak üzere Trabzon, Giresun, Ordu, Samsun, Tokat, Düzce, Zonguldak, Kocaeli, Sivas, Yozgat, Çorum, Erzurum, Kars illerinde yaşamaktadırlar.

Karadeniz'deki Alevî toplulukları konusunda taradığımız kaynaklarda sadece Ünye civarında yaşayan "Nalcı" adı altında bir Alevî topluluktan bahsedilmektedir. Bizim araştırmalarımızda elde ettiğimiz tespitlere göre, "Nalcı" terimi daha çok "nalcılık" işi ile uğraştıklarından dolayı bu topluluğa verilmiş olup "Tahtacılar" ve "Sıraçlar" gibi bir mezhebi ifade etmemektedir. Nalcılar denilen grup Ünye ilçesinin Göbünalcı köyünde yaşayan Güvenç Abdal Ocağı'na bağlı bir guruptur.

Ordu-Gürgentepe'de yaşayan Güvenç Abdal talipleri cem uygulamalarını düzenli bir şekilde yürütmektedirler. Dedeler tarafından görgüleri görülmekte ve ibadetlerini yerine getirmektedirler. Görgü Cemi, Muharrem Cemi, Musâhip Cemi ve Birlik Cemi başlığı altında Kurban, Hızır, Ekin cemleri yapılmaktadır.

Güvenç Abdal Ocağı'nın cem uygulamalarında, diğer ocaklardan farklı uygulamalar tespit edilmiştir. Bu uygulamalar ayrıntıları ile çalışmamızda, "Ordu-Gürgentepe Güvenç Abdal Ocağı'nda Erkân Uygulamaları" başlığı altında verilmektedir. Akşam Duası, Zikir, Gözcülük görevini yürüten kişiye "İmat" denilmesi Ordu- Gürgentepe Güvenç Abdal Ocağı'nda tespit edilen özellikler arasında yer almaktadır.

Çalışmamızda yöresel terminolojiye de uygun olarak nefes terimi kullanılmıştır. Ordu-Gürgentepe'de yaşayan Güvenç Abdal Ocağı mensuplarının müzik uygulamaları ile ilgili çalışmalarda on üç adet nefes derlenmiştir. Güvenç Abdal Ocağında "Mersiye" adı altında okunan nefesler de vardır. Bu nefeslerde sunnî kültürünün etkisi hissedilmektedir. Cemde Arapça dualar okunduğunu ve Cem'in içerisinde bu duaların önemli bir yer teşkil ettiğini de belirtmek

gerekmektedir. Ezgiler bağlama ile çalınmaktadır. Cemlerde başka bir çalgıya rastlanmamıştır. Bazı nefeslerde, sözlerin sonuna Güvenç Abdal ve Genç Abdal mahlaslarının getirildiğini de belirtmek gerekmektedir. Bu eserlerin diğer bölgelerde farklı mahlaslarla okunduğu bilinmektedir.

Ordu- Gürgentepe Güvenç Abdal Ocağı'nda bu bölge ve ocağa ait olduğu aktarılan, Çarh, Güvenç Abdal, Gürgentepe Semahı gibi isimler alan bir semahlar tespit edilmiştir. Bu semahların tümü Tokat'ın "Hubyar Semahı" ile benzerlikler göstermektedir.

KAYNAKLAR

Kitaplar

- AND, M. (2007), **Oyun ve Bg**, (2.Baskı), Yapı Kredi Yayınları, İstanbul,
- ANDREWS. P.A. (1989), **Ethnic Groups in the Republic of Turkey**, Dr. Ludwig Reichert Verlag, Wiesbaden.
- BİRDOĞAN, Nejat, (2006), **Anadolu'nun Gizli Kültürü Alevîlik**, (5. Baskı), Kaynak Yayınları, İstanbul
- BOZKURT, Fuat, (2008), **Semahlar**, (3. Baskı). Kapı Yayınları, İstanbul
- DEVELLİOĞLU Ferit, (2008), **Osmanlıca- Türkçe Ansiklopedik Lgat**, (25. Baskı). Aydın Kitabevi, Ankara
- DUYGULU, Melih, (1997), **Alevî-Bektaşî Müziğinde Deyişler**, Sistem Ofset, İstanbul
- ERASLAN, Emrullah, **Güvenç Abdal Dünya Güzeli ve Krk Budak**
- ERSEVEN, İlhan, (2006), **Alevîlerde Semah**, (4. Baskı), rn Yayınları, Ankara
- GÖLPINARLI, Abdlbaki, (1995), **Vilayet-name**, İnkılp Kitabevi, İstanbul:
- GÖLPINARLI, Abdlbaki, (1992), **Alevî Bektaşî Nefesleri**, (2. Baskı), İnkılp Kitabevi, İstanbul
- GÖLPINARLI, Abdlbaki, (1997), **Türkiye'de Mezhepler ve Tarikatlar**, İnkılp Yayınları, İstanbul
- KÖPRÜLÜ, Mehmet Fuad, (2007), **Türk Edebiyatında İlk Mutasavvıflar**, (10 baskı), Akçağ Yayınları, Ankara
- NOYAN, Bedri, (1996), **Hacı Bektaşî-ı Veli Manzum Vilayetnamesi**, (2. Baskı), Can Yayınları, İstanbul
- OCAK, Ahmet Yaşar, (2000), **Babaîler İsyanı**, (4. Baskı), Dergh Yayınları, İstanbul
- OCAK, Ahmet. Yaşar, (1983), **Bektaşî Menakıpnamelerinde İslam ncesi İnanç Motifleri**, Enderun Yayınları, İstanbul

- ORHAN. Hüseyin, (2003), **Alevîlikte İbadet**, Garip Dede Yayınları, İstanbul
- SÜMER, Faruk, (1999), **Oğuzlar**, İstanbul, Türk Dünyası Araştırmaları Vakfı.
- SÜMER, Faruk. (1992). **Çepniler**, Türk Dünyası Araştırmaları Vakfı, , İstanbul
- ŞENER, Cemal, (2007), **Alevîlik Nedir?** Karacaahmet Sultan Kültür Derneği, İstanbul,
- YEDİYILDIZ, Bahaeddin ve ÜSTÜN Ünal, (2002), **Ordu Yöresinin Tarihi Kaynakları** 1. Cilt, Türk Tarih Kurumu, Ankara
- Yurt Ansiklopedisi, **Ordu İli**, cilt 9, , Anadolu Yayıncılık, İstanbul,1982-1983, s.6262
- YEDİYILDIZ, Bahaeddin, ÜSTÜN, Ünal, **Ordu Yöresi Tarihi Kaynakları**, Atatürk Kültür, Dil ve Tarih Yüksek Kurumu Türk Tarih Kurumu yayınları, Cilt 1, Ankara, 1992,s.XXII

Makaleler

- ARSLANOĞLU İbrahim, (2001), **Alevîlikte Temel İnanç Unsurları ve Pratikler**, *Türk Kültürü ve Hacı Bektaş Veli Araştırma Dergisi*, 20 (7), Ankara
- AYDIN, Ayhan, (2002), **Ordu'da Mûsahiplik Kavli**, *Cem Dergisi*, İstanbul.
- ESİN, Emel, (1974). **Sema**, *Türk Edebiyatı Dergisi*, 36. sayı, 12-13, İstanbul
- GÖKTAŞ, Kaya Lütfiye, (2005), **Alevî Bektaşî Kültüründe “Kırk Budak” Üzerine**, *Gazi Üniversitesi, Türk Kültürü ve Hacı Bektaş Veli, Araştırma Merkezi, Hacı Bektaş Veli Araştırma Dergisi*, 35. SAYI, Ankara
- KÖKEL, Coşkun, (2005), **Güvenç Abdal Ocağı Üzerine Bir Değerlendirme**, *Gazi Üniversitesi, Türk Kültürü ve Hacı Bektaş Veli, Araştırma Merkezi, Hacı Bektaş Veli Araştırma Dergisi*, 35. sayı, Ankara
- ÖZENÇ, Tuncay, (2008), **Güvenç Abdal Ocağı**, *Alevîlerin Sesi Dergisi*, Köln 107, Almanya
- TURAN, Fatma Ahsen, (2010). Şaman Ritüellerinden Alevi Semahlarına Esrarlı Yolculuk, *Türk Kültürü ve Hacı Bektaş Veli Araştırma Dergisi*, Ankara 56, Türkiye.
- YALÇIN, Alemdar, (2005), **Güvenç Abdal Ocağı**, *Gazi Üniversitesi, Türk Kültürü ve Hacı Bektaş Veli, Araştırma Merkezi, Hacı Bektaş Veli Araştırma Dergisi*, 35.sayı, Ankara

YÖNETKEN, Halil Bedii, (1970), **Sıraç ve Nalcı Alevlerinde Semaha Dair Birkaç Söz**, Folklorla Doğru Dergisi, Boğaziçi Üniversitesi Folklor Kulübü Yayınları, İstanbul 4, Türkiye, 28-31

Elektronik Makale ve Yayınlar

Yediyıldız B. (2002). Ordu Tarihi, Ordu Valiliği İnternet sitesi. Erişim Tarihi: 15 Haziran 2010, [http// www.ordu.gov.tr](http://www.ordu.gov.tr)

Yazarsız Alıntılar

Ordu- Gürgentepe Belediyesi Resmi İnternet Sitesi, Erişim Tarihi:10 Mayıs 2010,<http://www.gurgentepe.bel.tr>

EKLER

7.1. Söyleşiler

7.1.1. Alişan Göktepe ve Cemal Göktepe ile Güvenç Abdal Ocağı Üzerine Yapılan Söyleşi

Kaynak Kişiler:

Cemal Göktepe (Dede)

Alişan Göktepe (Dede)

Soruları Soran: T. Volkan Aslan

23.07.2010 / Ordu-Gürgentepe / Akın Aydemir'in evi

Konu: Güvenç Abdal Ocağı / Cem Gelenekleri/ Dedeleri tanıma

Tolga Volkan Aslan: Biraz kendinizi tanıtır mısınız?

Cemal Dede: Bize Alişanlar derler, Hıdırşihliyız, soyadımız Göktepe. Soyadından önce dede baba derlermiş. Daha sonra Göktepe soyadını almışız. Buradaki tepeden dolayı olduğu söylenir. Ben Cemal Göktepe, amcam Alişan Göktepe.

Tolga Volkan Aslan: Güvenç Abdal soyundan mı geliyorsunuz?

Cemal Dede: Bu memlekette Güvenç Abdal'ın Hıdırşih, Velişih, Alişih diye üç tane evlatları vardır. Giresun'da daha çok Alişihler yaşar, biz Hıdırşihleriz, Velişihler da bizim bir kolumuzdur. Onlarda Tokat Niksar'dadır. Güvenç Abdal'ın üç oğluna bir hizmet verdiği bilinir. Burada halife postunda Alişih oğulları oturur, soyları yürüyor. Fatsa ve Giresun da da vardılar. Mürşit postunda Hıdırşihogulları olarak biz otururuz. Pîr postunda yani Hacı Bektaş rehber postunda da Kocaoğulları derler, onlar oturur. Türkiye'de başka ocaklarda olmayan bir şey bizde uygulanmaktadır. Rehber Kocaoğulları, Halife Alişihogulları, Mürşit Hıdırşihogulları'dır.

Alişan Dede: Hacı Bektaş-ı Veli'nin yani Hünkâr'ın Kürtün'e gönderdiği Güvenç Abdal Kürtün'de 400-500 sene yaşadktan sonra bu memlekete gelmiş. 3400 senedir bu memleketlerde Güvenç Abdal tarikatı var. Babam Alişan Efendi, burada Sultan Kemal Enbula Efendi ile çok şey yapmış. Atatürk'ün yanında düşmüş kalkmış.

Bütün dedeler buradan çıkmış gitmiş. Fatsa'ya da Termeye, İstanbul'a. Biz deriz ki burası dedelerin başkenti olmuş.

Tolga Volkan Aslan: Okuduğunuz deyişler kime ait?

Cemal Dede: Güvenç Abdal'ın Genç Abdal'ın da derler. Okuduğum mersiye bu uşak makamı olarak geçer. Ama mersiye tarzı ekseriyetle Güvenç Abdal'dan veya Genç Abdal'dan onlar da olmasa Veranî, Fuzulî ve Nesîmi'den okunur. Buralar da Harabî vardır onun bile eserlerini bulamadılar.

Tolga Volkan Aslan: Güvenç Abdal Cemlerinde Kuran okunur mu?

Cemal Dede: Güvenç Abdal cemlerinde Kuran hep okunur.

Tolga Volkan Aslan: Buradaki cem geleneğinin işleyişinden bugüne aktarılışından bahsedebilir misiniz?

Cemal Dede: Bizim ilçemizde cemde bugüne kadar hiç kesinti olmamıştır. Bu cemaat bir gün bile ceminden eksik yürümemiştir. Burada cem ve dede hasreti kimse çekmemiştir. İsteyen dedesini dervişini bulup, burada kış boyu dedeliğini dervişliğini, cemini, cemaatini dolu dolu yapar.

Tolga Volkan Aslan: Gürgentepe'de sadece sizin ocağınız mı var?

Cemal Dede: Burada Güvenç Abdal dışında Zeynel Abidin ocağından da talipler var. 1500 haneli Işıktepe beldemizde Zeynel Abidin Ocağı ve Güvenç Abdal Ocağı var. İkisi de Bektaşî Nazari cemi yapar. Malatya'daki Memet Temizler ve Arguvan'daki Sarı Saltuklarla biz musahibiz. Er Yetiş evladı Er Güvenç Abdal, Sarı Saltukla musahiptir. Biz Bektaşî Nazari Cemi, onlar Erkân Cemi yaparlar.

Not: Bu söyleşinin ardından, Alişan Dede türbesine gidiyoruz. Alişan Dede, Alişan Göktepe'nin babasıdır. Burada ziyaretler yapılıyor. Cemal Dede kendi yazdığı eserini türbenin önünde bize okuyor.

Bu deme kadar yürünen erkân yoluna sefa geldiniz,
Erenler yoluna belli deyip hak edip secde kılan,
Erenler Alişan Efendi Türbesine sefa geldiniz.

Cemal dede uğrar binbir hakarete,
Onları dönüştürür musibetten muhabbete,
Gerek yoktur bizde şeytan da olsa lanete,
Erenler bu türbeye sefa geldiniz.
Hü ya

7.1.2. Ali Ergün (Güvenç Dede), Dursun Uluşan (Deli Baba), Ali Duran Uluşan ile Güvenç Abdal Ocağı Üzerine Yapılan Söyleşi

Kaynak Kişiler:

Güvenç (Dede) (Ali Ergün)

Deli Baba (Dursun Uluşan Dede)

Ali Duran Uluşan (Dede)

Soruları Soran: T. Volkan Aslan

25.07.2010 / Ordu-Gürgentepe / Akın Aydemir'in bürosu

Konu: Güvenç Abdal Ocağı / Cem Gelenekleri/ Dedeleri tanıma

Tolga Volkan Aslan: Güvenç Dede ile başlayalım kendinizi tanıtır mısınız?

Güvenç Dede: 1955 yılında dünyaya geldim. Babam 1950'li yıllarda buranın rakım yüksekliğinden dolayı Samsun Terme'ye ikamet etmiş. 1969 yılında ilkokulu Samsun Terme'de bitirdim. Okulu bitirdiğimde babam hastalandı. 14 yaşında "Sen dedesin" dediler. Ailemin uzun zaman çocuğu olmamış. İlk olarak ben dünyaya gelmişim. Adım nüfus kimliğimde Ali'dir. Ancak babam çok özlemine çektiği için bana "Güvencim" derdi. Halk arasında da "Güvenç Dede" diye kalmış. 1969 yılından beri yani 41 yıldır dedelik yapıyorum. 16 yıldır İstanbul'dayım çocuklarımın eğitimi için geldim. Ben çocuklarımı zorluklarla güçlüklerle okuttum. İstanbul'da çalışıyoruz. 40 yıldır da Güvenç Dede olarak bilinirim. Beni burada Ali Ergün olarak kimse bilmez. Ecdadım Güvenç Abdal adına da temsili bir dernek kurarken adına da bir nefes yazdım.

Bir niyazım vardır Hacı Bektaş'a
Selam sana selam Dost Güvenç Abdal
Bu yollarda çok hizmetin vardır
Seyyidler Seyidi dost Güvenç Abdal

Pîrine hizmette etmedin kusur
Aşığın sadığın arayıp bulur
Sarı Saltık ile müsaiyip olur
Seyyidler Seyidi dost Güvenç Abdal

Şükür soyun devam edip yürüyor
Torunların bırakmadı yolun sürüyor
Taliplerin aydın izinden geliyor
Seyyidler Seyidi dost Güvenç Abdal

Güvenç Dede bırakmayalım biz bu yolu
Pîrimiz Hacı Bektaş-ı Velidir Veli
Evveli Muhammed Ahırî Ali
Seyyidler Seyidi Dost Güvenç Abdal

Volkan Bey sözlerimi böyle anlatarak, ablilerimizi örnek alarak teknolojinin geliştiği bu çağda da biraz duygularımızı anlatmak için yazıyoruz. Biliyorsunuz Alevîlik bir tasavvufî inanıştır. Bu tasavvufa da böyle nefeslerle katkıda bulunmaya çalışıyorum. Teşekkür ediyorum.

Ali Duran Dede: Ben Ali Duran Uluşan. 1971 doğumluyum. 24 seneden beri İstanbul'dayım 11 senedir de dedelik yapmaktayım.

Babamda namı-diğer Deli Baba

Deli Baba: Deli baba dediği şudur. Dedem, dünya malına hiç heves etmeyen bir adammış. Deli babanın kardeşlerinin bin dönüm arazisi var onun 63 dönüm yeri var. Derviş ama öteki kardeşlerinin üstüne varan yok. Deli Baba'nın ise Terme'de üstünden teberrük alma, kurban kesme yani herkes ona gidermiş.

Tolga Volkan Aslan: Deli Baba siz Güvenç Abdalın hangi soyuna bağlısınız?

Ali Duran: Biz Güvenç Abdalın Cafeoğlu'ndan gelmeyiz, Cafer el Hacoğlu

Deli Baba: (Güvenç Dede'yi göstererek) Güvenç Dedeler ise Hıdıroğullarından gelmedir.

Ali Duran: Sülale olarak biz Cafersıhoğulları diyorlar, iki yüz yıldan beri de Uluoğulları diyorlar. Uluoğulları denmesinin menkıbesi de şöyle:

Kürtün Taşlıca'da Çatalkaya denilen yer var. İki yüz sene evvel 1800'lü yılların başında buraya gelen Hasanşih dedemin babasıdır, Mustafaşih ve diğer kardeşleri burada sohbet ediyorlar. Bugünkü adı ile piknik yapıyorlar. Çatalkaya'da tam yanına varamadık ama on kat bina yüksekliğinde. "Kim bu taşa çıkarsa ulumuz olsun pîrimiz olsun" diyorlar. Bir tanesi "Ben Allah izin verirse çıkarım" diyor. Hakikatten Tevhid diyerek, dûvaz-ı îmam söyleyerek çıkıyor. O taşa çıkmak marifet

istiyor çıkıyor ama inemiyor. “Allah izin verirse çıkarım” dedi ama Allah izin verirse inerim demediği için belki de gönlüne benlik getirdiği için inemiyor. Mustafaşih dedemde diyor ki “Allah izin verirse hem çıkar hem inerim” diyor. Hakikatten o tevhid ederek, dûvaz-ı îmam söyleyerek hem çıkıyor hem iniyor. Geriye kalan o diğer dede için de köylü birikiyor yedi tane koç getiriyorlar üç gün üç gece orada zikir ediyorlar. Onu ondan sonra indiriyorlar. Bu olaydan sonra Mustafa Dedem için “Ulumuz olsun pirimiz olsun” sözü var diye “Ulumuz geldi ulumuz gitti” o öldükten sonra hakka yürüdükten sonra çoluk çocuğuna “Ulunun oğlu geldi ulunun oğlu gitti” diyorlar. Bize de Uluoğulları lakabı oradan kalıyor. Biz aslında Güvenç Abdal’ın Caferelhacoğlu’ndan gelmeyiz ve ben de 21. göbek torunuyum. Trabzon ile İstanbul arası bu hizmeti gücümüz yettiğince yapmaya çalışıyoruz. Bu hizmeti gelecek kuşağa aktarmaya çalışıyoruz. Kâh başarılı oluyoruz kâh olamıyoruz. Burada takdir cemaatimizindir. Bu yola kim bir çivi çakmışsa kim bir halı sermişse talip olsun, dede olsun, pîr olsun hepsinden Allah razı olsun. Onlar olmasaydı biz bu hizmetleri yapamazdık.

Tolga Volkan Aslan: Güvenç Abdal’ın üç oğlundan mı geliyor bu ocak?

Güvenç Dede: Kendisinin üç oğlu var. Hıdırşih, Caferşih ve Lican. Biz dernek olarak sözlü kültürü yazılı kültüre aktarıyoruz, bir saha çalışması yapıyoruz. Lican ergenliğe erişmeden ölüyor. Elimizde kaynaklar var iki evlattan devam edip geliyor. Burada sülale olarak Güvenç Abdal’ın içindeki amcazadeler çocuklar Celalişih’dan Caferşih’dan ama sonuçta biraz evvel dediğim gibi evveli Muhammed ahırî Ali’sin. Karadeniz’deki Çepni boyu Türkmen boyunun diyelim yerleşim yerindeki ocakzadeler olarak biz Güvenç Abdal’ız. Çeşitli gruplara da ayrılacak ağaç bir dallar çeşitli çeşitlidir. Giresun’da varız Tokat’ta varız ama ocak olarak, talip, pîr olarak aynı kökteniz.

Tolga Volkan Aslan: Cemde dönülen semahlardan bahsedebilir misiniz?

Deli baba: On bir hizmetin tamamını yaptıktan sonra on ikinci hizmet olan semahla beraber cemi bitiririz.

Güvenç Dede: İbadet içinde “büyük mehraçlama” diyoruz. Çok yerlerde bunu yapıyorlar. Mehraçlamaya yürürken, ilk semah cemin içinde ceme ait olan semahtır. İmatla Muhammed ayağa kalktı denildiğinde cemaat hep kalkar. Ama o miraç semahı dönülürken meydanda bir baba bir bacı eğer tekva ehli olmuşsa oraya serdiğimiz Hak Muhammed Ali postunun üstüne çıkmaya cesaret eden kendisine hak kazanmış üç-beş baba çıkar döner

Deli Baba: İki semah dediğimiz biri cemin içinde diğeri cemin sonunda dönülen semahtır.

Tolga Volkan Aslan: Cemin içinde kalkan ana bacı ve babalarda ne özellik aranır?

Güvenç Dede: Zaten orada görevliler. İlk semahı yapanlar ana bacı, meydan bacısı Fatma anayı temsilen çıkar. Çünkü biraz önce Dursun Abi'de Kuran'dan bahsetti. Kuran'da anne rahmi anne çok kutsaldır. Cenabı Allah'ı simgeleyen bir anadır. "Ana bacı" meydana çıkar, "rehberde" sözcü olarak onun yanındadır. Onlar ibadetin 12 hizmetin içinde görevlidir. Kırklar Semahı geldiği vakit onlar kalkar döner. Ancak aşka gelmiş dervişan birisi de çıkıp oraya dönebilir. Bu bahsettiğimiz iki kişiyle ana-bacı ve imatla dönülen çalgısız bir semahtır

Tolga Volkan Aslan: İmat'ın açıklamasını yapabilir misiniz?

Güvenç Dede: İmat, cemin içindeki sözcüdür. İmat, cemaatte sorar: "Ey cemaat birbirinizden razı mısınız?" sözcülük yapar. Muhammed Ali postunun rehberi, bir anlamda cemaatin vekili ve sözcüsüdür.

Deli Baba: İmat Baba "Eşikten içeri olan mümin, Müslüman, babalar, bacılar birbirinizden hoşnut musunuz, razı mısınız, teselli misiniz?" diye, cemaate sorar.

Güvenç Dede: Müşkülleri arz eder.

Deli baba: Efendim "Biz razıyız" derler. Cemaat ile imat helalleştikten sonra dedeye döner. Dede ondan sonra talibe sorar. "Cemaat birbirinizden razı mısınız siz de imattan razı mısınız?" "Razıyız" derler niyaz ederler ondan sonra kalkarlar.

Güvenç Dede: Herkes o postun üstüne çıkamaz bu imatın görevidir. Pîri de Mikâildir. Dua alınırken "Pîrim Mikâîl'i kalbimde gördüm, bu suali cemaate sordum ikrarınızı aldım ikrarınızı boynumda taşıyım verdim" der.

Deli Baba: İmat söyler burada ikrarlaşırlar. Ondan sonra bu cemaat hepsi bir arada bir can olurlar

Ali Duran Dede: Daha yalın bir ifade ile imat, dede ile talip arasında köprüdür.

Güvenç Dede: Cemaatin rehberidir.

Ali Duran Dede: Cemaat ile dede arasında köprüdür, sözcüdür. Ayrıca ana bacı da bacı ile dede arasında köprüdür.

Güvenç Dede: Elinde asası vardır. Asa ile Taki Naki, Hasan Rıza, Musa'ya benzeriz derler ya. İşte doğrudur. O asa kırkların adınadır. O asada kırk tane budak vardır. Yolun Hak Muhammed Ali yolu ama kolların ayrı ayrı olduğu tüm bireyleri çeşitli evlerde birikerek bir bütünlüğü temsil ettiği, "Hepimiz ayrı ayrı mekânlarız ama son

mehvalde birleştik” anlamındadır. Bizim de önderimiz mürşidin karşısına dikeceğimiz sözcümüz, imattır. Orada dede ibadet yaparken cemaatle karşı karşıya gelmez. Asasını çıkartır tamamen ruhani durumdaki ana bacı ve imatla karşı karşıya gelir. Cemaatin sözcüsüdür. Saka suyu dağıtılır. İş görevin temsilcisidir.

Tolga Volkan Aslan: O bölümdeki semaha ne diyorsunuz?

Güvenç Dede: Miraç

Deli Baba Oğul: Miraç

Tolga Volkan Aslan: Son bölümdekine ne diyorsunuz?

Güvenç Dede: O da cemin içindeki bir öğreti aşkı anlatır.

Deli Baba: Herkes semah edebildiği gibi herkes vücudundaki pisliği dökmüş demektir.

Güvenç Dede: Onun ritüelini bilmiyorum. Peygamberimiz mağaradan çıkıyor. Artık tek tekine Arap camiasının yaşantılarından arınmak için 7 yıl inzivaya çekiliyor. Oralara girmeyelim. Semaha geldiğimizde yakın aile birliğine ilkin eşi Hatice’ye ve çevresine anlatırken bir on on iki kişilik grup topladığında “İlk İslam adına şehit olan cennete girecektir” der. “Allah o müjdeyi kime vasıl edecektir cennete sorgusuz sualsiz kim girecektir Cafer amcam girecek Caferi Tayyar için cennete ilk girecek İslam’ın sancaktarı olacak.” Caferi Tayyar coşkuyla kalkıyor. Büyük İslamiyet’e inanmış bir sevgiyle ayağa kalkarak elini çırparak semah dönüyor. Orda da üç şehitlerden biri ismi aklımda Sümevve araştırmalarınızda vardır bir coşkuyla semaha kalkıyor. Bayanlarda kim şehit olacak cennete gidecek denince onlardan biri kalkıyor. “Allah’ım bunu bana nasip et” diye oradakiler kalkıyor. Beraber coşku ile semah dönülüyor. Yani semah tasavvufun verdiği bir coşkudur. Bir de babalarımızdan öğrendiğimiz şudur ki semah gençlerin daha ziyade ibadet aşkının çoğalması için yapılır.

Deli Baba: Semah şudur ki semahta hiçbir kötü bir şey akla gelmez; aşkı ilahidir.

Güvenç Dede: Tasavvuf için o tasavvufi boyuta erişmek için gençleri o makama daha yaklaştırmak için yapılan bir ritüeldir.

Tolga Volkan Aslan: Siz kendi talipleriniz oldukları kadar diğer cemleri de takip ediyorsunuz? Fark var mı?

Deli Baba: Hepsi nasıl divanda hö deyip dedeye niyaz ediyorsa böyle doğu batı Alevîsi birbirine kardeştir. Yani hepsi birdir.

Güvenç Dede: Zaten hiçbir dede, mümin yaptığınız röportajlarda karşınıza çıkacaktır, geçmişe dönük bugün medyadaki gösteri cemlerinin cemin özü olduğunu

iddia edemez. Ben çeşitli yörelerin cemlerine giriyorum, görgülerine giriyorum meydan postunun serilişi aynı sadece asanın şeklinde biraz değişiklik var.

Deli Baba: Hacı Bektaş-ı Veli dünya âlemine 366 halife göndermiştir. Herkes pîrinden ne alabilmişse bunu yürütmüştür. Yani o şîh ile o pîr o dede o 366 dede bu dünyayı nasıl görüyorsa Hünkâr Hacı Bektaş-ı Veli öbür dünyayı böyle göstermiş. Onlar pirinden ne alabilmişse bunu sürebilmiştir. Elini göğsüne koyup, ayağını birbirini üstüne bırakıp senden bir dua istiyorsa hepimiz birizdir ayrımımız yoktur

Güvenç Dede: Tek ayrılığı Volkan Bey, biz cemlerimizde “akşam duası hizmeti” deriz aşamalıdır. Akşamları yemek yenilmeden önce akşam hizmeti yaparız. 12 hizmet sayıldığı gibi orda İhlâs suresi okunur, bir de cemlerin aşamalı hizmetlerinde üç defa Arapça Kuran okunarak geçmişlerin ruhuna hiba edilir. Şimdi bu okunan ayetler ölümlere hiba edilmektedir. Ayetler Türkçe mealleri belli ayetlerdir. Örneğin müsahip kavlinde okunan El-fetih süresinin 10. Ayeti “Yedullah ayeti” Türkçe mealı açıktır. Zaten tartışmalarda oturumcular “Alevîlik şurda var mı, burada var mı?” diyorlar. Bugün İslamiyet’in tüzüğü olan Kuran’da Alevîlik olmaz mı? Biz müsahip kavlinde ve bu cemaate dağıttığımız saka suyu denen o sulara okuduğumuz ayetler vardır. Bunları Arapça okuruz. Ama Türkçe mealine de baktığımda “Ey inananlar bu el benim elim” diyor mürşidin omzuna koyduğu o elin üzerindedir. “Kim ikrarına sahip çıkarsa ona çok büyük mükâfat vereceğim, kim ki ikrarını inkâr ederse ona da çok büyük azap vereceğim” diyor. Yine Bakara süresi ayet 145 ve 148 “Aynı Kâbe hakkındır ey inananlar doğuda batıda Allah’ındır nereye dönerseniz dönün Allah sizi huzura alacaktır”. İbadetlerle din yarıştırılmamıştır. Alevî toplumunun gördüğünüz gibi araştırmacı kimliği vardır. Sadece camii cemaati gibi hocadır, kitaptır demez. Alevî toplumu Dursun Dede’yi dinler, Ali Duran Dede’yi dinler, Güvenç Dede’yi dinler mantığına hangisi uyuyorsa onu uygular. Alevî toplumunun özelliği budur. Seçicidir doğruyu ve güzeli seçmeyi bilir. Elbette ki bu zaten inancın özelliğidir. İşini daha güzel yapmayı istediğin gibi inancı da güzel yaşamayı istersin.

Bizler cenaze erkânlarımızda kabir kurbanı, yedi Cuma, kırk evi yaparız. Mutlaka bunlarda cem vardır. Talibinde bu safhada dedeye çok ihtiyacı vardır. Mutlaka her yıl görgü cemlerimiz olur. Mahalle mahalle İstanbul’da ne kadar birbirini tanıyan varsa helallikler alınır. Küskünler varsa barıştırılır. Edep ve erkân öğretilir. Bu inancını herkes yürütüyor yedi cumamız, kırkımız, elli ikimiz de dede ile talip iç içe olur. Süleyman Hoca diye biri ile bir tane televizyonda karşı karşıya geldik. Televizyon odasında “Bana Alevîliği tarif eder misin?” dedi. Hocam dedim sen

Sünnîliği tarif edebilir misin, kimin gücü yeter? Alevîlik ne anlatılır ne anlaşılır yaşanır tasavvufi bir olgudur. Tam burada âcizane bir deyiş daha okuyacağım.

Ele dile bele sahip değilsen
Alevî ol Sünnî olsan ne olacak
İnsanlığa sevgin saygın yok ise
Alevî ol Sünnî olsan ne olacak

Herkesin kazancı kendi başına
Bile bile haram katmışsan aşına
Kişi düşmüşse nefsin peşine
Alevî ol Sünnî olsan ne olacak

Yok, ise insanda vatan bayrak sevgisi
İyi kötü kimdir Allah bilir hangisi
Vatanına milletine ihanet ederse birisi
Alevî ol Sünnî olsan ne olacak

İlimden habersiz fetva verenler
Dini imanı paraya alet edenler
Bile bile insanlığa zulüm edenler
Alevî ol Sünnî olsan ne olacak

Dünya genişdir dostlar bir gün daralır
Güvenç dede gün gelir yollar ayrılır
Herkesin hesabı kendinden sorulur
Alevî ol Sünnî olsan ne olacak

Bizim tüm Alevî kardeşlerimiz doğusu ile batısı ile birdir. Biz Karadeniz yöresinde Alevî Sünnî iç içe yaşadığımız için inan ki belli alanlarda birbirimizi incitmeden Kuranımızla, canımızla bu işi buraya kadar getirdik. Ne mutlu Dursun abi gibi bir ön kuşak bu mesleği getirmese idi, bundan vazgeçmiş olsaydı, bizde yapmazdık. İşte Ali Duran Bey babasına özenerek benim çocuğum bana özenerek en az gittiği bir toplumda bir düğüne gittiğinde o sorumluluğu kendi üstünde görüyor. Biz bugün dedeler olarak var isek siz bizi dinliyorsanız siz bizden bir şeyler almaya çalışıyorsanız bizim en büyük müşterilerimiz taliplerimizdir. Bize inananlar var ki biz yaşatıyoruz. Teşekkür ediyorum.

Tolga Volkan Aslan: Kaç tane cem çeşidi var birlik cemlerinin içerisinde?

Deli Baba: 366 çeşit yol var yani Hünkâr Hacı Bektaş-ı Veli 366 tane halifesini güvercin donuna sokmuş. 366 özsoyu (asa) kapıya mimlemiş. Yani bu özsoyu atıyor bu özsoyu nerde toprak atarsa burayı mekân tut demiş. Yani Türkiye'nin dört

bucağına bu özsoyu atmış bu dedeleri göndermiş. Özsoyu nereye göndermiş yaprak açmış burayı mekân tutmuş. Güvenç Abdal da öz suyunu atmış Trabzon Kürtün'de taşın üstünde yaprak vermiş. Özü buraya mekân tutmuş 20 sene kalmış, 20 sene içerisinde Trabzon'u ıslah etmiş Trabzon Akçaabat kalesini yıkmış. Akçaabat kalesinde insan kanı akıtmış. Oradan çıkmış efendim Trabzon içerisine doğru giderken bir güzel kız görmüş. Kız kraliçe imiş. Kraliçeye geçmiş, o kazadan o kazaya minare var kız o minareden ahırı hükmedermiş. Güvenç Abdal'a yolun düşerse bak Trabzon'da o kız kulesinin kapısına kızın resmini yapmışlar. Bunu kim öldürdü diye sorsan "Bunu Güvenç Abdal öldürdü" diyorlar. İşte oradan geliyor. 20 sene kalıp, iki üç çocuğu olandan sonra mübarek adam ben diyor "Hacı Bektaş'a gidiyorum". Karısı diyor ki "Biz haşutla çekiyoruz suyu, sen bu kadar Karadeniz bölgesine hükmeden insansın bize bir su al da nereye gidersen git." "Sen benden su istiyorsun" diyor. "Evet" diyor. Trabzon Akçaabat'ta aha böyle kayaya saplıyor اساسını su geliyor. Ama biraz geç geliyor. "Emrimize hazır olacaktın neredeydin?" diye soruyor suya Güvenç Abdal "Bir çağırdın işittim fakat Beşikdüzü'nün üstünde Sis Dağı var, Sis Dağı bana yol vermedi." diyor. "Yedi kere dolandım sis dağına sisin dumanın karın başından kalkmasın" diyor. Güvenç Abdal Sis Dağı'na oradan o suyun alıyor. "Tamam" diyor "Bana izin var mı?" diyor hanımına. Çocuk çoluğu bırakmıyor, bunun peşinde 38 km buradan Ordu mesafesinde çocuklar peşi sıra geliyorlar. Aha böyle yalı yukarı gidiyor. Çocuklar "Baba bizi bırakma" diyorlar. Karısı "Bizi bırakma" derken bir duman çöküyor. Güvendi Yaylası'nda kimse kimseyi görmüyor. Orada kayboluyor. Kırk gün kırk gece beklemişler orada gelecek babamız diye. Gelmemiş Hacı Bektaş'a gitmiş. Hacı Bektaş da oraya mezarını yapmışlar. Yalancı bir mezar Trabzon'da Güvendi Yaylası'nda mübarek buradan geliyor. Dünya âleminin ne kadar çirkin karısı varsa onun gittiği yerde. Bir çirkin karı almış orada "Sen benim emrimi tuttun ya Hünkâr Hacı Bektaş'a gittin hiç çekinmeden en çirkin karıyı aldın" diyor. Hindistan'dan dünya güzelini buna veriyor. Dünya güzelini alıp geliyor. O kadın da bir gün ağlıyor bu dünyada çocuğu olmayıp da öbür tarafa gidene "ekter" derler. "Allahın rahmeti yok" derler. "Ben çocuksuz mu gideceğim?" deyip ağlıyor. Bir kız çocuğu veriyorlar buna, yanı başında yatıyor orada. Bu Güvenç Abdal, aha bu dünya güzeli, aha bu çocuk yan yana yatan ha bu üç kişi. Güvenç Abdal da bu dünya âleminin güzelliklerini, bu yolları bu izleri kurmuş. Allah onların katerinden (yolundan), didarından cümlemizi, ayırmasın kardeşim. Alevî gün ölümü gün doğumu birbirine kardeşir. Hiç birbirimizden

ayrılığımız yok bizim. Türkiye'nin dört bucağına dağıldık. Türkiye'de mekânlar tuttuk yani bu hûnkarın dervişleri “Bize bir yaylacık yer göster, biz çok naçar yerde kaldık.” diyor. Hacı Bektaş da “Şu Karadeniz'i gezin” diyor. Karadeniz'i gezerken bu yere varıyorlar. Bir türkü var; Ordu'nun Dereleri Aksa Yukarı Aksa, bunu Hünkâr Hacı Bektaş-ı Veli'nin gezen dedeleri söylüyor. “Hünkârım öyle güzel bir yere çattık ki dünya cenneti, sular da yukarı akıyor.” Buraya üç dede gönderiyor. Bir tanesi alayı ile beraber Ünye'ye oturuyor Tacettin oğulları, Sinop tarafına hükmediyor. Ordu tarafına oturanın adı neydi, Hacı İbrahimoglu Trabzon tarafına hükmediyor. Güvenç Abdal bizim babamız da Trabzon'u ıslah ediyor. Yani Karadeniz bölgesini ıslah ediyorlar. Karadeniz bölgesini ıslah ettikten sonra bir gün Yavuz denilen adam çıkıyor.

Tolga Volkan Aslan: Nalcı Alevîleri buralarda var mı veya kimlere deniyor?

Deli Baba: Ünye'nin Göbünalcı köyünde “nalcılar” diyorlar onlar da bizim talibimiz. Padişah “Bana bir nal yap.” demiş Alevî ustasına “ Böyle kuvvetli olsun kırılmasın”. Padişah yetkin imiş nalını almış bürüm büküm etmiş. Alevî de çıkmış eliyle böyle böyle nalı kesiyor. Bu da o kerameti görüyor işte bu nalcı böyle gidiyor. Hâlbuki nalcı değil aynı bizim soydan talibimiz. Terme'de onlara yakın evimiz var. Bir saatlik yaya onların mahallesine varıyoruz.

Tolga Volkan Aslan: Yılda bir kere mi görgü cemi yapılır?

Deli Baba: Bizim şimdi 366 gün içerisinde köye mahalleye bir dede gider. Köylü bir kurban alır. Bu kurbanı kesecekler. Kurbanı keserken görgüde yani çoluk çocuk hepsi bir araya gelir. Alacağın varsa alırsın, borcun varsa veririsin. Vermezsen seni görmez o dede “Hadi eşikten dışarı” der seni kovarlar. Oradan herkes alacağını alır, vereceğini verir. Yani nasıl tavadaki bir yağ gibi erir hepsi bir yere gelir. Böyle Allah Allah nefesleri Allah huzurunda kabul olunur. Yani o görgü yapmadan olmaz. Görgüler yapılır ondan sonra davetler başlar yenilmeye içilmeye başlanır.

Tolga Volkan Aslan: Bunun dışında hangi cemler var?

Deli Baba: Allah'ın kutsal gecesi 124 peygamberin geldiği, gittiği gece Cuma gecesi pazartesi gecesi bugünlerde Alevîler ibadetlerini yaparlar.

Tolga Volkan Aslan: 12 hizmetin hepsini her cemde yapar mısınız?

Deli Baba: Cemaat sıkıntılı değilse ev küçük değilse 12 hizmetin hepsi yapılır. Kısalar ne biliyor musun? Ayağa kalkarlar, “Tevhid” söylerler, peygamberin mersiyesini söylerler, İmam Hüseyin mersiyesini söylerler, İmam Hasanın

mersiyesini söylerler. Böyle el ele tutuşurlar ağlayan ağlar sızlayan sızlar uzun yapmazlar da kısa niyaz hu kısa yaparlar. Cemaat sıkıntılıysa kısa yapılır.

Tolga Volkan Aslan: Cenazelerde cem yapılır mı?

Deli Baba: Cenazelerde bizde yedi gece Allah'ın mübarek gecesi, Hacı Bektaş-ı Veli kırk gün, elli iki gün Sarı İsmail'e bana davet et diyor. Sarı İsmail diyor dört yüz baş koç kabul kurbanı kes, yüz karasığır kes, yani kabirden kalkıp buranın üstüne bindiğinde illa zelliği illa zelliği buyurduğu anda sevgili habibi ismine musamma olan sancağın altına kabir kurbanına binip de gidiyorsun. Haclar kurbanına binip de gitmiyorsun ki... Kabir kurbanı da şu Hz. Hamza'yı yezidin dedesi Ebu Sûfyân ufuk cenginde öldürdü. Peygamber Hz Ali'nin amcası kabir kurbanını o kestirdi. O andan beriye bizim Alevîler keser. Çok fakirse bile komşular ona alır keser. Yedi cuma okunur bizde. Bizim büyükler demiş ki biz elli iki kişi yediremeyiz. Allah'ın mübarek gecesi yedi cumasını, elli ikiye dayamışlar. Yani elli ikinci geceye kadar Kuran'ı okuturlar. Bizim cemimizde kırk–elli iki kabir kurbanı on tane davet olur

Tolga Volkan Aslan: Bunun dışında cem yapılır mı?

Deli Baba: Ben tutarım sene başı daveti yaparım olur. Kurbanlar kesilir istediğiniz zaman yaparsın maddi durumuna göre kurban kesersin olur.

Tolga Volkan Aslan: Kurban tekmillemeyi nasıl yaparsınız?

Deli Baba: “Gerçeğin demine hü mümine ya âli. Eşikte içerde olan mümin, Müslüm, ala etna, babalar, bacılar bu can hak rızası için kurban kesiyor. Bu candan hoşnut ve razı gani teselli misiniz? Cemaat “Hoşnut, razı, gani teselliyiz” derler. Cemaatin de senden razı Allah da razı olsun Ali Muhammed de razı olsun senden Hasan Hüseyin de razı olsun senden diye duasını eder kurbanın sağ ayağını kaldırır. Tekbiri okur. Kurbanı kesene de dua edilir. Kurbanın kemiği kırılmaz lokması alınır. Naylon kâğıdın içerisine konularak ev sahibine de beşikteki çocuğa da dedeye de aynı lokma verilir.

7.1.3. Ordu- Gürgentepe Tikenlice Köyünde Birlik Cemi Uygulaması

25.07.2010 / Ordu-Gürgentepe / Ordu- Gürgentepe Tikenlice Köyü Birlik Cemi

Ordu – Gürgentepe de Cem uygulaması ‘‘Akşam duası’’ denilen hizmetle başlamaktadır.

Akşam Duası:

Meydan bacısı seccadeyi getirir. Gözcü Baba cemaate hitap eder; babalar marifete, bacılar Muhammet’e salâvat deyince, yarım daire şeklinde oturan babalar iki dizi üstüne gelir. Bacılar da ikinci sırada yine yarım daire şeklinde ayakta durmaktadırlar. ‘‘Salâvat-ı şerife’’ (Allahümme Salli Ala Seyyidina Muhammed’in ve Ala Ali ve Sahbbini ve Sellim) okunur herkes ayağa kalkar ve dara durur. Meydan bacısı, gözcü babanın da yardımıyla seccadeyi serer ve serilirken de ‘‘Lafeta İlla Ali La Seyfe İlla Zülfikâr Ayeten Nasrun Minallahi ve Fetvun Garip ve Beşşiril Mminine ya Allah, Ya Muhammed, Ya Ali, Ya Prler, Pîri Hünkâr Hacı Bektaş-ı Veli Kaddes-Allah sırrihl-Aziz denir. Meydan bacısı seccadeye Allah, Muhammed, Ya Ali diyerek üç defa secde eder ve abdest suyunu getirir. Dedenen başlayarak sırayla suyu dolandırır ve ikinci sırada ayaküstü duran bacılara da suyu ulaştırır. Bu su işlemi devam ederken bütün cemaatte hep bir ağızdan dedenin başlatmasıyla ‘‘Allahümme salli Ala Seyyidina Muhammed’in ve Ala Âlini ve Sahbbini ve Sellim’’ diyerek Salâvat-ı şerifeyi okurlar. Su hizmetini bitiren bacı meydana gelir dua almak üzere dara durur, dede onun hizmetine dua ettikten sonra yerine çekilir. Ardından dede cemaate ‘‘Tevbe İztifar’’ veririr.

Günü günü hata eylemektir işimiz
Tövbe günahlarımıza estağfurullah
Muhammet Ali’ye bağlıdır başımız
Tövbe olsun günahlarımıza estağfurullah

Hasan Hüseyin nur içinde nur ise
İmam Zeynel sır içinde sır ise
Eğer zmzde benlik var ise
Tövbe olsun günahlarımıza estağfurullah

Muhammet Bakırın izinden ıkma
Yükünü Cafer’den tut gayriye bakma
Sanma sana kârdır gönüller yıkma
Tövbe olsun cemi cümle gnahımıza estağfurullah

Şu Bizim sevdiğimiz Musa-ı Kazım
İmam Rıza'ya vardır niyazım
Eksik noksanlık kusurla bizim
Tövbe olsun günahlarımıza estağfurullah

Muhammet Taki ile varalım şah'a
Ali Naki emekleri vermeye zay'a
Ettiğimiz kem işlere et huya
Tövbe olsun günahlarımıza estağfurullah

Hasan ol askerinin gülleri bite
Mehdi gönlümüzün gamını ata
Ettiğimiz yalan koya gıybeta
Tövbe olsun günahlarımıza estağfurullah

Gökten yağar rahmet yağışlar
Rabbim sana ayan beyan her işler
Kul kusur işler Sultan bağışlar
Tövbe olsun günahlarımıza estağfurullah

Derviş Süleyman'ım Bağdat Basıra
Böyle zamana kaldık böyle asra
Keremler kanisin la ilahe âlemin kalma kusura
Tövbe olsun günahlarımıza estağfurullah

Bismillahirrahmanirahim

La feta İlla/ Âlidir Sırrı Süphanımız
La feta İlla/ Âlidir kudret varımız
La feta İlla/ Âlidir okuduğumuz Kuranımız
La feta İlla Ali İlla Seyfe İlla Zülfikar
Vel a ve la kuvvete illa kudrete/ illa hidayete illa Billahil
Ali'yül azim
Nebi Hakkı Muhammed Mustafa
El Hasanı ve Hüseyini Mücteba
El şehid'i fi deşti Kerbelâda
tiz sata müz reya te la mü selam
El'aman, El aman
min zevalli ya kadim el ihsan
Hak Allahümme Salli senden bir kal'a yaptım
Cinlerin perilerin ve ruhların
Kerbelâda hanedanı Ehlibeyte kast edenlerin
Ali evladına düşmanlık edenlerin yolumuzdan azanların
Ağızlarını bağladık dillerini kitledik
Muhammed'i mühür Ali'yi kilit eyledik
Sen bağladın sen sen kilitledin ey kadir kudret sahibi Allah Allah
Allahım senden medet mümin kullar olsun sana emanet sen sakla sağ selamet
Bismillahirrahmanirahim
İhlâs Süresi okunuyor ve Fatıha Süresine bağlanıyor.

Dede cemaatle bir süre sohbet eder ve daha sonra ceme geçilir.

Birlik Cemi

Dede ortada yanında dikme dede, yanında ana-bacı vardır.

Meydan bacısı ve İmat Baba dedenin karşısına gelirler. Babanın bir elinde asa bir eli ile bir ucundan ana bacının tuttuğu postu (katlı biçimde) tutmaktadır. Önde erkekler diz çökmüş vaziyette (sağ el üstte sol el altta göğüs üzerinde) yarım daire şeklinde, arkada kadınlar ayakta durmaktadırlar.

Dede: Gerçeğe Hö, Desturu pîr Allah Allah

Hari marifet, sırrı hakikat, altı sır ola, üstü nar ola, meydancı babanın dünya güzelinin, Hünkâr Hacı Bektaş-ı Veli'nin, ecdadımız Güvenç Abdal'ın ümmeti adına hö ya Ali. (Cemaat bu sırada sürekli olarak Allah Allah demektedir.)

İmat Baba ve meydan bacısı postu öptüler daha sonra yere sermeye başladılar. Asa bu arada hala imatın elinde idi.

İmat Baba: Ta ezeldendir Muhammed Ali'nin dostu, Zülfikar vardır belinde düşmana kasti, kırklar meydanına serilidir Hünkâr Hacı Bektaş-ı Veli postu

Güvenç Dede: Saklıya, bekliye, gözetliye...

Dikme Dede: El suyunu al dedi. (Ana'dan başlayarak diyerek bir dua okudu)

El suyu tasın içinde ortaya geldi. Meydan bacısı önce Ana-bacının sonra Dikme Dede'nin en sonda dedenin ellerini tasa sokmalarını sağladı. Her seferinde Meydan bacısı da elini tasa soktu. Sonrasında bu kişilerin ellerini öptü. Daha sonra bunu salondaki herkese uyguladı. Eğer el sürenler kendisinden büyükse onların elini, eğer küçük veya yaşıtı ise kendi elini öperek işleme devam etti. Bu arada su hizmeti devam ederken hep bir ağızdan Salâvat-ı Şerife okunur. Allahümme Salli Ala Seyyidina Muhammed'in ve Ala Ali ve Sahibini ve Sellim denilir ve hizmet bitene kadar devam edilir. Meydan bacısı sırayı tamam ettikten sonra gözcü baba ile kendisinin de abdestini yeniler ve yerine çekilir.

Bittiğinde Güvenç Dede bir dua okudu. Aynı anda Meydan bacısı tası ortaya getirdi. İmat ve Meydan bacısı secde edip dedenin önünde postu öptüler.

Dikme dede bekçi dedi ve bir başka kişi daha ayağa kalktı. Güvenç Dede dua okudu.

Güvenç Dede: Allah Allah içirimiz kale ola, dışarımız sitar ola, sen bizi sakla, Hz Hünkâr efendimiz seni saklıya beklîye Gözcü Karaca Ahmet'in ümmeti arzına.

Güvenç Dede: Allah Allah darın divanın kabul ola anan, atan, pirin Mikâîl'den şefaât bulasın höö ya Ali dilli başlısın

İmat Baba : (Ayakta esasına eğilerek) Gerçeğin demine hö mümine ya Ali eşikte içeride olan babalar, bacılar, birbirinizden hoşnut, razı, gani teselli misiniz? (Bu arada meydan bacısı içeri gitti)

Cemaat: Hoşnut gani teselliyiz.

İmat Baba : (Asaya eğilerek) İsteği olan istesin, yarası olan sızlasın, er meydanı pîr meydanı, ker meydanı, aşığa mana, mümine nişan (ellerini öptüler) şah aşkına şah nişan (ellerini öptüler) asamı elime aldım, pirim Mikâîl'i kalbimde bildim şu cemaate bir sual sordum, ikrarınızı aldım inkârınızı boynunuza saldım sağ olana Muhammed'e salâvat.

Güvenç Dede : (Dede konuşurken erkekler secdeye eğilip başparmaklarını dua boyunca öperler kadınlar arkada ayakta başparmaklarını sürekli öperler.) Eşkin meşkin ola, meşkin müşk ola, hak teala cesedine can verdi baba, kalbe iman verdi. Çenen talip, dilin mürşid, erenler meydanında Muhammed Ali postunda mürşid huzurunda ne gördün ne işittin?

İmat Baba: Aynı pozisyonda "Allah Allah er gördüm, pîr gördüm, eksikliğimi aldım dergâha geldim alın malımızı gösterin yolumuzu hak versin imanımızı aman medet Mürvet kanımız içeri akar dışarı akmaz. Medet mürüvvet pîrdendir.

Güvenç Dede : (Cemaat secdeden kalktı.) İkrarda imanda, deste demanda, yıkmada yapmada, ağlatma da güldürme de, ev halinde gönül halinde, konun komşu halinde, niceleri ilk baba. Er hak mı, pîr hak mı, aşna müsâyip, çindeş meşref, dört kapı, kırk makam, üç sünnet, yedi farz, bin bir menzil hak baba şeriat, tarikat, marifet sırrı hakikat hak mı ananelerimize göre yedi gün Hızır orucu, kırk sekiz perşembe, üç gün masum pak, on iki gün muharrem hak. Konun komşun ile küslükleri yok ederek hak Muhammed Ali meydanında mürşit huzurunda yılda bir görgü hak baba. Hakk'a Hak diyenin bereyi bekleyenin demine hö mümine ya Ali. Eşikten içeride olan babalar

bacılar, mümin, Müslim ala etna Muhammed Ali postunda oturan İmat baba, Gözcü baba cümlelenizin vekili oldu sizleri temsilen Muhammed Ali postuna çıktı. İmat babadan hoşnut, razı, gani teselli misiniz bu makama layık mıdır?

Cemaat: Hoşnut, razı, gani teselliyiz.

Güvenç Dede: İmat baba cemaatin sana rızalık verdi, bu makama layık gördü. Sende cemaatinden rıza mısın?

İmat Baba: Yol razı olandan ben de razıyım.

Güvenç Dede: Dışardan bir isteklin olursa darığan, tercümanığan, kuzuğan, kurbanığan razı mısın?

İmat Baba asayı öptü

Güvenç Dede: Kul kuldan razı olsak, Allah cümlemizden razı olsun.

Cemaat: Allah Allah

Güvenç Dede: Tunç gönülleri mum eylesin, mum gönüllerimizi nur eylesin. (cemaat Allah Allah diyor.)

Güvenç Dede: Kalkın

Cemaat kalktı İmat Baba asaya doğru eğildi.

Tevbe iztifar duası okur.

Güvenç Dede: Cemaat beraber, La İlahe İllahlah, Hak Pirsin Muhammeddir Resurullah bir daha diyelim La İlahe İllahlah Hak pirsin Muhammeddir Resurullah Aliyen Veliyullah Veliyen Aliyullah tövbe olsun günahlarımıza estağfurullah

Cemaat: Estağfurullah

Güvenç Dede: Günah kıldık hüda için bağışla tövbe olsun günahlarımıza

Cemaat: Estağfurullah

Güvenç Dede: Muhammed Mustafa, Aliyel Mürteza, Hasanı Mücteba, Hüseyini Kerbelâ, İmamı Zeyneli, Muhammed Bakır, Caferi Sadık, Hüseyini Kazım, İmam

Rıza, Taki Naki Askeri Mehdi yüzü gözü hürmetine bağışla tövbe olsun günahlarımıza estağfurullah

Erkekler secdeye eğildi.

Güvenç Dede: Direk ola, dayak ola, şaşırmaya düşürmeye, şaşandan düşenden can aldın eşkine Allah Allah. (Cemaat kalkar dua devam eder.)

Güvenç Dede: Evet saka suyumuz gelsin. (Dede postun üstüne geldi ana bacı bir tepside iki bardak taş ve kaşık getirdi su ve şeker dua ederek karıştırdı üç bardak kahve fincanı)

Güvenç Dede: Kerbelâ'yı deşti bundan, can verenler içti bundan, aktı gözüm yaşı sebil oldu, sakka İmam Hüseyin. Bağış olsun içenlere, Allahümme zeyid. (diyerek önce meydan bacısına su verdi sonra İmat Baba'ya üçü tepsiden tuttu)

Cemaat: Kör olsun sana zeyid

Cemaat kalktı erkekler önde el ele tutuştu bacılar arkada cemaat sağa sola sallanıyor

Eşkile bir Allah

Şunca yıllar ne yatarsın uyan ya Muhammed uyan
Sahabelerin salın getirsin uyan ya Muhammed uyan
Hak la ilahe illallah(2) Hak Muhammed Resullulah
Aliyullah Veliyullah(2) Hak mürşid-i Kamil'ullah

Seninle yatanlar uyandı âlem nuruna boyandı
Ümmetler sana güvendi uyan ya Muhammed uyan
Hak la ilahe illallah Hak muhammed Resullulah
Aliyullah Veliyullah Hak mürşid-i Kamil'ullah

Cümle kuşlar ötmedi mi kavil karar etmedi mi
Mevlam destur vermedi mi uyan ya Muhammed uyan
Hak la ilahe illallah Hakmuhammed Resullulah
Aliyullah Veliyullah Hak mürşid-i Kamil'ullah

(Âşık)Derviş Yunus söyler sözü kan yaş döker iki gözü
Evvel ahır kurtar bizi uyan ya Muhammed uyan
Hak la ilahe illallah Hakmuhammed Resullulah
Aliyullah Veliyullah Hak mürşid-i Kamil'ullah

Güvenç Dede: Muhammed'in sırrına, Ali'nin nuruna, yol Tarık aşkına, diyelim
Allah Allah höö

Saka suyu dağıtılır. Su içilirken Kerbelâ Mersiyesi okunur.

Su vermediler ol cana içe idi kana kana
Fatıma ana yana yana şah Hasan şah Hüseyin
Ah Hüseyin vah Hüseyin Kerbelâda şehid olan
Şah Hasan (Şah) İmam Hüseyin

Kerbelâya yağmur yağdı dertli sinem
Yana yana ağlayalım Şah Hasan Şah İmam Hüseyin
Ah Hüseyin vah Hüseyin Kerbelâda şehid olan
Şah Hasan Şah İmam Hüseyin

Yatırdılar Kerbelâ içinde nurlar yağdı siyah saçında
İki elleri al kan içinde Şah Hasan İmam Hüseyin
Ah Hüseyin vah Hüseyin Kerbelâda şehid olan
Şah Hasan Şah İmam Hüseyin

Gelsin bizim ile gelenler, Kerbelâda şehit olanlar
Şah Hasan Şah İmam Hüseyin
Ah Hüseyin vah Hüseyin Kerbelâda şehid olan
Şah Hasan Şah İmam Hüseyin

Kerbelâ'da derin kuyu kâfirler vermedi bir içim suyu
Ol masumlar Ali soyu Şah Hasan Şah İmam Hüseyin
Ah Hüseyin vah Hüseyin Kerbelâ'da şehid olan
Şah Hasan (Şah) İmam Hüseyin

Kerbelâ'dan aşırıldılar akılcığın şaşırıldılar
Sağ kolunu düşürdüler Şah Hasan Şah İmam Hüseyin
Ah Hüseyin vah Hüseyin Kerbelâda şehid olan
Şah Hasan Şah İmam Hüseyin

Ali bindi ol düldül ata hem Kanber önünde bile
Gözyaşlarını sile sile Şah Hasan İmam Hüseyin
Ah Hüseyin vah Hüseyin Kerbelâda şehid olan
Şah Hasan İmam Hüseyin

Âşık Yunus söyler sözü kan yaş döker iki gözü
Ağlar Muhammed'in kızı Şah Hasan İmam Hüseyin
Ah Hüseyin vah Hüseyin Kerbelâda şehid olan
Şah Hasan Şah İmam Hüseyin

İki kere

Esselatü vessalamün aleyke ya Resullah
Rahmetullahi Şah Hasan İmam Hüseyin
Esselatü vessalamün aleyke ya Habibullah
Rahmetullahi Şah Hasan İmam Hüseyin

Esselatü vessalamün aleyke Ya seyyid eveliyin
Rahmetullahi Şah Hasan Şah İmam Hüseyin

İmat Baba dedenin karşısına bir bardak fincan ve sürahi ile geldi geldi

Güvenç Dede: Hüseyin'in sırrına, Muhammed'in nuruna, yol tarik aşkına, sinsine katerine, ehlibeytin çektiğimiz çilelerin diyerek konuşuyor, cemaat Allah Allah diyor.

İmat suyu doldururken dede bardağı aldı.

Güvenç Dede: Kerbelâ'yı deşti bundan, can verenler içti bundan, aktı gözüm yaşı sebil oldu, sakka imam Hüseyin kendi eliyle imata içirdi, imat dedenin elini öptü baş olsun içenlere Allah Allah

Güvenç Dede: Allahümme zeyid

Cemaat: Kör olsun sana zeyid

Edep erkân götüre, sır ola herkes makamına otura. Kiblegâhımız Muhammed Mustafa, secdegâhımız Aliyel Murtaza, canı başı hak yoluna vermişiz. Allah Allah yürüyenler için. Dikme dede bağlama tutar gibi asayı tutuyor. Cemaat birbirine niyaz ediyor. Dede nefes okuyor.

Zikir

Allah la ilahe illallah aziz Allah, celil Allah, kani Allah, kadir Allah la ilahe illallah.
Entel hadi, Veysel Hak, Veysel Hadi, illahü alim hüü hüü deyince tevhid başlar
cemaat hüü ederken aşık şu dûvaz-ı İmamı okur:

Meded ya Allah meded gel dertlere derman eyle
Yetiş ya Ali Muhammed gel dertlere derman eyle
Hasan Hüseyin meşkine hidayet eyle düşküne
Zeynel Abidin aşkına gel dertlere derman eyle
İmam Bakır'ın katına Cafer'in ilmi zatına
Musa Kazım hürmetine gel dertlere derman eyle
İmam Rıza'ya varalım Takiye yüzler sürelim
Göster cemalin görelim gel dertlere derman eyle
Biz Naki'nin aşıkıyız, Akberi'nin kemteriyiz
Tüm günahlardan beriyiz gel dertlere derman eyle

Sen aşk ile dilek dile Muhammed mehdi gele
Dedem oğlu secde kıla gel dertlere derman eyle
Hü diyelim ya Ali canda Mihmanımsın Ali
Alemlerin umudusun Pir Hacı-Bektaş-ı Veli .
Allah, Allah, Allah
Zikir le ilahe illahlah cemaat hü çekiyor.

Güvenç Dede: Ya Allah, meşk ile on iki İmam

İmat, bacı ile meydana geldi. İçeri girdi, selam verdi. Dede “esalamun aleyküm ve rahmetullah selam” diyor. Cemaat “Aleyküm selam” diyor.

“Dede semah diyor”

Yörük olur gönül kuşu
Evliya söyletir başı
Hizmetini bilen kişi
İrfanda niyaz eylesin
İnsin Hakk’a secde eylesin

Bu irfanı bilen gelsin
Ali katarına girsin
Tecelleye yüzler sürsün
İnsin Hakk’a secde eylesin

Dara duran bacılar
Görmesin ağrı acılar
Yol oğlu müslüm bacılar
İrfanda niyaz eylesin

Ali katarı bu katar
İnşallah kırklara yeter
Erenler de semah tutar
İnsan Hakk’a secde eylesin

Kurban olam dünya fani
Veren alır bir gün canı
Kusura kalmayan Ali
İrfanda niyaz eylesin

Şah Hatayı’ m oldu tamam
İşte geldi sahip zaman
Şeyh Sofi de oniki imam
İnsin Hakk’a secde eylesin

İmat Baba ve meydan bacısı geldiler, semaha durdular. Son kıtada “Ya Hatayi’m böyledir gülüm serverim.” derken semahı bitirip, dedenin karşısında secde ettiler. Meydan bacısı İmat’ın elini öptü. Cemaat niyaza devam etti.

Cemaat hep beraber Allah Muhammed ya Ali derken meydan bacısı postu silermiş gibi yapıyor ve post topluyor.

Desturu pir Allah Allah

Güvenç Dede: Sır ola ecdadımız Güvenç Abdal.

İmat Baba: Elif Allah, bin Muhammed, cim Cebrail, ayın Ali, Pîrimiz Hünkâr Hacı Bektaş-ı Veli, semahlar döne günahlar yana aşk ile diyelim Allah Allah

Güvenç Dede: Cemimiz mübarek ola diyor, İmat, Dede’nin elini öpüyor.

Güvenç Dede: Gıyam muradı İmam Hüseyin efendime Sıtk ile oku farzı ilahiyi

İmat Baba: Sıtk ile okurum farzı ilahiyi, severim gül yüzlü Şahı, budur Fatma, Fatma anamızın darı divanı dua edin erenler rabbimden olsun ihsanı.

Güvenç Dede: Hö Ali, ber cemali Muhammed Mustafa, Pîr kemali İmam Hasan, İmam Hüseyin Allah ibadetlerimizi kabul eylesin davet sahibinin davetini kabul eylesin.

Son niyazlaşma da bekçide ayağa kalktı diğerleri oturuyor.

Dikme Dede: Seyidi kâinat Muhammet Mustafa salâvat. Kuran okuyor sonunda herkes oturuyor ve Fatiha suresine bağlanıyor.

Bende Şu Dünyaya Geldim Geleli

Esenyurt Cem Evinde
İmdat Dededen alınan kayıt

Derleyen : T.Volkan Aslan
Notaya Alan : T.Volkan Aslan
Derleme Tarihi : 17.02.2011
Notalama Tarihi : 15.04.2011

Hey do st

Ben de şu-dün ya-ya gel-dim ge le li ge le-li

SAZ..... Ema net te bi don gey mi şe

gey mi şe dön düm dost çık tı sa hi bi ne a man

A man al dı e e lin den e.....

Bende Şu Dünyaya Geldim Geleli

-2-

20

vi ra neden uy-luk yay-mı şa m yay-mı şa dön düm

22

dost

SAZ.

24

27

A-ma

30

n Ab dal pir sul tanın bu dün

32

Budün ya fa ni

34

Baş tan ba-şa kim-ler sür-dü bu sür dü bu dev

36

ra nı-nı o dostun-söz leri aman aman in cit ti

Bende Şu Dünyaya Geldim Geleli

-3-

39

in cit ti be ni Yüce dağ ba şın da aman aman

42

don mu şa don mu şa

44

döndüm

-1-

Ben de şu dünyaya geldim geleli
Emanetten bir don giymişe döndüm
Çıktı sahibine aldı elinden
Viranede uyluk yaymışa döndüm

-2-

O yar geldi geçti ge'i bakmadı.
Hendekler kazdırdım sular akmadı
Çok yuva bekledim cücük çıkmadı
Boş yuva beklemiş yoz kuşa döndüm

-3-

Abdal Pir Sultanım bu dünya fani
Baştan başa kimler sürdü bu devranı
O dostun sözleri incitti beni
Yüce dağ başında dommuşa döndüm

Evvel Erkan İle

Eseyurt Cem Evi
İmdat Dede

Derleyen : T.Volkan Aslan
Notaya Alan : T.Volkan Aslan
Ersin Killik
Derleme Tarihi : 17.02.2011
Notalama Tarihi : 15.04.2011

♩ = 96

-1-

Evvel erkan ile evvel yolunun
Gelsin hizmet ehli hizmet eylesin
Yaradanım yardım etsin kuluna
Gelsin hizmet ehli hizmet eylesin

-2-

Dolduğumuz evler dol'olsun nurdan
Bizde böyle gördük uludan pirden
Yardımcımız olsun ol şah-ı merdan
Eylesin erenler semah eylesin.

-3-

Semah eyleyenler haslar hasıdır
Semah eylemeyen hakkın nesidir
Abdal Pîr Sultan'ım er nefesidir
Eylesin erenler semah eylesin.

İrfanın Bilen Gelsin

Esenyurt Cem Evinde
İmdat Dededen alınan kayıt

Derleyen : T.Volkan Aslan
Notaya Alan : T.Volkan Aslan
Derleme Tarihi : 17.02.2011
Notalama Tarihi : 15.04.2011

♩ = 96

SAZ

Yö-rük o lur gön ül ku şu

Ev li ya söy le tir ba şı

İr fa nı mı bi len ki şı

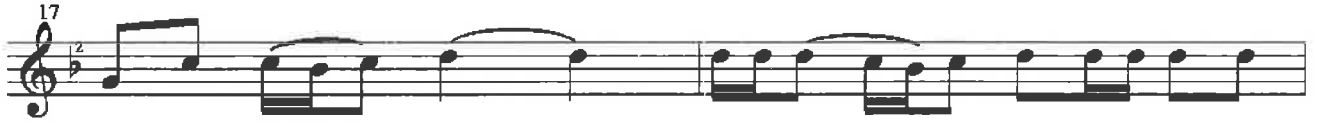
İr fan da ni yaz ey le sin

in sin hak ka sec dey le sin

İrfanını Bilen Gelsin

-2-

ir fa nı m bi len gel sin

A li ka ta rı na dır sun

Eh li bey te yüz ler sür sün

İr fan da ni yaz ey le sin

in sin hak ka sec dey le sin

-1-

Yörük olur gönül kuşu
Evliyalar söyletir lesini
İrfanını bilen kişi
İrfanda niyaz eylesin
İnsin Hak'ka secd eylesin

-2-

İrfana gelen bacılar
Görmesin hali acılar
Yol ehli müslüm bacılar
İrfanda niyaz eylesin
İnsin Hak'ka secd eylesin

-3-

İrfanını bilen gelsin
Ali katarma durum
Ehli beyte yüzler süsün
İrfanda niyaz eylesin
İnsin Hak'ka secd eylesin

-4-

Ali katarı bu katar
Meclisimiz kırklar örter
Evliyalar semah tutar
İrfanda niyaz eylesin
İnsin Hak'ka secd eylesin

-5-

Kul Budala dünya fani
Veren ahır tatlı camı
Kusura kalmayan Ali
İrfanda niyaz eylesin
İnsin Hak'ka secd eylesin

7.2.4

Medet Senden Medet

Esenyurt Cem Evi
İmdat Dede

Derleyen : T. Volkan Aslan
Notaya Alan : T. Volkan Aslan
Derleme Tarihi : 17.02.1011
Notalama Tarihi : 15.04.2011

Me det sen-den me det ey -mür vet ka ni Ya Mu ham met sa na

im da da gel dim kar lı-dağ lar gi bi yı ğın gü na hım

Ya muha met sa na im da da gel dim

-1-

Muhammettir gönlümüzün aynası
Salavat verenin nur olur sesi
Onsekizbin alemin Mustafası
Ya Muhammet sana imdada geldim

-2-

Muhammet din için çekmiş emekler
Salavat ver kabul olur dilekler
Cennetin kapısını taçar melekler
Ya Muhammet sana imdada geldim

-3-

Kabenin kapısı bina yapısı
İman etse asilerin hepsi
Beş vakit okunur Ayet-el Kürsi
Ya Muhannet sana imdada geldiğm

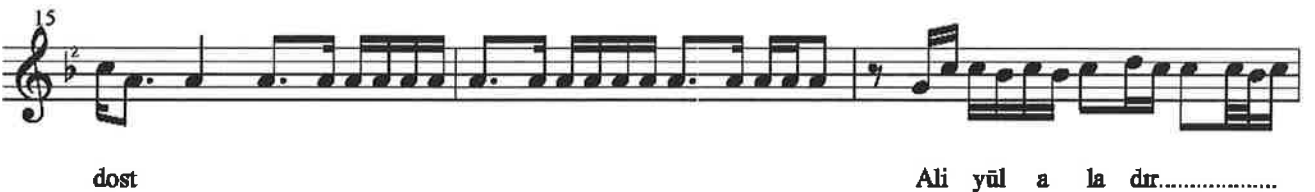
7.2.5

Sefa Geldiniz

Ordu-Gürgentepe
Alişan Göktepe

Derleyen : T.Volkan Aslan
Notaya Alan : T.Volkan Aslan
Derleme Tarihi : 23.07.2010
Notalama Tarihi : 17.03.2011

$\text{♩} = 90$

Sefa Geldiniz
-2-

Akıt-ın gö zün de kani.... le yaşı Hazre ti hü se yin.....

ser çeş me baş 1..... cenne ti a la ya sefa gel di ni..... iz

se fa gel di niz do st do st a-lim dost

-1-

Nerden nasip ettiniz geldiniz dostlar
Nerden nasip ettiniz geldiniz canlar
Erenler cemine sefa geldiniz
Erenler cemime sefa geldiniz
Galmadı takatım tükendi sabrım
Kırklar cemine Sefa Geldiniz

-3-

Ötüşür Bülbüller Hu ba avazına
Ötüşür Bülbüller Hu ba avazına
Kurban Olam Baharına yazına
Kurban Olam Baharına yazına
Hz Fatma Alinin eşi
Erenler Cemine sefa Geldiniz

-2-

Aliyül aladır kırkların başı kırkların başı
Akıtın Gözümde kan ile yaşı
Hazreti Hüseyin serçeşme başı
Ceneti alaya sefa geldiniz
Sefa geldiniz dost dost

-4-

Güvenciyem böyle Bizim İşimiz
Güvenciyem Böyle Bizim İşimiz
Kırklar Meclisinde Engür ezeriz
Engür Ezeriz
Hz Hünkâr Bizim Pirimiz
Cenneti alaya Dostlar Sefa Geldiniz.

Sırrıdır Ali

Ordu-Gürgentepe
Alişan Göktepe

Derleyen : T.Volkan Aslan
Notaya Alan : T.Volkan Aslan
Derleme Tarihi : 23.07.2010
Notalama Tarihi : 15.03.2011

E- ze li ne..... ze- lin e be di bil lâ h (Saz.....)

ku-du ret kan di li ninde nu-ru dur a li

geç-tin ari ol ga ni pa di şa h

hak-kın yo lu sır-rı dır a li..... a li

-1-

Ezeli ezeli ebedi billah
Kudret kandilinin de nurudur ali
Geçtin ari ol gani padişah
Hakkın yolu sırrıdır ali

-2-

Aş yüzünde aslan gördü Muhammed
Hatemin ağzına verdi nahmet
Bu sırrın aslına erdi Muhammed
Erenlerin sırrıdır Ali

-3-

Onda türlü türlü cilveler oldu
Üçler Beşler Kırklar Yediler Geldi
Bu Cemden Nasibin alanlar aldı.
Alanların sırrı dur Ali Ali

-4-

Genç Abdalım bildim sevgi sıracı
Sık gel yakm olur güruhu Naci
Evliyanın Embriyanın sırtacı
Er Hacı Bektaşî Velimin Sırrıdır Ali

Notlar : 1- 5 zamanlı olarak çalınan eserin özellikle karar bölümlerinde bariz yavaşlamalar yapılmaktadır.

2- Tapşırma veya Şah beyiti olarak nitelendirilen bölümde Genç abdal ismi kullanılmaktadır. Ancak bu eserin Genç Abda'la ait olduğunu göstermemektedir. Bölgede Güvenç Abdal'ın, Genç Abdal olduğu söylenmektedir. Nefeslerin son beyitinde Güvenç Abdal ve Genç Abdal isimleri ku llanılmaktadır.

7.2.7

Semah (Güvenç Abdal, Gürgentepe, Çarh Semahı)

Ordu-Gürgentepe
Alişan Göktepe

Derleyen : T.Volkan Aslan
Notaya Alan : T.Volkan Aslan
Derleme Tarihi :23.07.2010
Notaama Tarihi : 14.04.2011

♩ = 90

A li do..... st

ver di i ki rar lar yar dur mam der-se... n

mür şı-di ne m ri ne i ta t ey le

har ram he lal de me z bul du ğun yer sen

Mü min lik da va sın dan fer a gat ey le

e l aman..... var yü rü yü rü.

Semah
-2-

Sar fet tik bu yol da el de ki va rı

Kud retin var sa haca var ma ya

Gö-nülBey-tul lah tur zi ya ret ey le

.....var yü rü yürü

des tur ol sun yü rü ye lim ga zi ler gö nül hak gör dü gü ye re herdemar zu lar hü

Semah
-3-

♩ = 105

Semah
-4-

§

-1-

Verdiğin ikrarda yar durma dersin
Mürşidin emrine itaat eyle
Haram helal demez bulduğun yersen
Müminlik davasından feragat eyle
El aman aman var yürü yürü

-2-

Sarfettik bu yolda eldeki varı
Kudretin yoksa Haca varmaya
Gücü Beytullah tır ziyaret eyle
Hele Leyla Leyla var yürü yürü

-3-

Ördek ördek yeşil ördek
Kanadım düşür ördek
Çift gittin tek geldin
Hani semin eşim ördek
Ördekler göle döndü
Göz yaşlarım sele döndü
Yar gideli üç gün oldu
Ovalar çöle döndü
Hele Leyla Leyla

Not :

1- Ölçülerde ki ritmik değişiklik Alişan dedenin okumasından kaynaklıdır. Okunduğu gibi notaya alınan ezgi de bazı bölümlerde yavaşlama ve hızlanma olmaktadır.

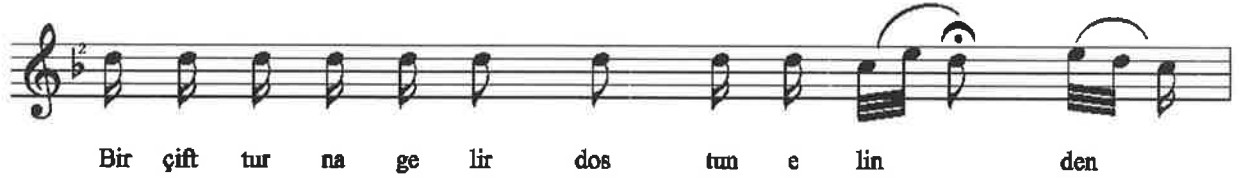
2- 3. kıta melodik olarak değil şiir biçiminde okunmaktadır. Alttaki melodi çalmaya devam ederken (serbest bölüm bir ölçü kabul edersek 65 ile 76. ölçü arası) üstte şiir okunmaktadır.

3- Özellikle ağırlama bölümlerinde ölçülerde esneme (yavaşlama) vardır.

Bir Çift Turna

Ordu-Gürgentepe
Alişan Göktepe

Derleyen: T.Volkan Aslan
Notaya Alan : T.Volkan Aslan
Derleme Tarihi : 23.07.2010
Notalama Tarihi : 14.04.2011

-1-

Bir çift turna gelir dostun elinden
Öter garip garipte bizim ellerde ellerde

-2-

Cevrilir Cevrilir de yar yar güle konmaya
Korkar ki yad avcılar var yollarda yollarda
Dost sakın ey sevdiğim derun kışdır
Yağmur Yağdı ciğerlerim üşüdür
Konup göçmek evliyalar işidir
Konup Göç ki söylenesin dillerde dillerde

-3-

Eşinden ayrıldında nedir fergatın
Çık yıl budağında bir sema tutun
Orda Güvenç Abdalın var evrah uzadın
O geçirir bizi coşkun çaylardan sellerden

Ya Ali

Ordu-Gürgentepe
Cemal Göktepe

Derleyen : T.Volkan Aslan
Notaya Alan : T.Volkan Aslan
Derleme Tarihi : 23.07.2010
Notalama Tarihi : 15.03.2011

$\text{♩} = 72$

Se nin aş-kın beni be ni e de bili ne

kay -na ya-gay na ya dol dum ya A li

ak-ol dum ni-ye

iki ci han da koynum da- ip ko pan

gel di m ya A li

A li A li A li A li A li

Ya Ali

-2-

15
Koynum-da ip ko pa n gel dim ya A li

17

19

21 Serbest
Er ha- cı bek taş veli nin sır rı dır a li a li dos t

22
ga vuş tu ran şa hu mer dan a li pi ri hün kâr bek ta ş veli

23
cüm le ni zin mu ra dı nı ve ri r

24
bu ke rem ka ni di ye lim Al lah A lah

Ya Ali

-3-

-1-

Senin aşkın beni ebedin ile
Kaynaya kaynaya doldum ya Ali
Hak olduk kul diye iki cihanda
Koynunda ip kopan geldim ya Ali

-2-

Bir zaman Zülfikâr bir zaman düldül
Selman olur idi hizmette deli
Açıldı derasan mürşîdi kâmil
Eyle bir aslan süphan ya Ali

-3-

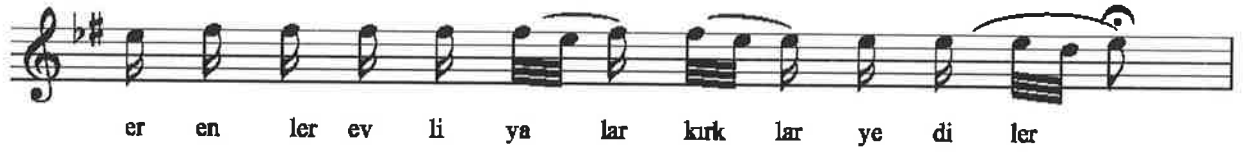
Haydar adın ilmin kürzünü satan
Sahabatı seni cümlesi anar
Merdan Ali sana en yakışan
Binbir adın kerar süphan ya Ali

7.2.10

Kurban Tekmillemesi

Esenyurt Cem Evi
Hızır Ceminde
Güvenç Dededen alınan kayıt.

Derleyen : T.Volkan Aslan
Notaya Alan : T.Volkan Aslan
Derleme Tarihi i: 10.04.2011
Notalama Tarihi : 05.05.2011

on iki im am lar..... kur ba nı yam ben.....

kur ba nı yam ben

-1-

Erenler-Evliyalar Kırklar Yediler
On iki imamların kurbanıyım ben
Okundu tekbir yönüm kibleye
On iki imamlar kurbanıyım ben

-3-

Yılda yedi kere yünüm kırktılar
Lokmamı libah libah dağttılar
İbrahim'in sürüsüne kattılar
On iki imamlar kurbanıyım ben

-2-

Anam kısır koyun atam Cebraîl
Nefesinde oldum hükmüyle Celil
Bilendi bıçaklar misali Halil
On iki imamlar kurbanıyım ben

-4-

Sakalak koç ile bile yayıldım
Feriştahlar çekti orada sayıldım
Hak emriyle yeri göğü doyurdu
On iki imamlar kurbanıyım ben

-5-

Derviş Ali nahak kanımı dökmem
Hak için ölmeyi kasevet çekmem
Pirim gelmeyince postumdan çıkmam
On iki imamlar kurbanıyım ben

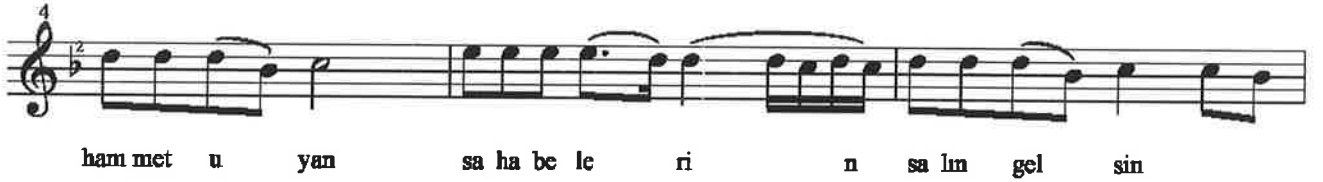
Not : Tekmillemeye deyimi yöresel bir özellik arz etmektedir. Dedenin nefes okuması bölgede kurban kesilmeden önce yapılan ritüellerin içerisinde yer almaktadır. Bu bölüme kurban tekmillemesi denmektedir.

Uyan Ya Muhammet

Ordu-Gürgentepe
Tikenlice Köyü

Derleyen : T.Volkan Aslan
Notaya Alan : T.Volkan Aslan
Derleme Tarihi : 25.07.2010
Notalama Tarihi : 02.04.2011

♩ =90

-1-

Şunca yıllar ne yatarsın uyan ya Muhammed uyan
Şahabeler salın getirsin uyan ya Muhammed uyan
Hak la ilahe illallah Hakmuhammed Resullulah
Aliyullah Veliyullah Hak mürşid-i Kamil'ullah

-2-

Seninle yatan uyandı alem nuruna boyandı
Ümmetler sana güvendi uyan ya Muhammed uyan
Hak la ilahe illallah Hak muhammed Resullulah
Aliyullah Veliyullah Hak mürşid-i Kamil'ullah

-3-

Şu dört masum yarın ile alem aydın nurun ile
Cümle eshabların ile uyan ya Muhammed uyan
Hak la ilahe illallah Hakmuhammed Resullulah
Aliyullah Veliyullah Hak mürşid-i Kamil'ullah

-3-

Cümle kuşlar ötmedi mi? Kavil karar etmedi mi?
Mevlâm destur vermedi mi? uyan ya Muhammed uyan
Hak la ilahe illallah Hakmuhammed Resullulah
Aliyullah Veliyullah Hak mürşid-i Kamil'ullah

-4-

(Aşık)Derviş Yunus söyler sözü kan yaş döker iki gözü
Evvel ahır kurtar bizi uyan ya Muhammed uyan
Hak la ilahe illallah Hakmuhammed Resullulah
Aliyullah Veliyullah Hak mürşid-i Kamil'ullah

7.2.12

Ya Hüseyin Senden Medet

Ordu-Gürgentepe
İlhan Çağın

Derleyen: T. Volkan Aslan
Notaya Alan: T. Volkan Aslan
Derleme Tarihi: 25.07.2010
Notalama Tarihi: 22.03.2011

✂

Ku re tül ay ni ha bi bi kib ri ya sın ya Hü se yi.....

.....n nû ri çeş ni şa hı mer dan sın ya Hü se

yin ya re.....y bed dü.....a t ey le de lil

di va ni dev ra kın da..... n

cû zi pa di şa hm em bı ya sın ya Hü se yin ya re.....

.....y yar e.....y

ya Hü se yin sen den me det me de..... t me det ey

✂

Usüli: Evrak 16015

TÜSEYNI İLÂHİ 94.

Bolabek Nuri Bey
Güfte, Kahyâzade Şrif Bey

KUR BE TÜL AY Nİ MA İİ Bİ DEB NİB Nİ YA
 EH LI MAN DEA DES TI MAY DEA DEN İ SEB
 SİN YÂ NÜ SEYN NÜ İİ QÜŞ Nİ PA Nİ MİR
 MEN FAR BE TI SEN SU SÜZ LUK LA BE Hİ
 DAN MUR YÂ NÜ SEYN
 Dİ KEA BE LA SİN YÂ NÜ SEYN
 HEM Cİ DEB PA İİ SEN AR PA Tİ SA MUR
 KİL SE FAR AT A Nİ PE CER DİN Mİ SA MUR
 RÜN Nİ SA EN Lİ BEY Tİ MUR TE AR
 AP KI NA AR SA İ MAN DEB BE MUR
 R Lİ A DE SİN YÂ NÜ SEYN
 BÜ LÜR AB SA SİN YÂ NÜ SEYN BABA.

Kuvvetü'l-ısmâ'î Mahî-i Kibriyâ'um yâ Hüseyin
 Nuri-i cennet-i pâkâ'î şerâfâtü'l-âliyyîn yâ Hüseyin
 Hem cîfâr-ı pâk-ı Zehrâ Fatemâ Hayrüm neşâ
 Ehli Beyt-i Mütebbâ'li Abâ'sum yâ Hüseyin
 Vâhidin aşmânda dâvâ "Lâ-fetâ illâ Allâ"
 Mâshâ'î şîkâ'î şerâfâtü'l-âliyyîn yâ Hüseyin
 Sema pâk-ı şerâfâtü'l-âliyyîn şerâfâtü'l-âliyyîn
 Gâ'ib-ü'l-âliyyîn şerâfâtü'l-âliyyîn yâ Hüseyin
 Sadhezâven lânet olân ol 'Yezîd'in aşmâ
 Nice kasâfâtü'l-âliyyîn şerâfâtü'l-âliyyîn yâ Hüseyin
 Ehli rahmet dâvâ'î kâ'îfâtü'l-âliyyîn şerâfâtü'l-âliyyîn
 Sema pâk-ı şerâfâtü'l-âliyyîn şerâfâtü'l-âliyyîn yâ Hüseyin
 Kıl şerâfâtü'l-âliyyîn şerâfâtü'l-âliyyîn şerâfâtü'l-âliyyîn
 Anvâ-i mahâ'irü'l-âliyyîn şerâfâtü'l-âliyyîn yâ Hüseyin

CÜNEYD KOSAL Abdülkâdir Töre kolleksiyonundan
 12.11.1985 inay Kosal

7.2.13

Ah Hüseyin Vah Hüseyin

Ordu-Gürgentepe
Tikenlice Köyü

Derleyen: T.Volkan Aslan
Notaya Alan : T.Volkan Aslan
Derleme Tarihi : 25.07.2010
Notalama Tarihi : 22.03.2011

su ver me diler ol ca na i çe yi di ka na ka na

fat ma a na ya na ya na şah ha san şah imam hü se yi n

ah hü se yin vah hü se yin ker be la da şe hit o lan şaha sa n şahimanhüse-yin

ker be la ya yağ mur yağ dı dert li si nem ya ra lan dı ya na ya na ağ lı ya

lım şaha san şah imam hü se yin ah hü se yin vah hü se yin

ker be la da şe hit o lan şaha sa n şah imam hü se yin

Ah Hüseyin Vah Hüseyin

-2-

-1-

Su vermediler ol cana içe idi kana kana
Fatmaya yan yana şah Hasan şah Hüseyin
Ah Hüseyin vah Hüseyin kerbelada şehid olan
Şah Hasan (Şah) İmam Hüseyin

-2-

Kerbelaya yağmur yağdı dertli sinem
Yana yana ağlayalım Şah Hasan Şah İmam Hüseyin
Ah Hüseyin vah Hüseyin kerbelada şehid olan
Şah Hasan (Şah) İmam Hüseyin

-3-

Yatırdılar kerbela içinde nurlar yağdı siyah saçında
İki elleri al kan içinde Şah Hasan İmam Hüseyin
Ah Hüseyin vah Hüseyin kerbelada şehid olan
Şah Hasan (Şah) İmam Hüseyin

-4-

Gelsin bizim ile gelenler,
Kerbelada şehit olanlar Şah Hasan Şah İmam Hüseyin
Ah Hüseyin vah Hüseyin kerbelada şehid olan
Şah Hasan (Şah) İmam Hüseyin

-5-

Yatırdılar kerbela içinde nurlar yağdı siyah saçında
İki elleri al kan içinde Şah Hasan İmam Hüseyin
Ah Hüseyin vah Hüseyin kerbelada şehid olan
Şah Hasan (Şah) İmam Hüseyin

-6-

Kerbeleda derin kuyu kafirler vermedi bir içim suyu
Ol masunlar Ali soyu Şah Hasan Şah İmam Hüseyin
Ah Hüseyin vah Hüseyin kerbelada şehid olan
Şah Hasan (Şah) İmam Hüseyin

-7-

Kerbeladan aşırıldılar akırcığın şaşırıldılar
Sağ kolunu düşürdüler Şah Hasan Şah İmam Hüseyin
Ah Hüseyin vah Hüseyin kerbelada şehid olan
Şah Hasan Şah İmam Hüseyin

-8-

Muhammeddir dedeleri.....
Şah Hasan Şah İmam Hüseyin
Ah Hüseyin vah Hüseyin kerbelada şehid olan
Şah Hasan Şah İmam Hüseyin

-9-

Al bindi ol düdüle hem Kanber önünde bile
Gözyaşlarını sile sile Şah Hasan İmam Hüseyin
Ah Hüseyin vah Hüseyin kerbelada şehid olan
Şah Hasan İmam Hüseyin

-10-

Aşık Yunus söyler sözü kan yaş döker iki gözü
Ağlar Muhammed'in kızı Şah Hasan İmam Hüseyin
Ah Hüseyin vah Hüseyin kerbelada şehid olan
Şah Hasan İmam Hüseyin

ÖZGEÇMİŞ

13 Temmuz 1978 tarihinde İstanbul Kadıköy’de doğdu. 1996 yılında İstanbul Teknik Üniversitesi Türk Musikisi Devlet Konservatuarı Türk Halk Oyunları Bölümü’ne girdi ve 2001 yılında mezun oldu.

2000-2002 yılları arasında Anadolu’nun Sesi Radyosu’nda halk bilimi konulu “Anadolu Kervanı” isimli programı hazırlayıp sundu. Çeşitli gruplara ve sanatçılara mey sanatçısı olarak eşlik etti. 2002 yılında Beşik Turizm Folklor Eğitim ve Araştırma Gençlik ve Spor Kulübü Derneği’ni kurdu ve halen yönetim kurulu başkanlığına devam etmektedir.

2002 yılında Arguvan Vakfı bünyesinde Arguvan Halk Oyunları üzerine yapılan çalışma ile halk bilimi çalışmalarına başladı. 2006 yılında “Arguvan Halk Oyunları”, 2007 yılında “Eymirli Âşık Ali Asgar Berktaş’ın Hayatı ve Eserleri”, 2010 yılında “Malatya Arguvan Yöresi Giyim Kültürü” isimli çalışmaları yayımlandı. Beşik Halk Oyunları Topluluğunda “Seyrüsefer” ve “Simas” isimli iki müzikalin sanat yönetmenliğini yaptı. Halen Haliç Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Türk Müziği Bölümü’nde yüksek lisans eğitimine devam etmektedir. Aynı zamanda Ataşehir Belediyesi’nde sanat koordinatörü olarak görev yapmaktadır.